

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİM –ÖĞRETİM KURUMLARINDA AFET YÖNETİMİ, AFET ÖNCESİ VE
SONRASI ÇEVRESEL VE TOPLUMSAL FARKINDALIKLAR İLE AFET
BİLİNCİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: SAKARYA İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Furkan TÜRKSEVEN

Enstitü Anabilim Dalı : Afet Yönetimi Anabilim Dalı

Enstitü Bilim Dalı : Afet Yönetimi

OCAK 2023

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİM –ÖĞRETİM KURUMLARINDA AFET YÖNETİMİ, AFET ÖNCESİ VE
SONRASI ÇEVRESEL VE TOPLUMSAL FARKINDALIKLAR İLE AFET
BİLİNCİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: SAKARYA İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Furkan TÜRKSEVEN
Y195051054**

Enstitü Anabilim Dalı: Afet Yönetimi Anabilim Dalı

Enstitü Bilim Dalı: Afet Yönetimi

Tez Danışmanı: Doç Dr. Mehmet Fatih DÖKER

OCAK 2023

Furkan TÜRKSEVEN tarafından hazırlanan "Eğitim –đretim Kurumlarında Afet Yönetimi, Afet ncesi Ve Sonrası evresel Ve Toplumsal Farkındalıklar İle Afet Bilincinin Değerlendirilmesi: Sakarya İli rneđi" adlı tez çalışması/.....2023 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Afet Yönetimi Anabilim Dalı Afet Yönetimi Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Jürisi

Jüri Başkanı : Unvan Adı SOYADI
Sakarya Üniversitesi

Jüri yesi : Unvan Adı SOYADI (Danışman)
Sakarya Üniversitesi

Jüri yesi : Unvan Adı SOYADI
Sakarya Üniversitesi

Jüri yesi : Unvan Adı SOYADI
(Gerekliyse) Üniversitesi

Jüri yesi : Unvan Adı SOYADI
(Gerekliyse) Üniversitesi

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğine ve Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesine uygun olarak hazırlamış olduğum “Eğitim –öğretim kurumlarında afet yönetimi, afet öncesi ve sonrası çevresel ve toplumsal farkındalıklar ile afet bilincinin değerlendirilmesi: Sakarya ili örneği” başlıklı tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın tüm aşamalarında yukarıda belirtilen yönetmelik ve yönergeye uygun davrandığımı, tezin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı, tezde kullandığım eserleri usulüne göre kaynak olarak gösterdiğimi, bu tezi başka bir bilim kuruluna akademik amaç ve unvan almak amacıyla vermediğimi ve 20.04.2016 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 9/2 ve 22/2 maddeleri gereğince Sakarya Üniversitesi’nin abonesi olduğu intihal yazılım programı kullanılarak Enstitü tarafından belirlenmiş ölçütlere uygun rapor alındığını, etik kurul onay belgesi aldığımı, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun ortaya çıkması halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.

(24/01/2023)

Furkan TÜRKSEVEN

TEŞEKKÜR

Hayatımda yeni öğrenmeleri sağlayan bu eğitim sürecinde ve tez aşamasında bana yol açan kıymetli büyüğüm, hocam, danışmanım Doç. Dr. Mehmet Fatih DÖKER' e, kurumsal destek sağlayan Sakarya Üniversitesi Vakfı Özel Okulları' na, Sakarya AFAD kurumuna ve her daim yanımda olup bana desteğini esirgemeyen eşime, oğluma ve dahi anne babama minnetlerimi sunarım.

Furkan TÜRKSEVEN

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iii
TABLO LİSTESİ	iv
ŞEKİL LİSTESİ	v
FOTOĞRAF LİSTESİ.....	vi
GRAFİK LİSTESİ	vii
ÖZET.....	x
SUMMARY.....	xii
1. GİRİŞ (AFET KAVRAMI)	1
1.1. Afet Kavramının Genel Açıklamaları.....	2
1.1.1. Afet nedir?.....	2
1.1.2. Afet ile ilgili kavramlar	3
1.1.3. Afet türleri	5
1.2. Afet Yönetimi ve Süreçleri.....	6
1.3. Türkiye'de Afetlere Dair Politikalar ve Afet Yönetimi.....	10
2. TÜRKİYE' DE EĞİTİM SİSTEMİ VE EĞİTİMDE AFET İLE İLGİLİ UYGULAMA VE ÇALIŞMALAR.....	14
2.1. Eğitim - Öğretim	14
2.1.1. Eğitim öğretim ile ilgili kavramlar	14
2.1.2. Türk milli eğitiminin temel ilkeleri.....	15
2.1.3. Türkiye' de eğitim veren kurumların özellikleri	16
2.2. Eğitim Türleri	18
2.2.1. Formal eğitim	19
2.2.2. İnfomal eğitim	19
2.3. Öğretim Yöntem ve Teknikleri.....	20
2.3.1. Öğretim.....	20
2.3.2. Öğrenme - öğretme kuramları	20
2.3.3. Öğretim yöntem ve tekniklerinin öğrenmeye etkisi.....	22
2.4. Afet Öncesi ve Sonrasında Afet Yönetimi ve Eğitiminin Önemi	22
2.4.1. Afet öncesi eğitimler ve önemi.....	22
2.4.2. Afet eğitimini etkileyen faktörler	23
2.4.3. Afet yönetiminin eğitimde önemi	23
2.4.4. Afet bilincinin eğitim kademelerinde karşılaştırılması	24
2.5. Afet Uygulamaları ve Çalışmaları.....	24

2.5.1. Dünyada afet eğitimleri	24
2.5.2. Türkiye' de afet eğitimleri	25
3. AFET YÖNETİMİ VE EĞİTİMİNİN TOPLUMSAL FARKINDALIKLAR VE AFET BİLİNCİ ÜZERİNE BİR ANKET ÇALIŞMASI	28
3.1. Çalışmanın Amacı ve Araştırma Modelleri	28
3.1.1. Çalışmanın amacı ve hedefleri.....	28
3.1.2. Çalışmanın önemi	29
3.1.3. Çalışmanın kapsamı	29
3.1.4. Çalışmanın sınırlılıkları	29
3.1.5. Çalışmanın veri toplama yöntemi ve araçları	30
3.1.6. Çalışmadaki hipotezler	30
3.2. Anket Çalışmasının Özellikleri.....	30
3.2.1. Anket Çalışmasının Uygulama Yöntemi ve Veri Toplama Şekli	30
3.2.2. Anket Çalışmasının Özellikleri.....	31
3.2.3. Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi	31
SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER.....	64
KAYNAKÇA	67
EKLER.....	69
ÖZGEÇMİŞ	72

KISALTMALAR

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
AFAD	: Afet Ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : Eğitim Türleri.....	19
Tablo 2: Ön lisans Düzeyde Afet Yönetimi eğitimi veren Üniversite ve Bölümler	25
Tablo 3: Lisans Düzeyde Afet Yönetimi eğitimi veren Üniversite ve Bölümler	27

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Afet Yönetim Şeması (Kadioğlu, 2011).....	8
Şekil 2 : Afet Yönetim Sistemi (MEDAK, Medikal Arama Kurtarma Derneği, 2022)	9
Şekil 3: AFAD Teşkilat Şeması	14

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 1: Saha çalışmasında yer alan okullardaki Deprem Müdahale İstasyonu Örneği 1 .. 47

Fotoğraf 2: Saha çalışmasında yer alan okullardaki Deprem Müdahale İstasyonu Örneği 2 .. 47

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Ankete Katılanların İlçelere Göre Dağılımı.....	32
Grafik 2: Ankete Katılanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	32
Grafik 3: Mesleki Göreviniz Nedir? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	33
Grafik 4: Cinsiyetiniz Nedir? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	34
Grafik 5: Eğitim Durumunuz Nedir? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	34
Grafik 6: Eğitim Kurumunuzun Türü Nedir? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	35
Grafik 7: Çalıştığınız Eğitim Kademesi Nedir? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	36
Grafik 8: Daha Önce Afet Yaşadınız mı? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	36
Grafik 9: Yaşadığınız Afet Nedir? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	37
Grafik 10: Evinizde Deprem veya Acil durum Çantası Var mı? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	38
Grafik 11: Daha önce afetler konusunda bilgi aldım ya da bilgi edindim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	39
Grafik 12: Daha önce ilk yardım konusunda bilgi aldım ya da edindim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	40
Grafik 13: Acil durum bilgilendirme ve yardım telefonlarını bilirim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	40
Grafik 14: Bulunduğum okulda ve çevresindeki afetler ile riskleri bilirim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	41
Grafik 15: Bulunduğum yerdeki acil durum eylem planlarını bilirim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	42
Grafik 16: Bulunduğum okulda afet tatbikatları yapılır. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	43
Grafik 17: Bulunduğum okulda afet tatbikatlarına katıldım.Sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	44
Grafik 18: Afet sırasında sakin kalır ve nasıl davranacağımı bilirim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	45
Grafik 19: Afetlere dair okulumuzdaki acil durum idari yapısını bilirim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	45
Grafik 20: Okulumuzda afetlere hazırlıklı olmaya dair düzenli olarak kontroller yapılır.Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	46

Grafik 21: Afetlere dair kullanılması gereken araç ve gereçlerin kullanma şeklini bilirim.	
Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	48
Grafik 22: Afetler sırasında yardım edilmesi gerekenlerin öncelik sırasını bilirim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	48
Grafik 23: Afetler sırasında yardım edilmesi gerekenlerin öncelik sırasını bilirim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	49
Grafik 24: Afetlere dair gönüllü olarak bir sivil toplum kuruluşunda yer alırım. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	50
Grafik 25: Yaşam alanlarımı (ev, iş yeri, okul vb) çevremdeki afetlere uygun olarak tasarlarım. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	51
Grafik 26: Bulunduğum okulda afetlere dair daha önceden tedbirler alınmıştır. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	52
Grafik 27: Bulunduğum okul binası afetlere uygun olan bir mimari yapıya sahiptir. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	53
Grafik 28: Bulunduğum okulda acil durum tahliye çıkışlarını bilirim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	54
Grafik 29: Daha önce bir afet yaşadım. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	54
Grafik 30: Doğal afetlerde nasıl davranacağımı bilirim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	55
Grafik 31: Afetlerin insanlar ve özellikle çocuklar üzerindeki etkisini bilirim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	56
Grafik 32: Afet anında çevremdeki insanları ve öğrencileri uygun olarak yönlendirebilirim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	57
Grafik 33: Bulunduğum okulda afet acil durum toplanma alanı vardır ve yerini bilirim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	57
Grafik 34: Okulumuzda afetlere dair bir öğrenci kulübü veya gönüllüler vardır. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	58
Grafik 35: Okulumuz afetlere dair yarışma, proje veya seminerler düzenler. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	59
Grafik 36: Okulumuz öğrencileri afetler konusunda yeterince bilince sahiptir. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	60
Grafik 37: Okulumuzda afetlere karşı sığınak ve temel yaşam malzemeleri bulunur. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.	61

Grafik 38: Okulumuzda afetler sonrasında ilk yardım yapabilecek yeterli personel vardır.Sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	62
Grafik 39: Okulumuz yakın çevresinde afetler sonrasında yardım alabileceğimiz kurumlar vardır.Sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	63
Grafik 40: Okulumuz içinde veya yakın çevresinde afet sonrası temiz su, gıda ve enerji desteği sağlayabilecek yapılar vardır. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	64

EĞİTİM –ÖĞRETİM KURUMLARINDA AFET YÖNETİMİ, AFET ÖNCESİ VE SONRASI ÇEVRESEL VE TOPLUMSAL FARKINDALIKLAR İLE AFET BİLİNCİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: SAKARYA İLİ ÖRNEĞİ

ÖZET

Afetler insanlık tarihi boyunca meydana geldiğinde günlük yaşamı etkileyen, kesintiye uğratan ve olumsuzluklar yaratabilen doğal süreçlerdir. Afetlerin meydana getirdiği olumsuz etkilerin büyümesinde insan faktörü de oldukça önemlidir. Afetlere dair bilinçli olan toplumlarda afetler öncesi alınan tedbirler ile afetler sırasında ve sonrasında meydana gelebilecek sonuçlara dair yapılan hazırlıklar bu olumsuzlukları en aza indirmektedir. Bu nedenle insanların günlük yaşamlarını devam ettirebilmeleri için hayati riskler meydana getirecek afetlere dair bilinçli olması, yaşadığı çevrenin ve toplumsal yapının özelliklerini bilmesi, farkında olması, riskleri en aza indirecek tedbirleri alması oldukça önemlidir.

Bu çalışma Sakarya ilinde özel veya kamu himayesindeki eğitim öğretim kurumlarında aktif olarak görev alan öğretmenler üzerinde uygulanmıştır. Çalışma kapsamında öğretmenler özel bir sebepten dolayı örneklem grubuna alınmıştır. Bu sebep öğretmenlerin süreklilik arz eden bir nesil yetiştirme ve mevcut bilgileri bu nesillere aktararak bilgilerin toplumda daha geniş kitlelere yayılmasını sağlayabilmesidir. Çalışma öğretmenlerin afetlere dair genel bilinç düzeyi, çevresel ve toplumsal farkındalıklarını incelemek üzere ele alınmıştır. Çalışmanın afetler ile öğretmenlerin afet bilinci arasındaki ilişkiye bağlı olarak literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Nitel verilere yer verildiği gibi nitel bir çalışma da olan bu tezde farklı kademedeki görev alan 208 öğretmen ile online olarak hazırlanmış anketlerden veriler elde edilmiştir. Çalışma kapsamında yaş, cinsiyet, eğitim kademesi gibi çeşitli farklılar sağlanmaya çalışıldığından örneklem grubu üzerinde yalnızca eğitim sektöründe öğretmen olarak fiili görev almak kriteri aranmıştır. Anket içeriği üç başlığa ayrılarak örneklem grubunun genel bilgileri, afet bilinci ve çevresel toplumsal farkındalık düzeyi hakkında bilgi edinilmeye çalışılmıştır. Veriler Microsoft Office Excell programında bazı veriler arasında korelasyonlar elde edilmiştir. Yine anketlerden yola çıkarak oluşturulan veriler google formlar üzerinden sağlanan grafiklere dönüştürülmüştür. Bu sonuçlar doğrultusunda ve öncesinde bazı hipotezler kurulmuş bu hipotezlere cevap aranmaya çalışılmıştır. Verilere dair oluşan grafik ve korelasyon değerleri aynı zamanda yorumlanarak hipotezlere cevap aranmıştır.

Elde Edilen sonuçlara baēlı olarak örneklem grubundaki ēretmenlerin büyük oēunluēunun yaēamı boyunca en az bir afet yaēadıēı tespit edilmiētir. Afet yaēamıēlıēa baēlı olarak beklenen hazırlıklı olma, bilinci artırmak için eēitimlere katılma gibi durumların yeteri kadar grlmediēi tespit edilmiētir. Özellikle ēretmenlerin çevresine dair farkındalıklarında yüksek sayılır bir sonuç elde edilemediēi gibi görev aldıkları bölgede ve kurumlarda da afetlere dair gözle görülür bir tedbirin alınmadıēı tespit edilmiētir.

DISASTER MANAGEMENT IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS, ENVIRONMENTAL AND SOCIAL AWARENESS BEFORE AND AFTER DISASTER, AND EVALUATION OF DISASTER AWARENESS: SAKARYA CASE

SUMMARY

Disasters are natural processes that affect, interrupt and create negativities in daily life when they occur since the existence of humanity. The human factor is also very important in the growth of the negative effects of disasters. In societies that are conscious of disasters, the precautions taken before disasters and the preparations made for the consequences that may occur during and after disasters minimize these negative effects. For this reason, it is very important for people to be conscious of disasters that will create vital risks in order to continue their lives, to know and be aware of the characteristics of the environment and social structure in which they live, and to take measures to minimize the risks.

This study was applied to teachers who actively work in educational institutions under the auspices of private or public in Sakarya. Within the scope of the study, teachers were included in the sample group for a special reason. This is because teachers are able to raise a generation that has continuity and to transfer the existing knowledge to these generations and to spread the knowledge to wider masses in the society. The study was handled to examine the general awareness level, environmental and social awareness of teachers about disasters. It is thought that the study will contribute to the literature depending on the relationship between disasters and teachers' disaster awareness.

In this thesis, which is a qualitative study as well as quantitative data, data were obtained from online questionnaires prepared with 208 teachers working at different levels. Since various differences such as age, gender, and education level were tried to be provided within the scope of the study, only the criterion of taking an active role as a teacher in the education sector was sought on the sample group. By dividing the survey content into three headings, it was tried to obtain information about the general knowledge of the sample group, the level of disaster awareness and environmental social awareness. Data Correlations between some data were obtained in the Microsoft Office Excel program. Again, the data obtained through the questionnaires were converted into graphics provided through google forms. In line with these results and before, some hypotheses were established and answers were sought for these hypotheses. The graph and correlation values of the data were interpreted at the same time and answers were sought for the hypotheses.

In the light of the results obtained, it was determined that the majority of the teachers in the sample group experienced at least one disaster in their lives. It has been determined that situations such as being prepared due to disasters and participating in trainings to increase awareness are not seen enough. It was determined that a high result could not be achieved especially in teachers' awareness of their environment, and that no visible measures were taken regarding disasters in the regions and institutions where they work.

1. GİRİŞ (AFET KAVRAMI)

Afetler, geçmişten günümüze insan yaşamında sosyal ve ekonomik olarak düzeni bozan ayrıca can kayıplarına ya da yaralanmalarına sebep olan doğal sistemler içerisinde insanın günlük yaşamını etkileyen bir süreçtir. Gerek ülkemizde gerekse dünyada afetlere dair yapılan çalışmalar her geçen gün artmakta ve bir çok alana kaynak oluşturacak yeni veri kaynakları oluşturmaktadır. Afetlerin incelenmesinde geçmiş yıllarda yapılan araştırmalarda daha çok afetlerin sonuçları ön plana çıkmakta iken günümüzde afetlerin ortaya çıkmadan önceki süreci, afet esnası ve sonrasındaki süreçler ile bunlara paralel olarak afet yönetimi, risk analizleri, sosyo-ekonomik süreçlere etkisi vb. yönleri de araştırmalarda fazlasıyla yer almaktadır.

Bu çalışmanın amacını eğitim –öğretim kurumlarında afet yönetimi, afet öncesi ve sonrası çevresel ve toplumsal farkındalıklar ile afet bilincinin değerlendirilmesi oluşturmaktadır. Örneklem grubunu Sakarya ili içerisindeki kamu ve özel okullarda görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Örneklem grubundaki kişiler seçilirken kriter yalnızca aktif olarak eğitim öğretim süreçlerinde yer alma özelliği aranmış olup, yaş, cinsiyet, branş gibi kriterler göz ardı edilmiştir. Çalışmada örneklem grubu olarak öğretmenlerin tercih edilmesinde yıllar içerisinde birden fazla öğrenci ve jenerasyon görmesi MEB (Milli Eğitim Bakanlığı), AFAD (Afet Ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı) ve ilgili diğer kurumlardan gelen yeni bilgilerin aktarılmasında yer alan bir grup olması etkili olmuştur.

Ülkemiz bir çok afet açısından risk altındadır. Afetler ile mücadelenin en iyi yöntemlerinden birisi de eğitimidir. Afetlere karşı eğitilmiş bir toplumda insan kaynaklı ortaya çıkabilecek riskler en aza indirilebilmektedir. Eğitim süreçleri afet bilincini arttırmada etkili olsa dahi eğitim sürecinde öğrenmeyi etkileyen bir çok sürecin olduğu da göz ardı edilemez. Eğitim verecek grubun da eğitim alacak grubun da mevcut özellikleri dikkate alınarak planlama ve yöntem belirlenebilir.

Çalışmaya, öğretmenler ile yüz yüze ve/veya online olarak yapılan ve üç bölümden oluşan, toplam 40 soruluk anketler ile veri sağlanmaya çalışılmıştır. Anketler için ilgili kurum ve katılımcılardan izinler alınarak kişisel güvenliğe önem verilmiştir.

Bu çalışma, örgün olarak eğitim gören öğrencilere öğretmenler aracılığı ile dolaylı ve anketler yolu ile aktif görev alan öğretim kadrosuna doğrudan ulaşarak afetlere dair bilinç değerlendirmesi, afet öncesi, afet esnası, afet sonrası süreçleri ve çevresel durumların farkındalıklarını ölçmektir. Veri kaynağı olan anketler üç ana bölümden oluşturulmuştur.

Anketin birinci bölümünde ankete katılanların kişisel bilgileri yer almaktadır. Bu şekilde benzer ve farklı özelliklere sahip kişiler arasında afete dair bilinç ve farkındalıklar kıyaslanabilir olacaktır. İkinci bölümde afetlere dair bilgi edinmek için bazı sorular yöneltilmiş ve Likert 5'li ölçek modeli kullanılmıştır. Anketin üçüncü ve sonuncu bölümünde ise çevresel farkındalıkları tespit etmeye yönelik sorular yöneltilmiş ve yine 5'li Likert ölçeği kullanılmıştır.

Çalışma anketler ile elde edilen verilerden oluşan analiz ve sonuçlara dayalı olarak yürütülmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda çalışma üç ana bölümden oluşturulmuştur. Birinci bölüm, afet ve afete dair bazı açıklamalar ile kavramlardan oluşmaktadır. İkinci bölümde Türkiye' de eğitim sistemi ve eğitimde afet ile ilgili uygulama ve çalışmalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise afet yönetimi ve eğitiminin toplumsal farkındalıklar ve afet bilinci üzerine yapılan anket çalışmasının verileri ışığında elde edilen sonuçları ve değerlendirmeleri içermektedir.

1.1. Afet Kavramının Genel Açıklamaları

1.1.1. Afet nedir?

"İnsanlar için fiziksel, ekonomik, sosyal ve çevresel kayıplar doğuran, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkileyen ve etkilenen topluluğun kendi imkan ve kaynaklarını kullanarak üstesinden gelemeyeceği, doğal, teknolojik veya insan kökenli olayların sonuçlarına afet denilmektedir. (Ergünay, O., 2009)".

2007 yılında yayınlanan Birleşmiş Milletler' in Risk Azaltımı Ofisi' ne göre, afetler etkilediği toplumların kendi kaynakları ile mücadelesini aşan genel olarak insanlar üzerinde, ekonomik, çevresel ve maddi kayıplar ve etkiler oluşturan, toplumda veya bölgede günlük hayatta aksaklıklara sebep olan olaylar olarak tanımlanır.

Afetlerde en önemli unsurlardan biri de afetin büyüklüğüdür. Afet büyüklüğü ortaya çıkacak zararların artmasına neden olmaktadır.

Afetlerin büyüklüğüne etki eden faktörler şunlardır:

- Afetin meydana getirdiği fiziki büyüklüğü,
- Afet oluşum yerinin büyük yerleşmelere olan uzaklığı,
- Afet yaşayan bölge veya ülkenin gelişmişlik seviyesi,
- Nüfus miktarı ve nüfus artış hızı,
- Afet bölgelerinde hızlı ve plansız sanayileşme ve şehirleşme,
- Ormanların tahrip edilmesi ve yanlış arazi kullanımı,

- Afet bilinci oluşmaması ve eğitim eksikliği,
- Oluşabilecek afet olaylarına karşı önceden alınan tedbirlerin durumu ve etki düzeyi .

"Afet Yönetimi ile ilgili tanımlama yapan bir çok kaynağa göre genel olarak afet, toplumun tamamında ya da bir kısmında fiziksel, ekonomik ve sosyal sorunlar doğuran, günlük yaşamı ve insan aktivitelerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilediği bölgedeki insanların kendi başlarına üstesinden gelmesinin yeterli gelmediği teknolojik, doğal veya insan faaliyetleri sonucu oluşan olaylardır.

Afet, birçok kurum ve kuruluşun koordineli bir biçimde görev almasını gerektiren ve insan hakları için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar meydana getiren, normal yaşamı ve insan aktivitelerini durdurarak veya kesintiye uğratarak toplumları veya insan topluluklarını etkileyen doğal, teknolojik ve insan kökenli olaylara denilmektedir. Bu olaylar içinde deprem, sel-taşkın, volkan püskürmeleri gibi doğanın normal bir işlevi olarak gerçekleşenler "doğal tehlike" olarak nitelendirilir ve "afet" niteliğini kazanması için insan can ve malının kaybına neden olması gerekir (Şahin ve Sipahioğlu, 2002: 15).

Yukarıda bazı çalışmalar yer alan bilgilerde de görüldüğü üzere afetin en büyük özelliği insanların kendi başına baş etmesinin zor olduğu günlük yaşamda aksaklıklara neden olan süreçlerdir.

1.1.2. Afet ile ilgili kavramlar

Afet ve afet kavramları çoğu zaman bir biri ile karıştırılır. Bu sebeple öncelikle afet, afet kavramları bir biri ile ayrıştırılmalı ve gerekli açıklamaların yapılması gerekir. Bu açıklamaların yapılması konunun anlaşılması açısından yararlı olacaktır.

Acil durum: Etkisi büyük, lakin çoğu zaman yerel imkânlarla baş edilebilen seviyede, ivedilik arz eden tüm olay ve hâllerdir. 5902 sayılı kanunda, toplumun tamamının ya da bir kısmının günlük hayat ve faaliyetlerini durduran veya kesintiye sebep olan ve ivedilikle müdahale gerektiren olaylar ve bu olayların meydana getirdiği kriz hâli şeklinde tanımlanmıştır.

Acil durum: "İvedilikle müdahale etmeyi ve acil yardım faaliyetlerini yürütmeyi gerektiren durum, hal ve olayları ifade eder. Afetin meydana gelmesi hâli olarak da ifade edilebilir (Özmen, B., Gerdan, S., & Ergünay, O. ,2015; 37-52)".

Acil Durum: "hayati tehlike doğuran ve büyük mal kayıplarına yol açabilecek, hızlı ve özel müdahaleyi gerektiren beklenmedik olaylardır. Çok taraflı trafik kazaları, birçok evin veya iş yerinin tehdit altında olduğu yangınlar gibi (Akyel, R., 2005; 16)".

Acil durum yönetimi: Acil durum veya afetten hemen sonra başlayan, etkilenen bölgenin ihtiyaçlarını en kısa zamanda, hızlı ve etkili olarak tamamlamayı hedefleyen yönetsel süreçtir.

"Acil durum yönetimi, kriz ve acil durum tanımlarından da yola çıkarak, kriz yönetimine benzer şekilde, ağırlıklı olarak acil duruma müdahale ile durumun normalleşmesini, iyileşmesini sağlamaya çalışan yönetim biçimidir denilebilir (Özcan, A. Ş., 2011;11-16)".

Afet bölgesi: Afetin meydana geldiği bölgede yapılan değerlendirmeler sonucunda afetin etkilediği, can, mal kaybına sebep olan, hasar ve yıkımların gerçekleştiği sınırları belirlenen alanlardır.

Afet riski: Toplamlar, yerleşmeler ve doğal çevre üzerinde belirli bir zaman içerisinde meydana gelme ihtimali yüksek olan tehlikelerin ve bu tehlikelerin ortaya çıkaracağı zarar ve hasarların ortaya çıkarabileceği kayıpların olasılığıdır.

Afet yönetimi:, Zararları en aza indirme, hazırlıklı olma, müdahale ve iyileştirme gibi dört ana unsurdan oluşur. Fakat bu unsurlar zararları en aza indirme, hazırlıklı olma, tahmin ve erken uyarı sistemleri, afetler, etki analizi, müdahale, iyileştirme ve yeniden yapılanma gibi sekiz unsura kadar arttırılabilir. Günümüz afet yönetimi sisteminde, "Kayıp ve Zarar Azaltma, Hazırlık, Tahmin ve Erken Uyarı, Afetler ve Etki Analizi gibi afet öncesi korumaya yönelik olan çalışmalara risk yönetimi denilirken; Müdahale, iyileştirme, Yeniden Yapılanma gibi afet sonrası düzeltmeye yönelik olarak yapılan çalışmalara ise kriz yönetimi adı verilir (KADIOĞLU, M. , 2008; 186)".

Afet risk yönetimi: Genelden özele doğru ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte yerleşmeler üzerindeki risklerin tespiti, analizi ve mevcut risklerin azaltılması için tüm kaynakların, imkanların ve önceliklerin belirlenmesi, strateji planları geliştirme ve yaşama entegre etme sürecidir. 5902 sayılı Kanundaki tanımlamasına göre genel olarak ülke çapında ulusal düzeyden yerel düzeye kadar risklerin durumu, bu risklerin düzeylerinin belirlenmesi, bu risklere karşı alınacak önlemler, planlamalarıyla senaryoların oluşturulması uygulama esaslarının, önceliklerinin belirlenmesi şeklinde ifade edilir.

Afet riskini belirleme: Afet riskleri matematiksel bir formül biçimde hesaplanabilir. Afet Riski (AR) = Tehlike (T) x Değerler (D) (etkilenebilir unsurlar) x Zarar Görebilirlik (ZG) (etkilenme oranı); (kısa tanımlamayla, $AR=T \times D \times ZG$) olarak formüle edilebilir

Kriz: Günlük yaşam düzenini bozan, toplumda olumsuz sonuçlar ortaya çıkarma olasılığı bulunan fiziki, ekonomik, politik ve sosyal olayların meydana gelmesi halidir.

Krizler, "afetler açısından müdahale aşamasına tekabül eden, yönetilmesi için yoğun bir koordinasyon gerektiren durumlardır. Krizin ortaya çıkmasından itibaren, hızla ihtiyaçların tespit edilmesi, iletişim kanallarının açık tutulması, daha önceden eğitilmiş personelin hızla müdahale edebilecek durumda olması gerekmektedir (Doğan, B., 2016;30)".

Kriz yönetimi: Kriz hâlinin devam süresince uygulanan, hayatı normale döndürmeyi hedefleyen geçici ve kısa süreli yönetim biçimidir. Afet yönetiminden farklı olarak, devamlılığının olmaması, belirli bir süreyle sınırlı olması, krizi gerektiren durum ve olaylar kalktığında sona eren bir yapısı vardır.

"Kriz yönetimi süreci; çalışılan alana ve geleceğe yönelik olası sorun ve tehlike etmenlerinin belirlenmesi, uygun tepki ve savaşım türlerinin saptanmasını, örgütün krizle başa çıkabilecek önlemleri uygulamasını ve tepkileri değerlendirmesini kapsayan süreçtir (Bayram, A., 2015;29)".

Risk: Bir durum veya olayın belli koşullar altında ve ortamda ortaya çıkarabileceği ekonomik, sosyal, çevresel, hayati ve maddi değerlerde zarar ve kayıpların gerçekleşme olasılığıdır. Başka bir ifade ele; "risk = potansiyel kayıplar" veya "risk = hasar görülebilirlik x tehlike" tir.

1.1.3. Afet türleri

Afetler çoğu zaman ön görülemez, can ve mal kayıplarına sebep olan tehlikelerdir. Afetler oluşum nedenine göre doğal kaynaklı ve insan kaynaklı afetler olarak ikiye ayrılır.

"Doğal afetler oluşum şekline ve süresine göre sınıflandırılabilir. Doğal afetler sınıflandırılmak istenirse oluşum sebepleri ve oluştukları ortama göre 3 gruba ayrılabilir: yer kökenli (jeolojik-jeomorfolojik) doğal afetler, atmosfer kökenli (klimatolojik-meteorolojik) doğal afetler ve biyolojik doğal afetler. (Doğan, B., 2016;18)".

Yer (Jeolojik-jeomorfolojik) kökenli doğal afetler, yerin iç yapısından, manto veya çekirdekten kaynaklı olabildiği gibi yerin şekli yüzeyin yapısına da bağlı olarak ortaya çıkan afetlerdir. Bu tür afetlere volkanik patlamalar, heyelan, deprem, tsunami, kaya düşmesi örnek olarak verilebilir.

Atmosfer (Klimatolojik-meteorolojik) kökenli doğal afetler, atmosferde meydana gelen nem, yağış, sıcaklık ve basınç gibi hava koşullarında meydana gelen kuvvetli atmosferik kütle hareketleri sonucu oluşan afetlerdir. Bu tür afetlere, kasırga, tayfun, dolu, sel ve taşkınlar örnek verilebilir.

Biyolojik kökenli doğal afetler, mikrobik, bakteriyel, biyokimyasal olduğu gibi bazen de küçük canlıların meydana getirdiği afetlerdir. Bu tür afetlere olarak salgın hastalıklar, böcek istilaları örnek verilebilir.

Özellikle sanayi devrimiyle ortaya çıkan fabrikasyon üretimi ve enerji ihtiyacı doğal ortamdan daha çok yararlanmayı gerektirdi. Bu durum sonucunda fosil kaynakların hızla kullanılması, orman tahribi, hava, su ve toprak kirliliğini arttırdığı gibi çevre etki değerlendirmesi yapılmadan oluşturulan insan yapıları da felaket ile sonuçlanan afetlere yol açmaktadır.

İnsan kaynaklı afetlere nükleer sızıntı ve patlamalar, Asit yağmurları, endüstriyel kazalar, baraj patlamaları, petrol sızıntısı ve orman yangınları verilebilir. Bu afetlerin en bilinenlerinden bazıları, 1986 Çernobil, 2020 Beyrut Patlamaları, 2012 Adana/Kozan baraj patlaması, 2020 Deepwater Horizon petrol sızıntısı.

Afetler oluşum hızları açısından da kendi içinde ikiye ayrılır. Bu hız afetin gelişim süresi ve sonlanmasına kadar geçen süreler üzerinden değerlendirilir.

Ani gelişen doğal afetler, genellikle saniye veya dakikalar içerisinde gelişen bu afetler önceden tedbir alınsa dahi hızlı bir gelişim gösterdiğinden insan müdahalesi olana kadar sürecini tamamlamış olabilmektedir. Bazen de müdahale süresi olsa dahi müdahale imkanlarının yeterli olamayacağı kadar büyük gerçekleşebilmektedir. Ani gelişen afetlerde genellikle can ve mal kayıpları yüksek olup afet sonrası iyileştirme çalışmaları kriz merkezi odaklı çalışmaktadır. Bu afet türlerine deprem, tsunami, volkanik patlama, dolu, sel ve taşkınlar örnek verilebilir.

Yavaş gelişen doğal afetler, oluşumları gün, ay hatta yıllar ile ölçülebilecek kadar uzun olan bu afetlerin gelişimi genelde önceden kestirilemeyen bir yapıdadır. Bazen de afetin gelişim gösterdiğinin farkına varılsa dahi süreç ilerlediğinden afetin boyutunun azaltılmasının güçleştiği süreçlerdir.

Afetler meydana geldiğinde ya da belirli bir seviyeye ulaştığında afetin yavaşlatılması, risk ve tehlikelerinin ortadan kaldırılması da genellikle afetin gelişim süreci gibi uzun sürmektedir. Bu tür afetlere kuraklık, erozyon, küresel ısınma örnek verilebilir.

1.2. Afet Yönetimi ve Süreçleri

Dünyanın hiçbir ülkesinde sağlık, itfaiye, arama-kurtarma ekipleri gibi birimlerin tüm bireylere anında ulaşması mümkün değildir. "Afet sonrası "altın saatler" olarak adlandırılan ilk 72 saat için her bireyin hazırlıklı olması şarttır (Kemaloğlu, 2015; 130)".

Altın saat olarak adlandırılan sürede ilgili makam ve kurumların müdahalesi oldukça önemlidir. Bu müdahale daha önceden iyi planlanmış ve tatbik edilmiş sisteme dayanır ve yönetsel olarak güçlü bir yapıya sahipse kayıplar en aza indirilebilir. Bu sistemde yönetim oldukça önemli bir kolu oluşturmaktadır.

Yönetim, insan veya kurumların belli amaçlara erişebilmesi için oluşturulmuş organize, düzenli ve planlı süreçlerdir. Afet yönetimi daha çok kriz durumu ile ortaya çıkan süreçleri en iyi ve en kısa sürede mevcut düzenine dönene kadar idare etmektir.

"Afet yönetimi, toplumun Anayasa'nın 56. Maddesinin öngördüğü sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkının gerçekleşmesini zorlaştıran ve ortadan kaldıran sürecin tanısından başlayarak, planlanması ve yönetimidir (Karaman, 2017; 2)".

Afet yönetimi ele alınırken üç safhayı da dikkatli bir şekilde incelemek gerekli süreçleri planlamak gerekir. Afet yönetimindeki bu üç süreci şu şekilde tanımlayabiliriz;

Afet öncesi evre, afet yönetiminde risk yönetimi olarak geçen evreyi kapsayan bu süreçte oluşabilecek afetlerin zararlarını en aza indirmek, mümkünse afeti önlemek mümkün olmayan durumlarda ise afet sonrası acil kurtarma operasyonlarına en iyi çalışma ortamını oluşturmak için geçen süreçtir. Aynı zamanda her yaştan ve cinsten bireyin eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi de bu sürece dahil edilebilir.

Afet esnası evre, özellikle ani gelişen ve şiddetli afetlerde uyarıcı sistemlerin aktif edilmesi, afetin tetiklemesi ile başka bir tehlikeye sebep olacak beşeri yapılarda güvenlik tedbirlerini almak bölge halkının can ve mal güvenliğini korumada en üst seviyede yönetim süreci oluşturmak, bunun yanı sıra ilgili birimlerin en kısa sürede hareketini ve müdahalesini sağlamaktır.

Afet sonrası evre,afetten sonra meydana gelen sosyal ve ekonomik kayıpların en aza indirilmesi, toplumun genel düzenine tekrar erişmesini en kısa zamanda sağlamaktır. Bu evrede iyileştirme çalışmalarının temel yönetsel amacı, yeni tehlikelerin ortaya çıkmasını önlemek, toplum temel ihtiyaçlarını (temiz su, besin, barınak) karşılamak afetin meydana getirdiği yıkımı ortadan kaldırmak ve genel sosyo ekonomik düzeni tekrar sağlamak olarak nitelendirilebilir.

"Afet yönetimi, herhangi bir afet olayı meydana geldiği zaman uygulanan bir süreç veya strateji olarak nitelendirilmektedir. Bazen afet müdahale yönetimi olarak adlandırılan süreç, normal operasyonları kesintiye uğratmak ya da insanların yaşamlarını riske atmakla tehdit oluştursa, bu süreç başlatılabilir (Kale ve Kutemate, 2011; 35-36)".

Afet yönetimi hayati önem taşıyan bir süreçtir. Bu süreci afet öncesinde risk yönetimi oluştururken afet sonrasında ise kriz yönetimi meydana getirir. Her iki süreçte meydana gelen tedbir yürütme unsurları birlikte ele alındığında afetlerden etkilenme oranı en aza indirilebilmektedir.

Kadıoğlu' göre afet yönetimi 4 evreden oluşmaktadır. Bu evreleri hazırlık, risk azaltma, afet yönetimi ve müdahale-iyileştirme olarak belirtmiştir. Bu evrelere alt başlık olarak tahmin ve erken uyarı sistemleri, etki ve ihtiyaç analizi, afetlerin anlaşılması ve yeniden yapılandırma işlemlerini de eklemiştir.

Şekil 1: Afet Yönetim Şeması (Kadıoğlu, 2011)

Kısaca “Afet Yönetimi”,

- Afetlerin ortaya çıkardığı risklerin azaltılması ,
- Afetlerin şiddet ve ortaya çıkaracağı olumsuz etkilerin önlenmesi veya azaltılması,
- Afet senaryoları hazırlanması ve olası kayıpların ve ihtiyaçların önceden belirlenmesi, tahmin edilmesi,
- Acil durumlara karşı müdahale için planlama ve hazırlık,
- Afet eğitimleri ve tatbikatlar,
- Erken uyarı sistemleri, tahmin, gözlem,

- Afet sonrası ihtiyaçların belirlenmesi ve afet analizi,
- Afetlerde hızlı ve etkili müdahale ile iyileştirme çalışmaları,
- Afet sonrasında ihtiyaçları karşılamak ve iyileştirmek için sürekli, organize, çok yönlü ve disiplinli sosyoekonomik yöntemlerle planlama ve önlemlerin hayata geçirildi tüm faaliyetlerdir.

Şekil 2 : Afet Yönetim Sistemi (MEDAK, Medikal Arama Kurtarma Derneği, 2022)

1.3. Türkiye'de Afetlere Dair Politikalar ve Afet Yönetimi

Türkiye, toprak bütünlüğü bakımında toplam 780 bin kilometrekarelik iki yarım adadan oluşan bir coğrafyadır. Ülkemiz topraklarının Anadolu yarımadası olarak bilinen kısmı Asya kıtasında yer almaktadır. Ülkemiz 3. jeolojik dönem sonu 4. jeolojik dönem başında oluşmuştur. Genç oluşumlu bir arazi olması sebebiyle ülkemizde sık aralıklarla ve şiddetli depremler meydana gelmektedir.

Türkiye' de depremlerin şiddet ve yıllara göre dağılımı incelendiğinde ortalama 5 yılda bir, büyük sayılabilecek, 30-40 yılda bir ise çok şiddetli depremler yaşanmaktadır. 1900'ü yılların başından günümüze ülkemizde meydana gelen depremlerden can ve mal kayıplarının büyük bir kısmı afetlere dair toplumun yeteri kadar eğitilmiş olmaması, mevcut yapıların afetlere dayanıksız olması ve afet riskinin yüksek olduğu bölgelerin yerleşime açılması etkili olmuştur.

Ülkemiz toprakları jeomorfolojik olarak batıdan doğuya doğru yükselen ve genel olarak dağlık engebeli bir yapı göstermektedir. Yer şekillerin etkisine bağlı olarak ve iklimin de meydana getirdiği bir takım hava olayları sonucu doğal afetlerden heyelan, çığ, sel ve taşkın olayları da çokça yaşanmaktadır.

TBMM' nin 1999 yılında Meclis Araştırma Komisyonu tarafından 1066 ile 1070 esas numarası arasındaki yayınlanan rapora göre Türkiye' afet yönetiminin tarihçesi, kurumlar, mevzuat ve olaylar açısından ifade edilmiştir.

Ülkemiz tarihsel veri kaynaklarına göre ilk belge niteliğindeki veriler 14 Eylül 1509 yılında yaşanan İstanbul depremi hakkındadır. Deprem sonrası II Bayezıt tarafından çıkarılan ferman ile her haneden erkek gücü ihtiyacının karşılanması, ev yapacaklara 20 altın kadar yardımda bulunulması ve ülke topraklarının çeşitli yörelerinden yapı ustalarının İstanbul' a getirilerek yeniden inşasının yapılması emredilmiştir.

Osmanlı tahrir defterleri incelendiğinde çeşitli afetlerde meydana gelen zararların karşılanması ve toplumun yaralarının sarılması için desteklerin yapıldığı veya kanun düzenlemeleri yapıldığı görülür.

Osmanlı da afetler açısından ilk kurumsal yapı ise 1868 yılında kurulan ve bugünkü Kızılay kurumun temelini oluşturan Hilal-i Ahmer Cemiyeti'dir. Hilal-i Ahmer afetler sonrası topluma ilk yardım müdahalesinde bulunarak çeşitli ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmıştır.

1923 yılında Cumhuriyetin ilanı ile şehirlerin büyüyüp gelişmeye başlaması yeni yerleşmelerin açılması ile yeni kanunlar çıkarılarak tedbirler almak için İmar ve İskan Bakanlığı kurulsa da yaklaşık 1 yıl gibi bir çalışma ömrü sonrası lav edilmiştir.

03.04.1930 tarih ve 1580 sayılı "Belediye Kanunu" 1924 anayasasına alınmıştır. Bu kanun ile Belediyelerin imar planları hazırlaması zorunlu hale getirilmiş ve kent yerleşmelerinin alt yapı ihtiyaçlarının belirlenmesi, ihtiyaç halinde mesken inşa ettirme yetkisi verilmiştir. 1933 yılında ise 2290 sayılı Belediye Yapı ve Yolları Kanunu ile şehirlerde ve çevresinde imar planlarının hazırlanması, yapılaşma, alt yapı, ulaşım, yapı resmiyeti, yapı denetimi alanlarında dönem şartlarına uygunluk getirilmeye çalışılmıştır. Mevcut yasalarda doğal afetleri esas alan bir hüküm bulunmasa dahi mevcut yapıların iyileştirilmesiyle doğal afetlerin etkisinin azaltılmasına dolaylı olarak katkı sağlamıştır.

Ülkemizde meydana gelen 1939 yılındaki 7.9 büyüklüğündeki Erzincan depreminde 32968 kişi, 1942 yılı 7 büyüklüğündeki Tokat (Erbaa) depreminde 3000 kişi, 1943 yılı 7.2 büyüklüğündeki Samsun (Ladik) depreminde 4000 kişi, 1944 yılı 7.2 büyüklüğündeki Bolu (Gerede-Çerkeş) depreminde 3959 kişi yaşamını yitirmiştir, 70000' den fazla insan yaralanmış ve 200000 civarında yapı ciddi hasar almıştır. Bu 5 yıllık yalnızca deprem afetinde meydana gelen can ve mal kayıpları sonrası afetlerin etkisinin azaltılmasında yalnızca yıkılan veya hasar alan yapıların yerine yenisinin yapılmasının yeterli olmadığı görülmüştür.

Deprem afetinin ülkemizin bir gerçeği olduğu kabul edilmiş, bu alanda çalışmalar başlamıştır. Türkiye' de deprem konusunda ilk kez yönetsel bir plana gidilmesi fikri ortaya atılmıştır. Bu alanda yapılan ilk çalışma ise 18 Temmuz 1944 yılında çıkarılan 4623 sayılı "Yer Sarsıntılarından Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun" olmuştur.

Kanun kapsamında ülkemizde deprem riski bulunana yerlerin belirlenmesi, riskli bölgelerde imar ve yapı işlemlerinde çeşitli kısıtlamalara gidilmesi ya da kurallar çıkarılması, bu kuralların birer yönetmelik haline getirilerek kamuoyuna duyurulması ve uygulanması kararı alınmıştır.

1945 yılında dönemin İçişleri Bakanlığı ve çeşitli üniversitelerin katkılarıyla Türkiye' de ilk defa geçmiş yıllarda yaşanan depremler esas alınarak deprem riski haritaları oluşturulmuştur. Buna ek olarak Türkiye deprem bölgeleri yapı yönetmeliği, günümüz adıyla afet bölgelerinde inşa edilecek yapılara dair yönetmelik ve esasları hazırlanmış, uygulanması zorunlu kılınmıştır.

“Kanun deprem yönetmeliğinin uygulanması, kontrolü ve sorumluluğunu Belediye Teşkilatı olan yerlerde belediyelere olmayan yerlerde ise Valiliklere görev olarak vermiştir (Şengezer, B., & Kansu, H. 2001)”.

1953 yılına gelindiğinde Bayındırlık Bakanlığı Yapı ve İmar İşleri Reisliği' ne bağlı deprem bürosu kurulmuştur. DE-YE-SA (Deprem-Seylap-Yangın) şubesi olarak 1955 yılında göreve devam etmiştir. Şube doğal afetlere karşı zararları azaltmak için çeşitli çalışmalarda bulunmuştur.

"1955-1958 yılları arasında peş peşe yaşanan doğal afetler karşısında 1944 yılında çıkarılmış bulunan kanun gereksinimlere cevap vermemesi üzerine bu dönemde her afet olayı için özel kanun çıkarılmıştır (Şengezer ve Kansu, 2001)".

7116 sayılı kanun ile İmar ve İskan Bakanlığı 1958 yılında kurulmuştur. Bakanlık bünyesinde yapılan çalışmalar ile önceki yıllarda afetler sonrası ve afete göre düzenlenen yasa ve çalışmalar değişmeye başlamıştır. Bakanlık yeni yasalarla afetler öncesi, afet esnası ve afet sonrasında gereken önlem veya işlemleri esas almak suretiyle planlamalar yapmaya başlamıştır. Yine bu yasalar çerçevesinde yerleşim yerlerinin planlarının yapılması, imar-iskan sorunlarının çözülmesi ve genel yapı malzemelerinin geliştirilmesi, standartlarının belirlenmesini bakanlık üstlenmiştir.

Bakanlık yeni yasalar ile ülke genelinde yapılaşmaya bir standart getirmiş ve bu standartlar afetleri de dikkate alınarak yapıldığı için risk ve zararlar azaltılmaya çalışılmıştır. Ayrıca bakanlık bünyesinde Afet İşleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. İlgili müdürlüğün temel görevleri ise kısaca şöyledir;

- Afet riski yüksek yerleri belirlemek ve gerekli tedbirleri almak
- Afetler meydana geldiğinde acil yardım ve koordinasyon mekanizmasını harekete geçirmek
- Afet bölgesinde geçici barınma ihtiyaçlarını karşılamak
- Afetlerde görevli ilgili kurum ve kuruluşlar arasında işbirliğini sağlamak.

1971 yılında çıkarılan 7269 sayılı kanun ile İmar ve İskan Bakanlığına bağlı Deprem Araştırma Enstitüsü Başkanlığı oluşturulmuştur.. Daha sonra bu Enstitü, Daire Başkanlığı halinde örgütlenerek, Afet İşleri Genel Müdürlüğüne bağlanmıştır. Bu kuruluş Türkiye’de deprem zararlarının azaltılması konusundaki araştırma-geliştirme faaliyetlerini, üniversiteler ve diğer ilgili araştırma kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği halinde, yürütmekten sorumludur. (ERGÜNAY, O. 2011; 4).

1995 yılına kadar meydana gelen çeşitli afetlerde, afet bölgesini ve yakın çevresini kapsayan çeşitli yasalar çıkarılmıştır. Yine bu yıl meydana gelen Erzincan depremi sonrası bu konuda ilgili 3838 sayılı kanun yürürlükten kaldırılarak yerine tüm afetleri kapsayacak şekilde 4123 sayılı kanun ile Doğal Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun çıkarılmıştır.

1996 Yılında Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği'nin yürürlüğe konulması ile afetlere dair çalışmalar daha profesyonel ve kurumsal bir yapı kazanmıştır.

1999 yılında meydana gelen 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi ve 12 Kasım 1999 Düzce depremleri sonrası afetlerin ülke içinde büyük can ve mal kayıplarına neden olduğu gibi uzun yıllar etkisinin devam ettiği yapısal sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu durum sonucunda afetler için daha kapsamlı, bütüncül yapıda risk analizi ve afet yönetimine uygun planların yapılması ve kanunların çıkarılması elzem bir durum oluşturmuştur. Bu kapsam da çeşitli kurumların görüşleri alınmış ulusal ve uluslararası çalıştaylar düzenlenmiştir.

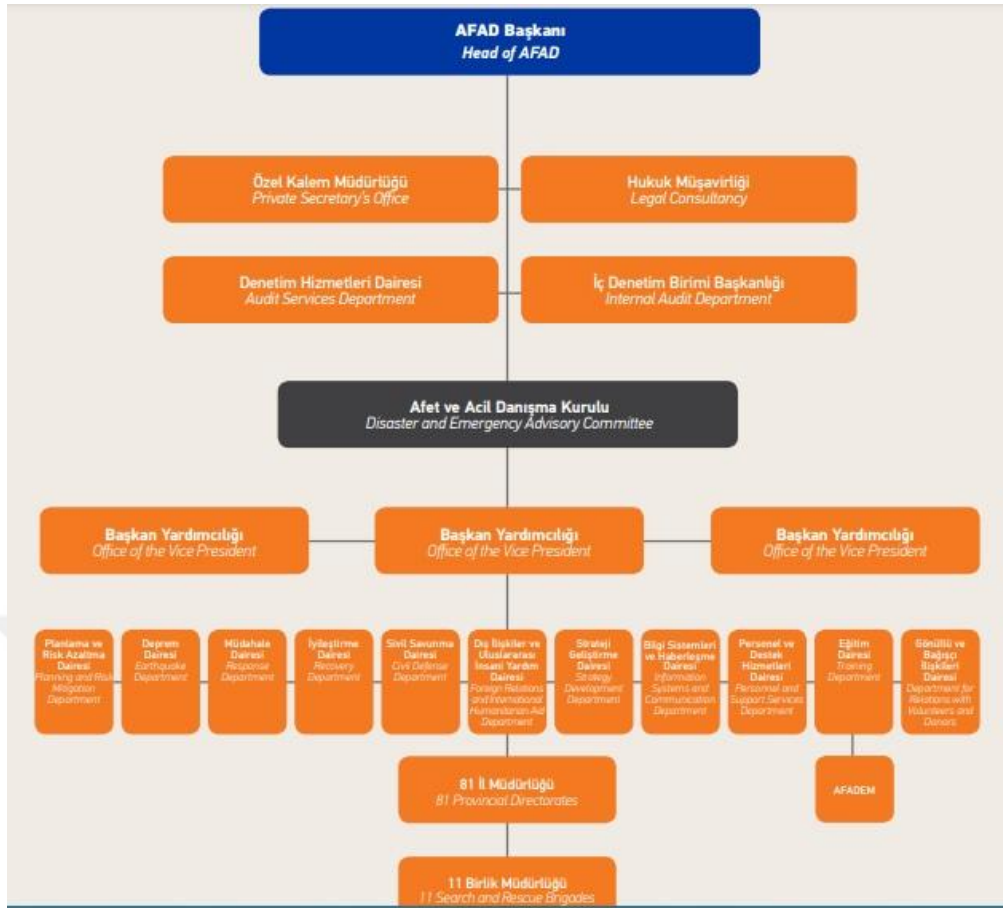
Aynı dönemde, Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler Ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğan Zararların Giderilmesi İçin Yapılacak Düzenlemeler Hakkında 4452 Sayılı Yetki Kanunu çıkarılmıştır. Daha sonra süresi dört ay daha 4540 sayılı kanunla uzatılan bu yetki kanunlarına dayanarak hükümet 1999 Ağustos ayı sonundan 2000 yılı Temmuz ayı başına kadar geçen süre içerisinde 38 kanun ve kanun hükmünde kararname, 28 kararname, 6 yönetmelik, 17 tebliğ ve 9 genelge çıkararak bir yandan depremlerin yol açtığı sorunları çözmeye çalışırken diğer yandan da ülkenin afet yönetimi konusunda kurumsal yapılanma ve mevzuat ile ilgili ana sorunları çözmeye çalışmıştır. (ERGÜNAY, O. 2011; 5).

1999 yılında yaşanan depremler sonrası meydana gelen kayıplardan dolayı toplum ve devlet zararlarını azaltabilmek ayrıca afet öncesi risk azaltımı için 2000 yılında Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) kuruldu.

2009 yılına gelindiğinde 5902 Sayılı kanun ile AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı) kurulmuştur.

2012 yılında Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı-2023 yürürlüğe girmiştir.

Günümüzde AFAD olarak bilinen ve 17 Haziran 2009' da kurulup İçişleri Bakanlığına bağlı kurum ülkemiz genelinde tüm afetlerde etkili rol almaktadır. Afetler öncesi risk analizleri afet sırasında yardım ve koordinasyon ile afet sonrası iyileştirme çalışmalarında görev almaktadır.

Şekil 3: AFAD Teşkilat Şeması

2. TÜRKİYE' DE EĞİTİM SİSTEMİ VE EĞİTİMDE AFET İLE İLGİLİ UYGULAMA VE ÇALIŞMALAR

2.1. Eğitim - Öğretim

2.1.1. Eğitim öğretim ile ilgili kavramlar

Eğitim, toplumun kültürünü, normlarını yenilerini ekleyerek çağa uygun olarak geliştiren ve kuşaktan kuşağa aktaran sistemli, planlı bir süreçtir. Eğitimde kuşaktan kuşağa aktarma süreci eğitim ile kurumsal bir yapı içinde olabileceği gibi kültür ile maddi manevi değerleri de içerebilir. Eğitim sürecinde sistem "Girdi- İşlem/süreç- Çıktı- Dönüt" olarak işler. Eğitimin genel amaçları ise şöyledir;:

- Toplumun kültür ve normlarını aktarmalı
- Bireyleri toplumsallaştırmalı
- Bireylerde üretkenlik oluşturmalı
- Bireyin gizil yeteneklerini ortaya çıkarabilmeli.

Eğitim başka bir tanım ile önceden belirlenmiş usul ve yöntemlere göre kişilerin davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya çalışan planlı etkiler Sürecidir. Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısıyla istendik değişimler meydana getirme sürecidir.

En genel anlamıyla eğitim, "insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir (Fidan, 1996; 4)".

Öğrenme, bireylerde kısmen ya da tamamı kendi yaşantıları sonucu oluşmuş davranışlarda meydana gelen gözle görülür uzun süreli kalıcı izli davranış değişimleridir.

Öğrenme için başka bir görüş ise bireylerin çevresi ve yeni durumları, yeni biçimde algılamaya hazır hale gelmesi olarak tanımlanabilir. Tüm farklı görüşlere rağmen öğrenmenin temel özellikleri şöyledir:

- Öğrenme ile davranış değişikliği olmalıdır.
- Öğrenme yaşantılar ile kazanılmalıdır.
- Öğrenme ile davranışlar kalıcı izli olmalıdır.
- Öğrenme ile yeni davranışlar kazanılmalıdır.
- Öğrenmede yaşantılar ile davranışlar arasında bağ kurulabilmelidir.

2.1.2. Türk milli eğitiminin temel ilkeleri

Anadolu topraklarında Türk beylikleri ve devletlerinin kurulması ile başlayan Türkiye eğitim serüveninde her dönemin kendine has temel ilkeleri olmuştur. 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti' nin kurulması ile ülke kalkınmasında en büyük paylardan birisi eğitime verilmiştir. 2 Mart 1926' da çıkarılan kanun ile "Maarif Teşkilatı Hakkında Kanun" bugünkü eğitim hizmetlerinin temelini atmıştır.

TC. Anayasası içerisinde yer alan Milli Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan madde-2 'ye göre:

Türk Milli Eğitiminin genel amaçları Türk Milletinin bütününe kapsayacak şekilde 16/6/1983 - 2842/1 maddesinde eğitim verilecek bireylerin genel eğitim öğretim ilkeleri, toplumsal rol ve görevleri belirtilmiştir. Bu ilkelere vatana ve millete karşı olan ödev ve görevlerden, aile yapısına, maddi manevi tüm alanları kapsayan bir çerçeve oluşturulmuştur.

Kanunun ikinci kısmında bireylerin bilişsel, ruhsal ve duyuşsal yanlarının geliştirilmesine esasen ilkeler belirtilmiştir. Bu ilkelere bağlı olarak bireylerin özgür ve bilimsel düşünen, beden, zihin, ruh ve ahlak açısından sağlıklı bireyler olması yönünde yetiştirilmesi hedeflenmiştir.

Kanunun üçüncü kısmında ise bireylerin ilgi, yetenek ve davranışlarının günlük yaşama hazırlanması geliştirilmesi ve bu becerilerin mutlu, huzurlu bir vatandaş olarak hayatını devam ettirecek şekilde oluşturulması amaçlanmıştır.

Millî eğitim sistemimizin planlanmasında ve uygulanmasında devletimizin dayandığı ilkelere uygun olarak şu esaslar gözetilmelidir:

Öğretim birliği.

Karma eğitim.

Eğitimin yaygınlaştırılması.

İlköğretimin zorunlu ve parasız olması.

Öğretimde teori ve uygulamanın birlikte yürütülmesi.

Öğretim programlarının sosyal hayatın ihtiyaçlarını ve çağın gereklerini karşılaması.

Öğretim programlarının millî ve bilimsel olması.

Eğitim ve öğretimde disiplin ilkesi.

Eğitimde öğretmenin önemi ve rolü. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), meb.gov.tr, "Milli Eğitim Sisteminin Esasları", (Erişim 29.09.2022)

Ülkemizde eğitim öğretime yön vermesi için ise bazı dönemlerde çeşitli kanunlar çıkarılmıştır. Bunlar:

1961 yılında İlköğretim okulları ve Eğitim Kanunu,

1973 yılında Milli Eğitimin Temel Kanunu,

2022 yılında Öğretmenlik Meslek Kanunu yürürlüğe girdi.

Günümüzde yukarıda bahsi geçen kanunlar kapsamında ülkemizde 12 yıllık örgün eğitim ve belli bir zamana bağlı kalmaksızın yaygın eğitim sistemi oluşturulmuştur.

2.1.3. Türkiye' de eğitim veren kurumların özellikleri

Türk eğitim sistemi genel olarak zorunlu eğitimin verildiği 12 yıllık üç kademeli bir yapıya sahiptir. Birinci kademeyi ilkokul (1, 2, 3 ve 4. sınıflar) seviyesinde, ikinci kademeyi ortaokul (5, 6, 7 ve 8. sınıflar) seviyesinde, üçüncü kademe ortaöğretim/lise (9, 10, 11 ve 12. sınıflar) seviyesindedir.

Lise kademesini başarılı bir şekilde bitiren her öğrenci yaş şartı aranmaksızın lisans eğitimi alabilmek için merkezi sınava girebilir. Bu sınavdaki sonucuna göre bir lisans programına devam edebilir.

Eğitim kurumları işletme açısından kamu veya özel sermaye özelliklidir. Kamu eğitim kurumları devlet yönetiminde idare edilen, merkezi sistem ile atama usulüne göre öğretmen ve personel görevlendirilmesi yapılan bir yapıya sahiptir.

Kamu kurumlarının yanı sıra özel sermaye ile kurulmuş çalışma şartları ve eğitim müfredatları açısından Milli Eğitim Bakanlığına bağlıdır. Kurum öğretmenleri, atama usulü merkezi sisteme bağlı olmadan kurucuları tarafından uygun şartları taşıyan öğretmenlerden arasından seçilir.

Kamu veya özel sermaye eğitim kurumu fark etmeksizin eğitim öğretim faaliyetleri ilkökul derecesindeki tüm kurumlarda aynı müfredat ve çalışma prensiplerine sahiptir. Ortaokul kademesinde ise okullar özel sektöre kurumu ise yine Milli Eğitim Bakanlığı müfredatına bağlı olarak kurulur ve eğitim öğretim faaliyetinde bulunabilir. Kamu idaresindeki ortaokullar ise standart bir yapıya sahip olan Milli Eğitim Bakanlığı müfredatına bağlı ortaokullar olduğu gibi imam-hatip olarak sınıflandırılan dini eğitimin ağırlıklı verildiği kurumlarda vardır.

Ortaöğretim/ lise kademesinde kamu idaresinde ve özel sermaye kuruluşlu çeşitli sınıflarda eğitim öğretim kurumları bulunur.

Kamu idaresindeki ortaöğretim/lise kademesindeki eğitim-öğretim kurumları olarak şöyledir:

Anadolu liseleri, MEB müfredatına göre haftalık ders programında yabancı dil (Almanca, İngilizce, Fransızca vb.) ağırlıklı öğrenim veren kurumlardır. Merkezi sınav sistemi üzerinden başarı puanlarına göre sınıflandırılmış bir yapıya sahiptir.

Meslek liseleri, MEB müfredatına göre haftalık ders programında yeteneğe bağlı derslerin ağırlıklı olduğu okullardır. Meslek liseleri kendi içerisinde de sınıflandırılır. Bunlardan bazıları mesleki teknik, ticaret, iletişim, turizm otelcilik vb. Bazı meslek liseleri okulun ve bölümün durumuna göre beş yıllık eğitim verebilir.

Sosyal bilimler liseleri, merkezi sınav sistemine öğrenci alan, MEB müfredatına göre haftalık ders programında sosyal bilimler dersleri ağırlıklı eğitim veren okullardır.

Fen liseleri, merkezi sınav sistemiyle öğrenci alan, MEB müfredatına göre haftalık ders programında matematik ve fen bilimleri dersleri ağırlıklı eğitim veren okullardır.

Güzel sanatlar liseleri, güzel sanatlar alanında özel ilgisi ve becerisi olan öğrenciler için MEB müfredatına göre haftalık ders programında sanatsal dersler ağırlıklı eğitim veren okullardır.

İmam hatip liseleri, hatip, imam ve Kur'an kursu öğreticiliği gibi dini hizmet görevlisi yetiştirmek üzere MEB müfredatına göre haftalık ders programında din dersleri ağırlıklı eğitim veren okullardır.

Özel sermaye ortaklığında kurulan ortaöğretim/lise kademesindeki eğitim-öğretim kurumları olarak şöyledir:

Özel Anadolu liseleri, MEB müfredatına göre haftalık ders programında yabancı dil (İngilizce, Almanca, Fransızca vb.) ağırlıklı öğrenim veren kurumlardır. Bazı özel liseler birden fazla yabancı dil eğitimi verebilmektedir. Ayrıca okul ders programı dışında fazladan öğrenciye destek programları uygulayabilmektedir.

Özel meslek liseleri, MEB müfredatına göre haftalık ders programında yeteneğe bağlı derslerin ağırlıklı olduğu okullardır. Özel meslek liseleri kamu meslek okullarında olduğu gibi çeşitli ilgi ve yeteneklere göre öğrenci alıp buna göre bir eğitim öğretim programı uygulamaktadır.

Özel fen liseleri, merkezi sınav sistemiyle öğrenci alan, MEB müfredatına göre haftalık ders programında matematik ve fen bilimleri dersleri ağırlıklı eğitim veren okullardır. Özel fen liseleri ayrıca okul ders programı dışında fazladan öğrenciye destek programları uygulayabilmektedir.

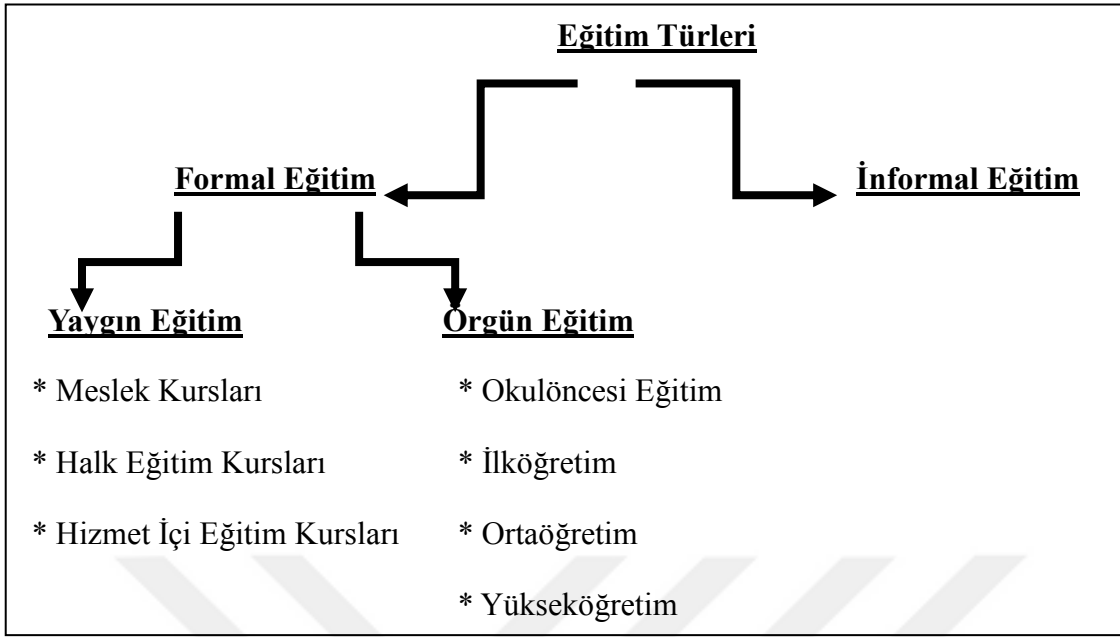
Özel sermaye ile kurulan özel liselerin içerisinde özel imam hatip liseleri şeklinde bir eğitim öğretim sınıfı bulunmamaktadır. İmam hatip liseleri yalnızca kamu idaresinde kurulmaktadır.

Lise eğitimi sonrasında merkezi sınav sistemi ile yapılan sınavlarda yeterli puan alan öğrenciler bir sonraki kademe olan ön lisans veya lisans eğitimine devam edebilir. Bu eğitimler ön lisans 2 yıllık eğitimi, lisans ise en az 4 yıllık eğitimi kapsamaktadır.

2.2. Eğitim Türleri

Eğitim öğretim faaliyeti yapıldığı mekana, zamana, planlanma durumuna göre ve içeriğine göre sınıflara ayrılır. Aşağıdaki tabloda bunu kısaca ayırt edebilmekteyiz.

Tablo 1 : Eğitim Türleri

2.2.1. Formal eğitim

Belli bir mekanda, önceden oluşturulmuş plan ve programlar dahilinde yapılan eğitimidir. Formal eğitimde istendik ve kalıcı izli davranışlar elde edilmeye çalışılır. Eğitim sürecindeki bireylerde olumlu davranışların geliştirilmesi hedeflenir.

"Okullarda ya da kurumlarda bir plan ya da program dâhilinde gerçekleştirilen eğitime formal eğitim denmektedir. Formal eğitim amaçlıdır; önceden hazırlanan bir program çerçevesinde, planlı olarak ve öğretim yoluyla gerçekleştirilir. Eğitim süreci, öğretmen tarafından planlanır, uygulanır ve değerlendirilir. (ÖZET, K., 2012)".

2.2.2. İnformal eğitim

Belli bir mekana bağlı kalmaksızın bireylerin çevresinden edindiği, belli bir plan, programa bağlı kalmaksızın oluşan öğrenmelerin meydana geldiği eğitim sistemidir. İnformal eğitimde istendik davranışların yanı sıra istenmedik davranışlarda meydana gelebilir.

"İnformal eğitimin, bireyin doğumundan ölümüne değin ailede, sokakta, okulda, iş yerinde ve kitle iletişim araçları yoluyla yaşamın her alanında gerçekleştiği söylenebilir. O halde informal eğitim, "her an, her yerde, bir plana bağlı olmaksızın yapılan eğitim etkinlikleri" olarak tanımlanabilir. (ÖZET, K., 2012)".

2.3. Öğretim Yöntem ve Teknikleri

2.3.1. Öğretim

Öğrenme, bireylerde kısmen ya da tamamı kendi yaşantıları sonucu oluşmuş davranışlarda meydana gelen gözle görülür uzun süreli kalıcı izli davranış değişmeleridir.

Öğretim, öğrenmelerin yönlendirildiği sistemli süreçtir. Öğretim, önceden yapılandırılmış bir program dahilinde amaçları, planları, düzeni olan ve kontrollü olarak gerçekleştirilir. Öğretimin genel mekanı okullardır. Öğretim temel ilkelere dayanır. Bu ilkeler:

- Hedefe yöneliklik
- Öğrenciye görelilik
- Hayatilik (Yaşama yakınlık)
- Transfer edilebilirlik
- Tümdengelim ve Tümevarım
- Basitten karmaşığa
- Somuttan soyuta
- Bilinenden bilinmeyene
- Yakından uzağa
- Zamanilik (Bugünden geçmişe ve güncellik)
- İş/ aktivitelik
- Ekonomiklik

2.3.2. Öğrenme - öğretme kuramları

Bir hedefe ulaşmak için izlenen yol ya da belirlenen planın uygulanmasına strateji denir. Başka bir ifade ile kişi hedefe götüren yöntemlerdir. Öğretim açısından strateji ise eğitim-öğretim alanında hedeflenen ve aktarılması istenen davranışlar için uygulanan yöntem ve tekniklerdir. Bu kapsamda öğretim kuramları ve öğretme stratejileri önemlidir. Öğretim stratejileri üç ana kuram altında oluşmuştur. Bu kuram ve stratejiler şöyledir:

I- Davranışçı Yaklaşım Kuramı

ilk kez ruh bilimci John Watson tarafından ortaya atılan kuramda, Davranışsal yaklaşım insanın doğrudan gözlenebilen davranışlarının incelenmesi olarak belirtilmiştir. Gözlemlenemeyen davranışlar için bir çıkarımda bulunulamayacağından bu yaklaşımın inceleme alanına girmez. Davranışçı yaklaşıma göre insan davranışları, Uyarıcı-Tepki yasasına göre çalışır.

Klasik koşullanma kuramı ile ilk kez rus asıllı bilim adamı Ivan Pavlov tarafından ortaya atılan fikir ile köpekler üzerinde yapılan çalışmalarda davranışların dışarıdan bir uyarıcı ile harekete geçtiğini gösteren deneyler yapılmıştır. Bu yaklaşımı ilerleyen zamanlarda yeni fikir ve çalışmalarla Watson, Guthrie, Hull ve Skinner geliştirmiştir. Davranışçı yaklaşımın Öğrenme- öğretme stratejileri ise şöyledir:

- Tam Öğrenme
- Programlı Öğretim
- Okulda Öğrenme
- Temel Öğretim Modeli

II- Bilişsel Yaklaşım Kuramı

Bilişsel gelişim kuramını ilk kez ortaya atan İsviçreli bilim insanı ve psikolog Jean Piaget'tir. Piaget'e göre gelişim, çevresel etkileşim ve kalıtımın sonucudur. Çocuklar gelişim sürecinde çevreden bilgi edinmeye çalışır. Bilgi edinmede birey yani çocuk aktif bir yapıya sahiptir. Zihinsel gelişimde ise içsel ve bireyseldir. Bilgi bireyin kendisi tarafından, geçmiş yaşantıları ve öğrenmeleri ile yapılandırılır. Öğrenme- öğretme stratejileri ise şöyledir:

- Sunuş Yoluyla Öğretim
- Buluş Yoluyla Öğretim

III- Yapılandırmacı Yaklaşım Kuramı

Yapılandırmacı yaklaşıma göre öğrenmenin kalıcı ve etkili olabilmesi için öğrenci temelli olmalıdır. Bu kurama göre öğretmen rehber, kılavuz rolündedir. Öğrenci bilgiyi yaparak yaşayarak öğrenir. Ayrıca öğrenmeler bireyseldir ve sonuçlar kişiden kişiye göre değişir. Bu kuramı ortaya atan ve destekleyen kuramcılar; Piaget, Vygotsky, Brunner, J. Dewey, Barlett ve Gestalt'tır. Yaklaşımın Öğretim Stratejileri:

- Araştırma - İnceleme Yoluyla
- Çoklu Zeka Yöntemi
- Proje Temelli Öğrenme
- İş Birlikli Öğrenme
- Basamaklı Öğretim
- Kuantum Öğrenme
- Beyin Temelli Öğrenme
- Bireyselleştirilmiş Öğretim

- Yaşantı Temelli Öğretim
- Yaşam Boyu Öğrenme

2.3.3. Öğretim yöntem ve tekniklerinin öğrenmeye etkisi

Her birey kendince farklı bir öğrenme anlayışına sahiptir. Bireylerin kalıtım yoluyla gelen ve çevresel etkilere bağlı olarak öğrenme düzeyleri aynı değildir. Bazı öğrenme yaklaşımlarına göre kalıtım etkili olabilmekte iken bazılarına göre de çevre etkilidir. Öğrenme de bireysel becerilere göre uygulanacak olan öğrenme-öğretme yöntem ve stratejileri bireyde istendik davranışların oluşmasını ve uzun yıllar kalıcı olmasını sağlar. Özellikle birey merkezli öğrenme yöntemlerinde davranışlar daha izli bir hal alır.

2.4. Afet Öncesi ve Sonrasında Afet Yönetimi ve Eğitiminin Önemi

2.4.1. Afet öncesi eğitimler ve önemi

Doğal afetler günümüz teknolojisinde dahi durdurulması mümkün olmayan olaylardır. Afetleri durdurmak mümkün olmasa da gerekli eğitim ve tedbirler ile zararları en aza indirilebilir. Gelişmiş ülkelerde küçük yaşlardan itibaren verilen afet eğitimleri ve toplumsal bilinçlendirmeler afetlerin ortaya çıkardığı can ve mal kayıplarını azaltabilmektedir. Dünyanın çeşitli coğrafyalarında her yıl onlarca afet meydana geliyor.

Afetlerin ortaya çıkardığı zararlar incelendiğinde ekonomik kayıp büyüklüğü gelişmiş ülkelerde iken can kayıpları açısından büyük oranda kayıpların gelişmekte olan ve geri kalmış ülkelerde olduğu görülür. Ayrıca geri kalmış ülkelerde ekonomik kayıplar kağıt üzerinde az gözükse dahi ülkede ortaya çıkardığı toplumun genel düzeninin bozulmuş durumu uzun yıllar devam eder.

Afet eğitimi, toplumlarda tabana yayıldığı kadar etkili olur. Sistemli ve planlı, uzun yıllar boyunca her eğitim kademesinde verilen afet eğitimleri ile toplumun afet bilinci gelişir. Eğitim hayatında afet bilinci aşılınmış bireyler ileriki yıllarda kendisinden sonra gelen jenerasyonları da etkileyerek uzun vadede afetlerin insan kaynaklı zararlarının azaltılmasında etkili olur.

"Afet öncesi risklerin yönetildiği, müdahale ve iyileştirme ile olay sonrası krizin yönetildiği bütüncül bir sistemdir. Aynı zamanda yaşanan her olay/afet sonrası edinilen tecrübelerle bir sonraki olay veya tehlikenin daha sorunsuz atlatılmasını sağlayacak fırsatları da içinde barındıran döngüsel bir sistemdir (Gerdan, S., 2019)".

2.4.2. Afet eğitimini etkileyen faktörler

Afet eğitimleri günümüzde hemen her ülkede uygulanmaya çalışılan bir süreçtir. Ülkelerin gelişmişlik seviyesi afet eğitimlerini etkileyen birincil faktörlerden biridir. Gelişmiş ülkelerde afet eğitimleri okul öncesinden başlar ve örgün eğitim döneminde devam edip hayat boyu öğrenmeyle yaşlılık evresine kadar çeşitli öğretme veya hatırlatma usullerince devam eder.

Ülkelerin gelişmişlik seviyelerinin yanı sıra afet eğitimlerinde ayrıca bireyin yaş, cinsiyet, eğitim seviyesi, ebeveynlerin eğitim durumu, aile gelir düzeyi, ülke eğitim standartları, afet eğitimine dair devlet çalışmaları etkili olabilmektedir. Bunların yanı sıra toplumun kültür seviyesi ve teknoloji kullanımı da etkili olabilmektedir. İnternet veri tabanlı işitsel ve görsel medyayı kullanma becerisi yüksek bireylerde ayrıca afet eğitimi ve bilincinin daha yüksek olma ihtimali vardır.

Bir ülkede afet eğitimi ve bilincinin gelişmesinde ki en etkili yapı devlet kurum ve kuruluşlarıdır. Eğitimin müfredatına alınan afet eğitimleri, hayatın içinde yer edinmiş tatbikatlar, bireylere yaş cinsiyet fark etmeksizin verilen ilk yardım, sivil savunma ve afet eğitimleri önemli etkenlerden sayılabilir. Tüm bu sayılan etki faktörlerinin dışında en önemli etkenlerden biri de bireylerin afet eğitimi almaya dair gönüllü ve istekli olması durumudur.

"Toplumların dirençliliğini etkileyen ortak özellikler de bulunmaktadır. Bu özellikler; insanlar arasındaki ilişkiler, değerler ve inançlar, bilgi, beceriler, öğrenme, sosyal ilişkiler, işbirliği içerisinde olan yönetim birimleri, gelişmiş ve yenilikçi ekonomi, toplumun yapısal özellikleri, liderlik, pozitif düşünceler ve değişikliğe hazır olmaktır (Berkes ve Ross, 2013)".

Zorunlu ve gönüllü afet eğitimi alan bireylerin durumu kıyaslandığında gönüllü eğitim alan bireylerin farkındalık ve bilincinin yüksek olduğu ayrıca öğrenmelerinin uzun yıllar boyu devam ettiği bilinmektedir.

2.4.3. Afet yönetiminin eğitimde önemi

Dünyanın bir çok yerinde çeşitli afetler olduğu görülmektedir. Bu afetlerde toplumun temel ihtiyaçlarını karşılama afet etkisini azaltma da en etkin rol devlet kurumlarındadır. Bunların yanı sıra sivil toplum kuruluşlarındadır. Fakat bir çok ülkede afetler konusunda aktif görev alan sivil toplum kuruluşları oldukça azdır.

Eğitimde afet yönetimi derslerinin verilmesi mevcut düzende toplumda afet bilinci ve farkındalığını arttırırken aynı zamanda afetler öncesinde riski azaltmakta, afet meydana geldiğinde ve sonrasında gerekli yardım çalışmalarının yapılmasında eğitim hayatında afet yönetimi eğitimi alan bireyler devletin yükünü azaltmaktadır.

Toplumda liderlik vasfı olan öğretmen, mahalli yönetici ve din görevlileri gibi meslek gruplarının da geçmişte aldığı afet eğitimleri toplumda farkındalığın artmasını ve zararların azaltılmasında etkili olabilmektedir.

2.4.4. Afet bilincinin eğitim kademelerinde karşılaştırılması

Günümüzde eğitim kademeleri okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim (lise) ve yüksek öğretim (lisans ve lisans üstü) olarak sınıflandırılmaktadır. Afet bilinci, olgunluk ve kültür seviyesi diğer kademelere göre daha yüksek olan yüksek öğretim seviyesindeki öğrencilerde olduğu görülmektedir. Afet bilincinin aksine afetlere karşı eğitim alma isteğinin en yüksek olduğu kademe ve afetlere dair gerekli tedbir ve kurallara uyma eğilimi ise ilköğretim kademelerinde daha çok görülmektedir. Ortaöğretim kademelerinde afet eğitim süreci daha çok çevre şartlarına (toplumun genel kültür seviyesi) paralel bir durum göstermektedir.

2.5. Afet Uygulamaları ve Çalışmaları

2.5.1. Dünyada afet eğitimleri

Toplumsal yapıların farklı olması, politik sistemlerdeki farklılıklar, gelenek ve görenek farklılıkları, sağlık sistemlerindeki farklılıklar dolayısıyla afet hazırlığında uluslararası bağlamda ortak dil kullanılamamasından dolayı afet eğitimi standardize edilememiştir. (Koçak, M., 2019).

Bugün dünyada bir çok ülke afetler karşısında kendi imkanları ile afetlerle mücadele etmeye çalışsa dahi zaman zaman büyük yıkım oluşturan afetlerde küresel çapta destek alabilmektedir. Bu desteklerde en bilinen durum ise birlik ve koordinasyonun çeşitli sebeplerden dolayı kurulamamasıdır.

Acil müdahale ekipleri, askeri birlikler, arama kurtarma ekipleri, ambulans veya hastane ekipleri her ne kadar kendi deneyimlerinden yeterince ders almış olsalar bile afet bölgesinde ortak bir dil konuşulmadığından ve benzer eğitimler alınmadığından koordinasyon ve iletişimdeki sorunlar büyük engel teşkil etmektedir. (Koçak, M., 2019).

Acil durum ve afetlerde küresel bir birliktelik kurulamamış olsa da her ülkenin kendine özgü afet yönetim ve eğitim planları bulunmaktadır. Gelişmiş ülkelerde afet eğitimleri tüm kademelerde müfredata eklendiği gibi aynı zamanda bu alanda meslek grupları yetiştiren üniversite bölümleri de bulunmaktadır.

2.5.2. Türkiye' de afet eğitimleri

Afet zararlarının azaltılmasında en önemli aktör olan toplumun afetlere karşı bireysel olarak hazırlıklı olması çok önemlidir. Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında bilinçsiz toplumların afetler karşısındaki dirençliliğinin ne denli düşük olduğu gözlenmektedir (Şengün, H., & Küçükşen, M., 2019).

Ülkemizde her geçen gün eğitim alanında afet yönetimi ve bilinci hakkında çeşitli çalışma ve planlamalar yapılmaktadır. Ülkemizde halihazırda afet ile ilgili olarak, örgün eğitim veren okullarda müfredat içerisinde bir plan ya da program bulunmamaktadır. Buna karşın yüksek öğretim kurumlarında afet yönetimi alanında eğitim veren ön lisans, lisans ve yüksek lisans bölümleri bulunmaktadır. Ülkemizde afet yönetimi alanında eğitim veren üniversite ve fakülteler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: Ön lisans Düzeyde Afet Yönetimi eğitimi veren Üniversite ve Bölümler

ÜNİVERSİTE	BÖLÜM ADI
Amasya Üniversitesi	Acil Durum Ve Afet Yönetimi
Anadolu Üniversitesi	Acil Durum Ve Afet Yönetimi
Ankara Üniversitesi	Acil Durum Ve Afet Yönetimi
Artvin Çoruh Üniversitesi	Acil Durum Ve Afet Yönetimi
Atatürk Üniversitesi	Acil Durum Ve Afet Yönetimi

Biruni Üniversitesi	Acil Durum Ve Afet Yönetimi
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Acil Durum Ve Afet Yönetimi
Düzce Üniversitesi	Acil Durum Ve Afet Yönetimi
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	Acil Durum Ve Afet Yönetimi
Giresun Üniversitesi	Acil Durum Ve Afet Yönetimi
Gümüşhane Üniversitesi	Acil Durum Ve Afet Yönetimi
İstanbul Üniversitesi	Acil Durum Ve Afet Yönetimi
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	Acil Durum Ve Afet Yönetimi
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Acil Durum Ve Afet Yönetimi
Muş Alparslan Üniversitesi	Acil Durum Ve Afet Yönetimi
Pamukkale Üniversitesi	Acil Durum Ve Afet Yönetimi
Sakarya Üniversitesi	Acil Durum Ve Afet Yönetimi
Sinop Üniversitesi	Acil Durum Ve Afet Yönetimi

Trabzon Üniversitesi	Acil Durum Ve Afet Yönetimi
Üsküdar Üniversitesi	Acil Durum Ve Afet Yönetimi
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Acil Durum Ve Afet Yönetimi

Tablo 3: Lisans Düzeyde Afet Yönetimi eğitimi veren Üniversite ve Bölümler

ÜNİVERSİTE	BÖLÜM ADI
Aksaray Üniversitesi	Acil Yardım Ve Afet Yönetimi
Ardahan Üniversitesi	Acil Yardım Ve Afet Yönetimi
Artvin Çoruh Üniversitesi	Acil Yardım Ve Afet Yönetimi
Atatürk Üniversitesi	Acil Yardım Ve Afet Yönetimi
Bayburt Üniversitesi	Acil Yardım Ve Afet Yönetimi
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Acil Yardım Ve Afet Yönetimi
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Acil Yardım Ve Afet Yönetimi
Girne Amerikan Üniversitesi	Acil Yardım Ve Afet Yönetimi (İngilizce)

ÜNİVERSİTE	BÖLÜM ADI
Gümüşhane Üniversitesi	Acil Yardım Ve Afet Yönetimi
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	Acil Yardım Ve Afet Yönetimi
Munzur Üniversitesi	Acil Yardım Ve Afet Yönetimi
Sağlık Bilimleri Üniversitesi	Acil Yardım Ve Afet Yönetimi
Selçuk Üniversitesi	Acil Yardım Ve Afet Yönetimi
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi	Acil Yardım Ve Afet Yönetimi
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Acil Yardım Ve Afet Yönetimi
Trakya Üniversitesi	Acil Yardım Ve Afet Yönetimi

3. AFET YÖNETİMİ VE EĞİTİMİNİN TOPLUMSAL FARKINDALIKLAR VE AFET BİLİNCİ ÜZERİNE BİR ANKET ÇALIŞMASI

3.1. Çalışmanın Amacı ve Araştırma Modelleri

3.1.1. Çalışmanın amacı ve hedefleri

Afetler ve etkilerinin çeşitli alanlarda ciddi sonuçlar doğuran günümüzün önemli unsurlarındandır. Bir çok alanda inceleme alanı olan afetlerin fiziki (doğal), beşeri, ekonomik ve idari sonuçları çeşitli çalışmalar ile incelenmektedir. Bu çalışmada eğitim sektöründe afetlerin meydana getirdiği sonuçlardan çok eğitim sektörünün önemli bir parçası olan

öğretmenlerin afetlere dair bilinç düzeyinin ve çevresel farkındalıklarının anket aracılığı ile ölçülerek yorumlanmasıdır.

Anketler ile elde edilecek sonuçların yorumlanmasından yola çıkarak öğretmenlerin bir afet geçmişi olup olmadığı ve afet yaşayan ile yaşamayan öğretmenlerin çevresel farkındalığının karşılaştırılması yapılacaktır. Afet yaşantısı olan ve olmayan öğretmenlerin anket sorularına verdikleri cevapların kıyaslanarak afet yaşamının günlük yaşamda ve mesleki hayatta bir fark yaratıp yaratmadığına dair çıkarımlarda bulunulmaya çalışılacaktır.

3.1.2. Çalışmanın önemi

Geleceğimizin teminatı olan çocuklar, öğrenciler her gün saatlerce genelde çok katlı betonarme binalar içerisinde eğitim alıyorlar. Ülkemizde afetler içerisinde en çok görülen depremlere karşı risk altındalar. Bu riskleri ortadan kaldırmak mümkün olmayabilir belki ama en aza indirmek mümkündür.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin afetler sonrası meydana gelen yaralanma ve can kayıpları incelendiğinde bu sayıların gelişmiş ülkelerde ülke nüfusuna kıyasla daha az olduğu görülür. Bunun en belirgin sebebi afet eğitimleri ve bireysel bilinçlendirmedir.

Çalışma sonucunda edinilen bilgilerle yola çıkarak afet bilinci ve farkındalığı yüksek olan eğitimcilerde risklerin önceden görülmesi çevresel duyarlılık düzeyinin yüksek olduğu afetlerde neler yapılması gerektiğine dair daha bilinçli hareket ettiği görülür. Söz konusu bu durumlar afet eğitiminin ülkemiz şartlarında zaruri bir durum olduğunu da göstermektedir.

3.1.3. Çalışmanın kapsamı

Afetlerin etkisi ve toplumun afet bilinç düzeyini ölçmek oldukça geniş bir evrene sahiptir. Toplumun oluşmasında ve bilgilerin topluma yayılmasında en etkili gruplardan biri öğretmenlerdir.

Çalışmada afet bilinci ve çevresel farkındalıkların ölçülmesi hususunda çalışma alanı içinde yer alan devlet okulları ve özel okullarda görev almakta olan öğretmenlerden yaş, cinsiyet, branş, eğitim kademesi fark etmeksizin rastgele seçilen örneklem grubu oluşturulmuştur.

3.1.4. Çalışmanın sınırlılıkları

Araştırma kapsamında Sakarya ili idari sınırlılık oluşturan bir yapıdadır. Ayrıca afet bilincini ölçme ve farkındalıkları belirlemeye dair bir sınırlama ise il içerisinde eğitim öğretim sektöründe fiilen ve öğretmenlik mesleğini yapıyor olmak durumudur.

3.1.5. Çalışmanın veri toplama yöntemi ve araçları

İş*zaman*maliyet durumuna bağlı olarak çalışmanın veri sınırlılığı bulunmaktadır. Veri toplama yönteminde her alanda tasarruf sağlamak amacıyla anket yöntemi tercih edilmiştir. Çalışmada örneklem grubu ile yapılan bu anketlerin veri toplama işlemi web tabanlı programlar aracılığı ile yapılmıştır.

3.1.6. Çalışmadaki hipotezler

Hipotez 1: Sakarya ilinde yaşayan öğretmenlerin önemli bir kısmı afet yaşamış ve bu yaşadığı afet depremdir.

Hipotez 2: Afet yaşayan insanların önemli kısmı yaşadıkları afet tecrübesi sonucunda ev veya iş yerlerinde afet çantası bulundurur.

Hipotez 3: Öğretmenler bulundukları çevrede afet yaşayabileceğinin farkında olan bireylerdir ve buna bağlı olarak afet ve ilk yardım konularında kendilerini geliştirir eğitimler alır.

Hipotez 4: Öğretmenler üstlendikleri rol gereği öğrencileri korumak için çevresindeki afet tehlikeleri hakkında bilinçli ve afet sırasında soğukkanlılığını korur şekilde yönlendirme yapabilir.

Hipotez 5: Öğretmenler afetler ve acil durumlar sırasında çeşitli acil durum malzemelerini kullanabilir ve ilk yardım yapabilir.

Hipotez 6: Öğretmenler görevli oldukları kurumlarda genel olarak afet ve acil durum eylem planlarını, görevliler hiyerarşisini, kurum ve çevresindeki planlamaları bilir.

Hipotez 7: Öğretmenler afetlerin etkilerini ve farkındalıkları arttırmak, topluma yayabilmek, toplumsal bilinci arttırmak için kurumlarında çeşitli etkinliklerde bulunur ve destekler.

3.2. Anket Çalışmasının Özellikleri

3.2.1. Anket Çalışmasının Uygulama Yöntemi ve Veri Toplama Şekli

Çalışma anket uygulamaları ile elde edilen verilere dayanmakta olduğundan öncelikle Sakarya Üniversitesi Etik Kurulu tarafından gerekli kontrol yapılarak ve izinler alınarak işlem başlatılmıştır. Aynı zamanda Sakarya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü aracılığı ile yazılı bilgilendirme yapılmış gerekli izinler alınmıştır. Alınan izinler dahilinde ilgili anket uygulamasına başlanılmıştır.

Anketler üç bölümden oluşup birinci bölümünde; ilçe, yaş, cinsiyet, çalıştığı eğitim kademesi, çalıştığı kurumun niteliği gibi özelliklere yer verilmiştir. İkinci bölümde afet bilinç düzeyinin ölçülmesine yer verilmiştir. Üçüncü bölümdeyse çevresel farkındalıklara dair bilgiler ölçülmeye çalışılmıştır.

Anket uygulaması zamandan tasarruf etmek aynı zamanda kısa sürede daha büyük bir katılımcı sayısına ulaşabilmek için web tabanlı bir form şeklinde anket uygulaması yapılmıştır. Anket sonuçları web tabanı üzerine toplanarak aynı zamanda grafikleme sağlanmıştır. Elde edilen grafiklerin yorumlanarak çalışma yürütülmüştür.

3.2.2. Anket Çalışmasının Özellikleri

Anket hazırlanırken benzer konularda yapılan çalışma olup olmadığı literatür taraması ile gözden geçirilmiş ve bu bilgiler ışığında hazırlanmıştır.

Anket formu giriş kısmında katılımcıya anketin yapılış amacı kısaca açıklanmaya çalışılmıştır. Bu durum sonucunda katılımcının güvenle ve dürüst cevaplar vermesi sağlanmaya çalışılmıştır.

Sorular katılımcıları yönlendirilecek şekilde değil yalnızca fikir elde etmek amacı ile oluşturulmuştur. Anket soruları %' li Likert ölçeği yönteminde oluşturulmuştur.

Anketin geçerli ve güvenilir sonuçlar vermesi için hazırlandıktan sonra üniversite bünyesinde beşeri bilimler alanında çalışmalar yürüten akademik kadroda Doç.Dr. derecesinde uzman görüşü alınmıştır.

3.2.3. Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi

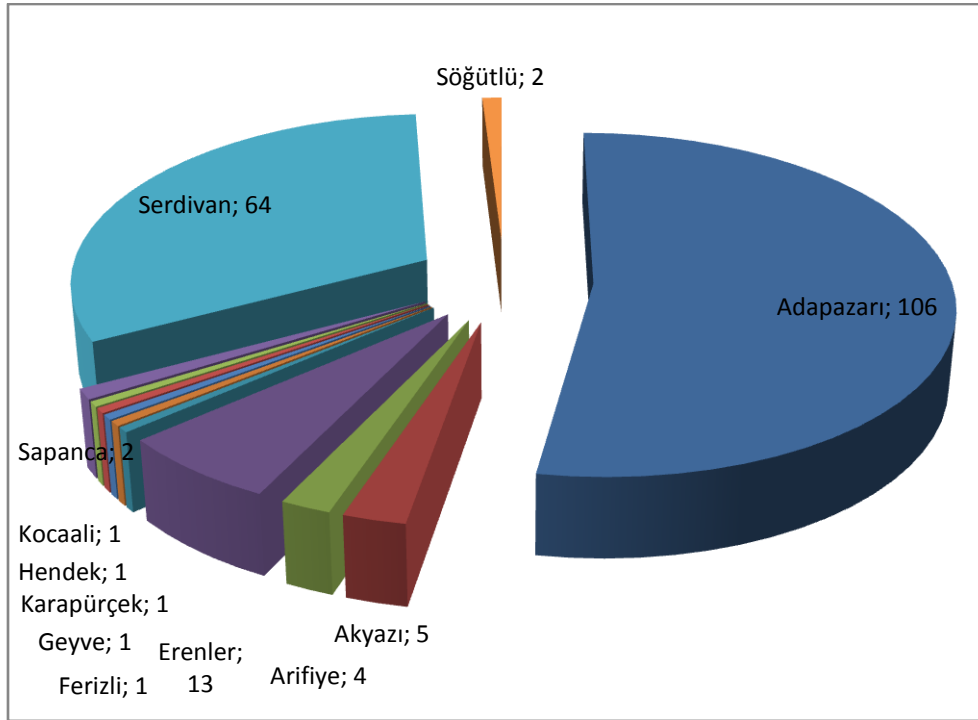
Anket çalışmaları kapsamında toplam 208 kişinin görüşlerine ulaşılmıştır. Anket sorularına verilen cevapların genel değerlendirilmesi aşağıda kısa başlıklar halinde verilmiştir.

I. BÖLÜM (Kişisel Bilgiler)

Anketin ilk kısmında yer alan sorular ile genel bir katılımcı özelliği ölçülmeye çalışılmıştır. Bu bilgiler ile diğer pasta grafikleri ile gösterilmiştir.

1) Ankete Katılanların İlçelere Göre Dağılımı

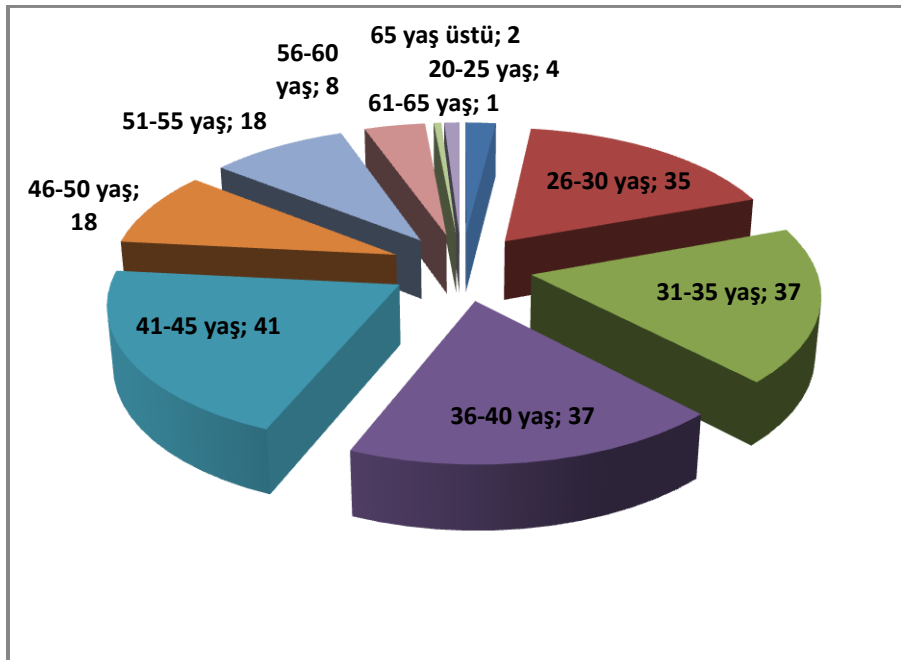
Ankete katılan toplam 208 kişinin grafik 1' de ilçelere göre dağılışı incelendiğinde merkezi ilçelerde katılımın daha fazla olduğu görülmüştür. Bu ilçeler aynı zamanda nüfus yoğunluğu ve sayısı fazla olan ilçelerdir. Katılım incelendiğinde grafik aşağıdaki gibidir.

Grafik 1: Ankete Katılanların İlçelere Göre Dağılımı

2) Ankete Katılanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Anket çalışmalarında yaş gruplarına dair özel bir sınırlama uygulanmamasına karşın tesadüfi olarak ortaya çıkan sonuçlarda grafik 2'deki yaş gruplarında dağılımın kısmen dengeli olduğu görülmektedir. Bu denge aynı zamanda diğer sorulara verilen cevaplarında sağlıklı bir oranlama yapılmasını sağlamıştır.

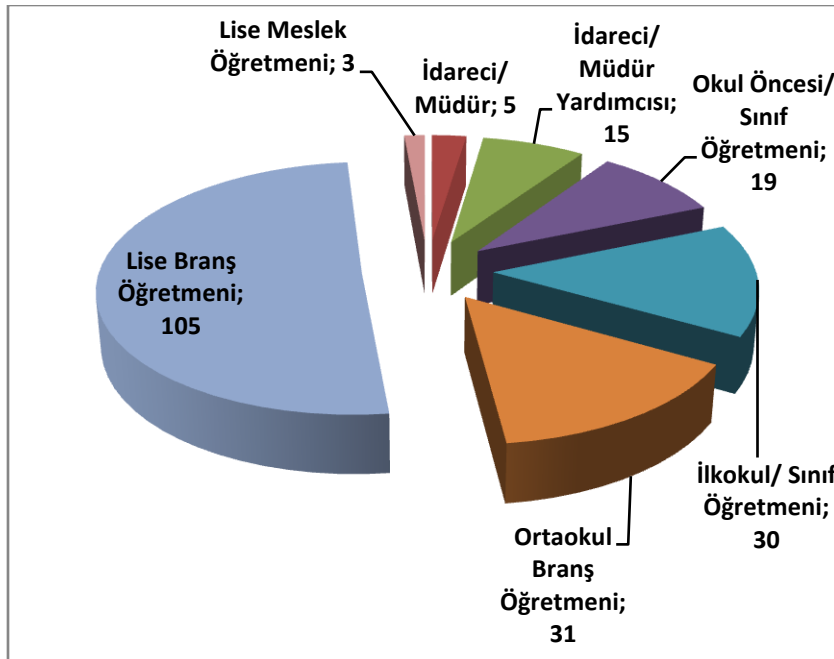

Grafik 2: Ankete Katılanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

3) Mesleki Göreviniz Nedir?

"Çocuklarda gözlemlenen davranış değişiklikleri içinde bulundukları gelişim döneminin özelliklerini de yansıtmaktadır (Akcanbaş 2009)".

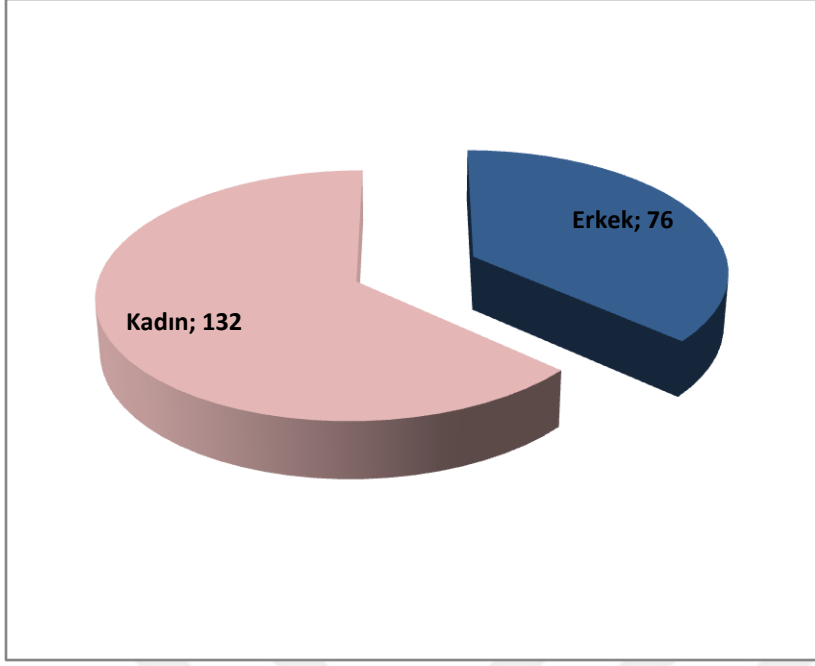
Öğrencilerin yaşlarına göre afetlere verdiği tepkiler bir birinden farklı olabilmektedir. Alt yaş gruplarında daha çok panik ve korku davranışlarının gözlenmesine bağlı olarak öğretmenlerinde bu durumda hal ve hareketleri değişebilmektedir. Bu sebeple mevcut anketler her eğitim düzeyindeki öğretmene uygulanmaya çalışılmıştır. Böylece ilkokul ve ortaöğretim öğretmenlerinin cevaplarının farklılık içerip içermediği tespit edilebilir. Grafik 3' te anket çalışmasına katılanların mesleki görevlerinin dağılımı pasta grafik olarak gösterilmiştir.

Grafik 3: Mesleki Göreviniz Nedir? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

4) Cinsiyetiniz Nedir?

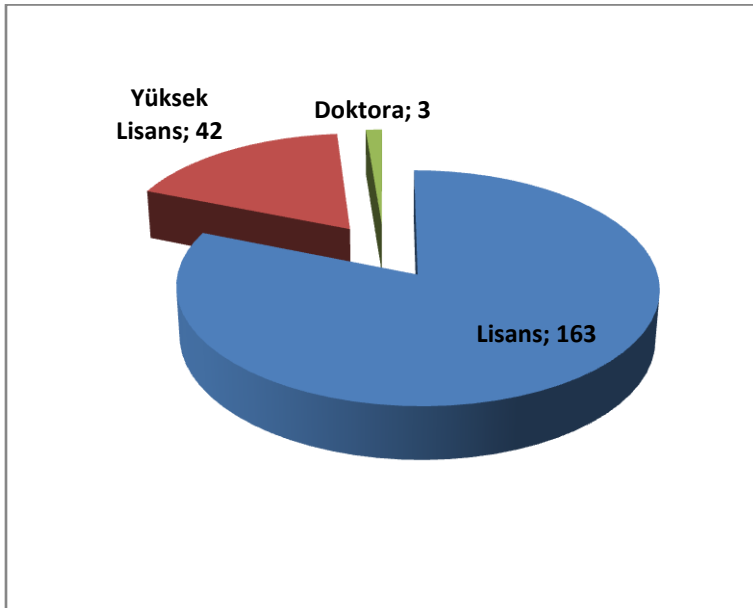
Yapılan araştırmada cinsiyete dair herhangi bir sınırlama veya kriter uygulanmamasına rağmen grafik 4 incelendiğinde katılanların %65' ini kadın katılımcılar oluştururken %35'ini erkek katılımcılar oluşturmaktadır. Her ne kadar ara da oransal anlamda iki katı fark olsa da aynı sorulara verilen cevaplarda cinsiyet rolünün mevcut farklılığının bir değişken veya belirleyici kriter olmadığı görülmüştür.

Grafik 4: Cinsiyetiniz Nedir? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

5) Eğitim Durumunuz Nedir?

Ankete katılanlar her ne kadar öğretmenlik mesleği gereğince lisans mezunu olsa da grafik 5 incelendiğinde %20 kadarı lisans üstüdür. Eğitim seviyesi yükseldikçe afetlere olan bilinçte değişim olup olmadığına bakıldığında bu durumda eğitim seviyesi ile yaşamım boyunca her an afetlerle karşılaşabileceğimin farkındayım sorusuna verilen cevaplar arasında 0.06 gibi düşük bir korelasyon vardır. Bu da gösteriyor ki lisans ve lisans üstü eğitim seviyesinin afetler ile karşılaşılabilme farkındalığı üzerinde çok düşük bir etki vardır.

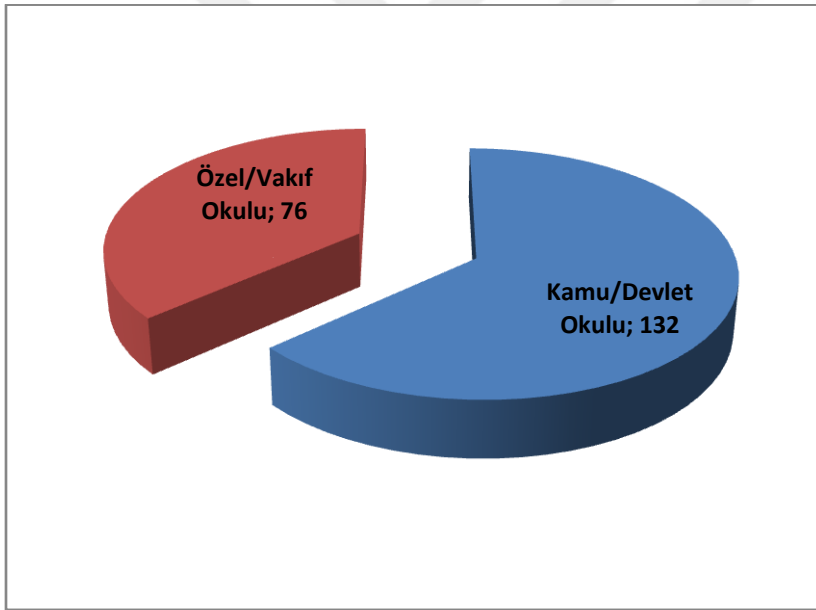

Grafik 5: Eğitim Durumunuz Nedir? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

6) Eğitim Kurumumuzun Türü Nedir?

Eğitim kurumlarında afetlere karşı yapılan bazı plan ve yatırımlar kamu veya özel okullarda değişiklik gösterebiliyor. Grafik 6 da katılanların kamu ve özel eğitim sektörü ayrımı incelenmiştir.

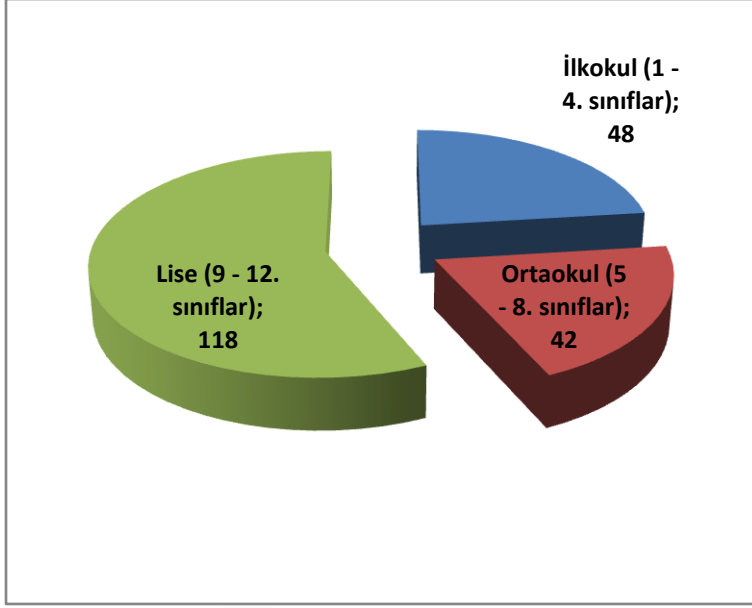
Katılımcılara yöneltilen bulunduğum okulda afetlere dair daha önceden tedbirler alınmıştır ve bulunduğum okul binası afetlere uygun olan bir mimari yapıya sahiptir sorularına verilen cevaplara göre okulun türüne göre birinci durum ile aralarında 0,016, ikinci durum ile aralarında 0,012 değerinde bir korelasyon vardır. Bu bağlar düşük bir ilişki gösterse dahi aynı zamanda bu sorulara verilen cevaplarda kamu veya özel okul fark etmeksizin tüm kurumlarda kendi okullarındaki (özel-kamu) afetlere dair verdikleri cevaplardan okulda afetlere dair daha önceden tedbirler alınmıştır sorusuna 152 öğretmen kurumun hazır olduğunu belirtir düzeyde cevap vermiştir.

Grafik 6: Eğitim Kurumumuzun Türü Nedir? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

7) Çalıştığınız Eğitim Kademesi Nedir?

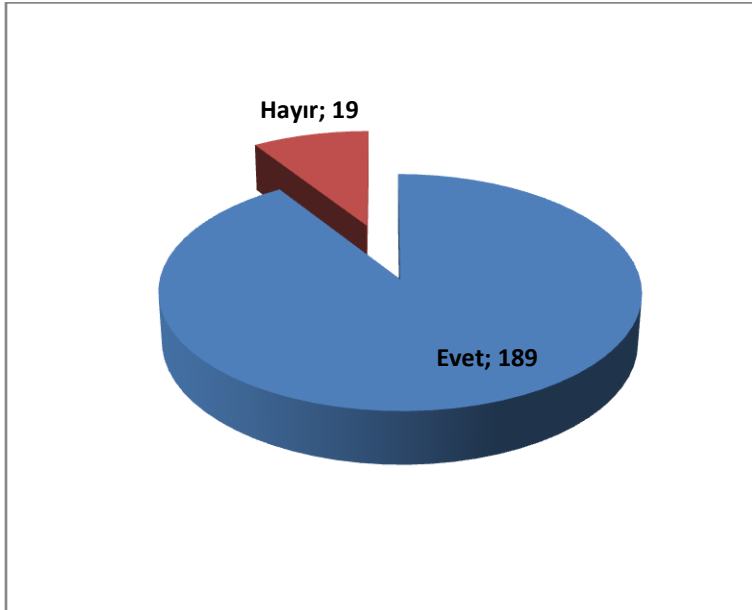
Her eğitim kademesindeki çocuğun afete vereceği tepki farklı olduğu gibi mevcut eğitim kademesine göre sınıf ve okul planları da farklı olabilmektedir. Okul planları afetlerde bina tahliyesinde ve afet esnasında güvenlik açısından önemli bir yer tutmaktadır. Grafik 7 ile katılımcıların fiili olarak görevli oldukları eğitim kademesi tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan çalışmada ankete katılanların oransal dağılımından yola çıkarak sorulara verilen cevaplarda bu durum dikkate alınmıştır.

Grafik 7: Çalıştığınız Eğitim Kademesi Nedir? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

8) Daha Önce Afet Yaşadınız mı?

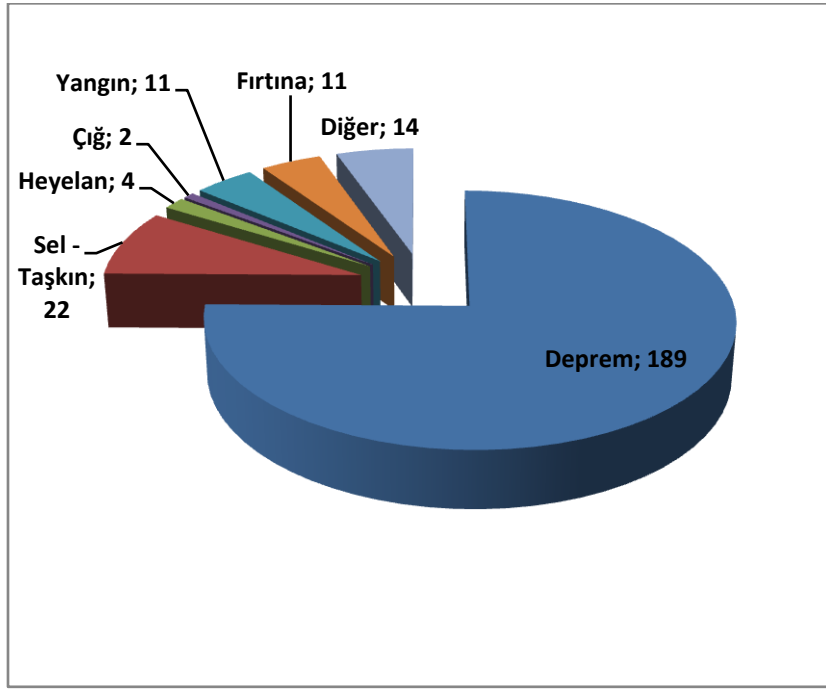
Afetlerin insanları ne zaman ve nerede yakalayacağı bilinmezdir. Afet yaşayan insanların psikolojik veya fizyolojik sorunlar ile karşılaştığı bilinmektedir. Afet yaşayanların çoğu zaman günlük yaşamda aldığı tedbirlerin ve bilincin farklı olduğu zaman zaman görülmektedir. Grafik 8' de görüldüğü üzere çalışmaya katılanların %90 dan fazlası hayatında en az bir defa afet ile karşılaştığı görülmüştür. Anket sorularına verilen cevaplar incelenirken bu durum dikkate alınmıştır.

Grafik 8: Daha Önce Afet Yaşadınız mı? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

9) Yaşadığınız Afet Nedir?

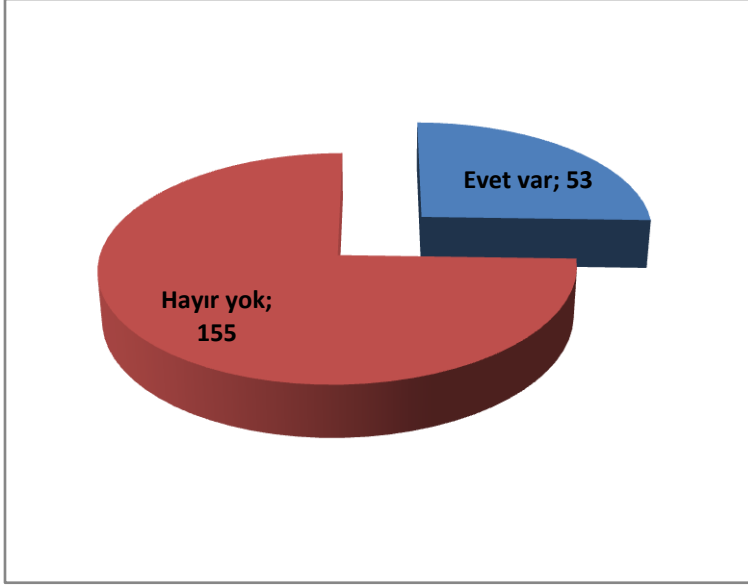
208 kişi ile yapılan anketlerde 189 kişinin hayatında en az bir defa afet ile karşılaştığı görülmüştür. Grafik 9' da katılımcıların hangi afetler ile karşılaştığı gösterilmiştir. Bu afetlerden en çok karşılaşılan ülkemizin jeolojik özelliği gereği deprem afeti başta gelmektedir. Ayrıca jeomorfolojik ve iklimik özellikleri gereği diğer afetlerden etkilenenler de olduğu görülmektedir. Ayrıca bazı katılımcıların birden fazla afet yaşadığı da görülmüştür.

Grafik 9: Yaşadığınız Afet Nedir? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

10) Evinizde Deprem veya Acil durum Çantası Var mı?

Afet yaşayan insanların tecrübe ettikleri hayatının devamında afetlere karşı önemli bir yer tutmaktadır. En basit ifade ile genelde afet hazırlıkları açısından afet çantası en temel tedbirlerdendir. Grafik 10' da araştırmaya katılanlar arasında afet yaşayıp da evinde afet çantası bulunduranların oranı %26 ve afet yaşamayıp da evinde afet çantası bulunduranların ise kendi içindeki oranı %21 olarak görülmüştür. Bu bağlamda afet yaşamak ve afet çantası bulundurma arasındaki korelasyona baktığımızda ise bu oranın 0,0322 olarak ölçüldüğü görülmüştür. Bu duruma bağlı olarak afet yaşamışlık ile evinde afet çantası bulundurma arasında güçlü bir ilişki bağı kurulamamıştır.

Grafik 10: Evinizde Deprem veya Acil durum Çantası Var mı? Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

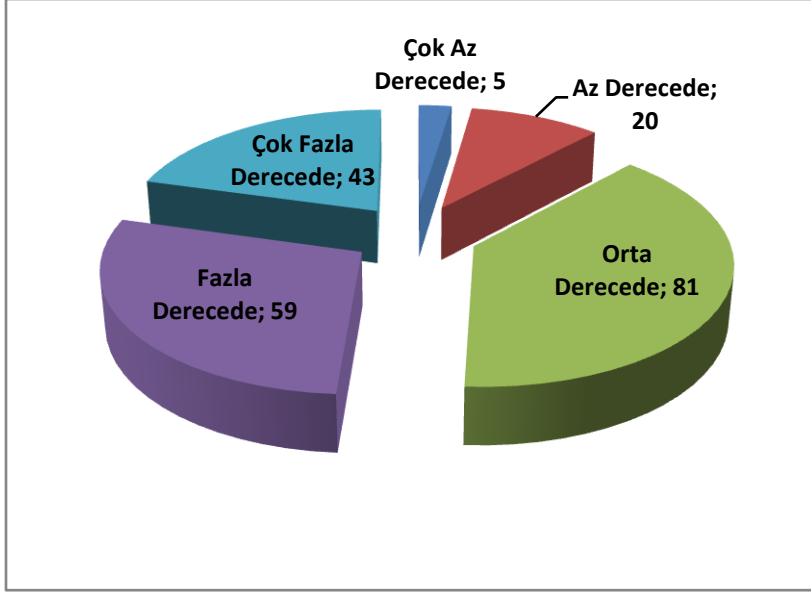
II. BÖLÜM (AFET BİLİNÇ DÜZEYİ)

Anketlerin ikinci bölümünde çalışma dahilindeki öğretmenlerin bazı sorular ile afet bilinç düzeyi hakkında bilgi edinilmiştir. Bu sorular ışığında elde edilen verilerden yapılan grafikler yorumlanmaya çalışılmıştır.

1) Daha önce afetler konusunda bilgi aldım ya da bilgi edindim.

Dünyada ve ülkemizde her geçen gün afet çalışmaları, alt yapı sistemleri ve eğitimleri arttırılmaya çalışılsa da henüz gelişmiş ülkeler seviyesinde olamadığımız görülmektedir. Afetlerde riski azaltmanın ve topluma afet bilincinin yayılmasında önemli bir parça olan öğretmenlerinde afet bilinci önemli derecededir.

Yapılan anketler sonucu öğretmenlerin afetler konusunda aldıkları eğitim için grafik 11 incelendiğinde %50 oranında geçerli sayılacak bir eğitim aldıkları görülmekte olup bu eğitim hangi şartlarda, ne zaman ne kadar süre ile aldıkları bilinmemektedir. Ülkemiz şartlarında afet eğitimine dair geçerli ve hayati bir eğitim verilmesi gerekirse bu eğitim belli bir sistem dahilinde olması önem arz etmektedir.

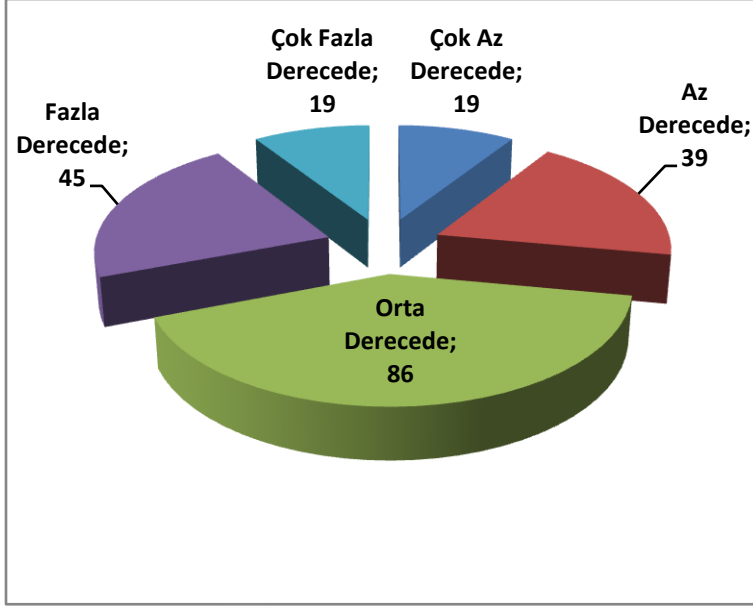

Grafik 11: Daha önce afetler konusunda bilgi aldım ya da bilgi edindim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

2) Daha önce ilk yardım konusunda bilgi aldım ya da edindim.

Afetlerde en önemli faktörlerden biri ilk yardım şartlarıdır. Günümüzde gerek afet gerekse günlük yaşamda ilk yardıma ihtiyaç duyulan durumlarda eğitimli bir kişinin varlığı hayati önem taşımaktadır. Günümüz şartlarında okullarda, okul doktoru, okul hemşiresi ve okul sağlıkçısı gibi personelin artırılmasına rağmen bir çok okulda uzman bir sağlıkçı bulunmuyor. Bu durumda bu görev öğretmenlere düşmektedir.

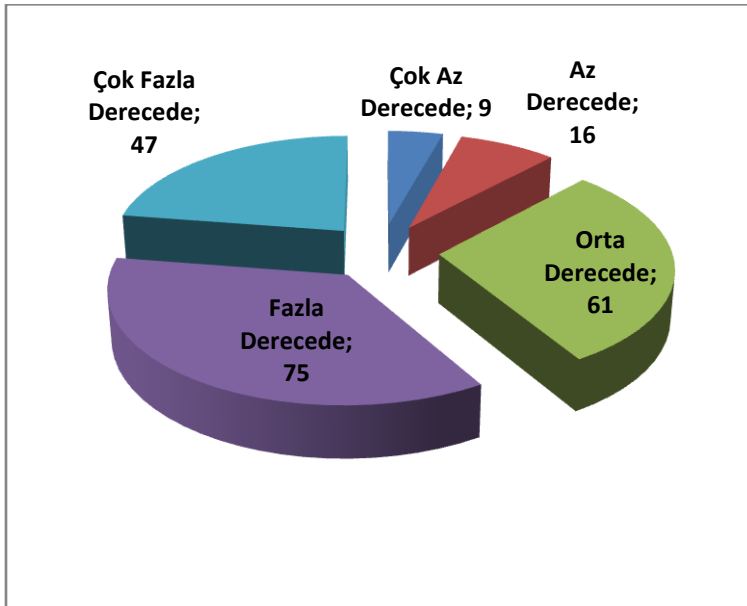
İlk yardım konusunda yeterli bilgiye sahip olan öğretmenlerin hayati bir soruna müdahale edebilme durumu söz konusudur. Grafik 12' de yapılan araştırmaya katılan öğretmenlerin %30 kadarı kendisinin yeterli bir ilk yardım bilgisi olduğunu belirtmiştir. Bu durum da gösteriyor ki eğitim kurumlarında görev alan öğretmenlerin temel ilk yardım eğitimine dahil edilmesi elzem bir durum olarak görülmektedir.

Grafik 12: Daha önce ilk yardım konusunda bilgi aldım ya da edindim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

3) Acil durum bilgilendirme ve yardım telefonlarını bilirim.

Çeşitli kaza, afet ve acil durumlarda bireylerin ilk destek istedikleri daima kamu acil durum ekipleri ve kurumlarıdır. Özellikle panik anında çoğu zaman bu numaralar karıştırılmaktadır. Bu durum inceleyebilmek için acil durum bilgilendirme ve yardım telefonlarını öğretmenlerin bilebilirlik seviyesini ölçmek için sorulan soruya yarım dan fazlası bilirim derecesinde cevap verebilmiştir. Bu dağılıma ilişkin grafik ise aşağıdaki grafik 13 ile gösterilmiştir.

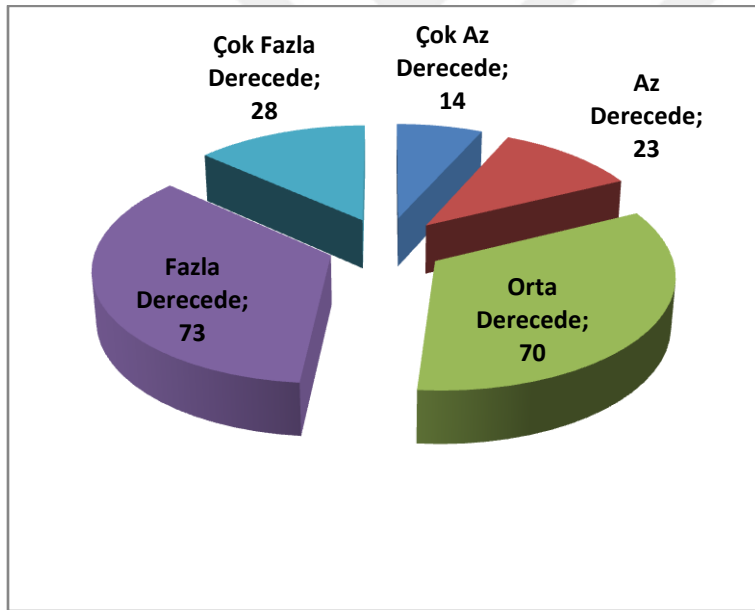

Grafik 13: Acil durum bilgilendirme ve yardım telefonlarını bilirim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

4) Bulunduğum okulda ve çevresindeki afetler ile riskleri bilirim.

İnsanlar genel olarak bulunduğu çevreyi gözlemleyerek temel ihtiyaçlarını karşılayabileceği yerleri tespit etmeye çalışır. Söz konusu durum afetler olduğunda ise bu durum genelde göz ardı edilir. İnsanların ne zaman hangi afet ile karşılaşacağı bilinmemesi risk oranını arttırmaktadır. Genel olarak gözlem yapan içsel planlar ile kendisine zihin dünyasında bir plan çıkaran bireylerin afetlerde hareket edebilirlik seviyesinin daha yüksek olması beklenir.

Benzer durum eğitim kurumlarında öğretmenler içinde geçerlidir. Çevresindeki riskleri bilen öğretmenlerin afetler sırasında ve sonrasında daha kontrolcü davranacağı tahmin edilir. Bu durumun önceliği olan çevresel farkındalık adına yöneltilen soruya verilen cevapların oranı ise grafik 14' te görülmektedir. Çalışmaya dahil olan öğretmenlerin yarısından azı çevresindeki afet risklerinin farkında olduğunu belirtmiştir. Bu durumda gösteriyor ki kurumların bölgesinde meydana gelen afetlere karşı öğretmenlerini çevresel açıdan bilinçlendirmesi gereklidir.

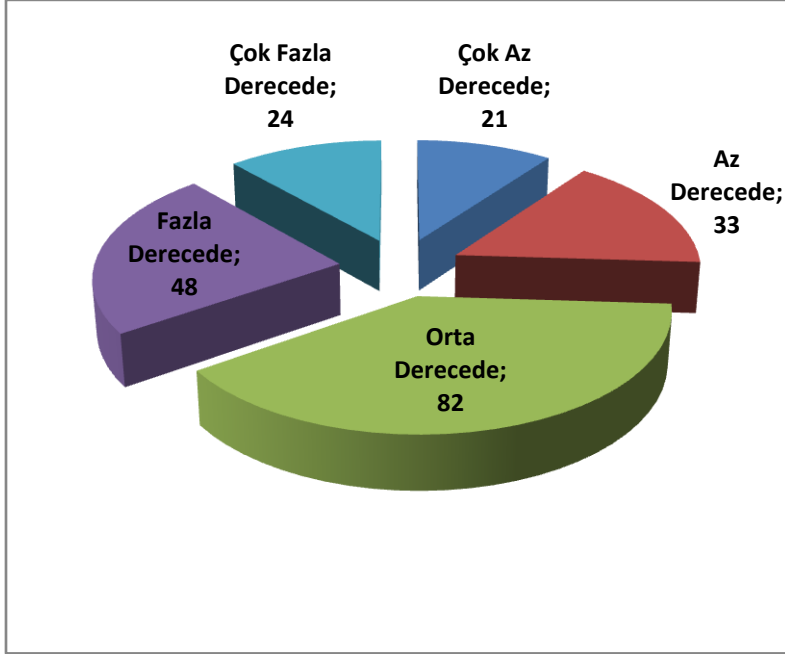

Grafik 14: Bulunduğum okulda ve çevresindeki afetler ile riskleri bilirim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

5) Bulunduğum yerdeki acil durum eylem planlarını bilirim.

İl idaresinin veya belediyenin kısa ve orta vade strateji ve eylem planları içerisinde genel olarak acil durum eylem planları da yer almaktadır. Her ne kadar bu kamuoyu ile paylaşılsa da insanlar tarafından fazlaca okunup bilinir bir durum değildir. Ayrıca kurumlarında kendi bünyesinde sivil savunma ve acil durum eylem planları bulunmaktadır. Söz konusu bu planların öğretmenlere paylaşılması elzem bir durumdur.

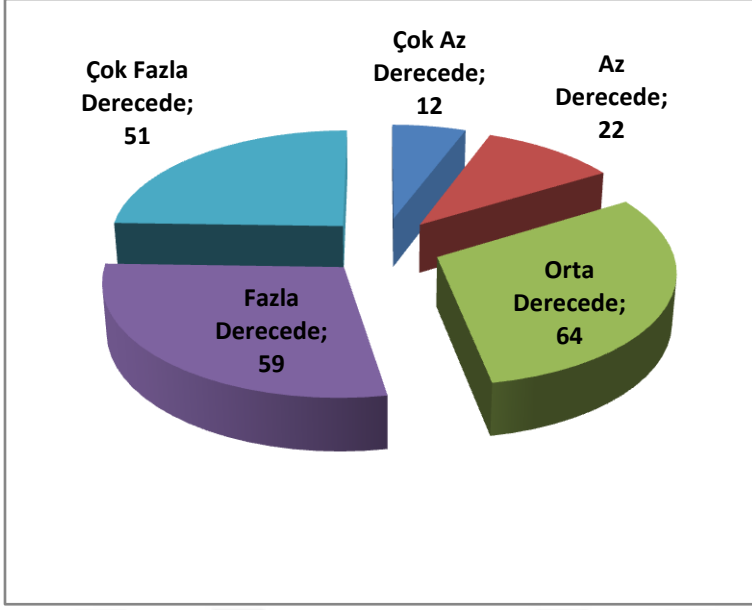
Planlara dair sorulan soruda alınan cevapların oranına bakıldığında grafik 15 ' te görüldüğü üzere öğretmenlerin bulundukları kurumun acil durum eylem planlarından azının bilir seviyede olduğu görülmektedir. Bu da olası bir afet veya acil durumda ciddi sorunlar oluşturabilecek riskler içermektedir.

Grafik 15: Bulunduğum yerdeki acil durum eylem planlarını bilirim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

6) Bulunduğum okulda afet tatbikatları yapılır.

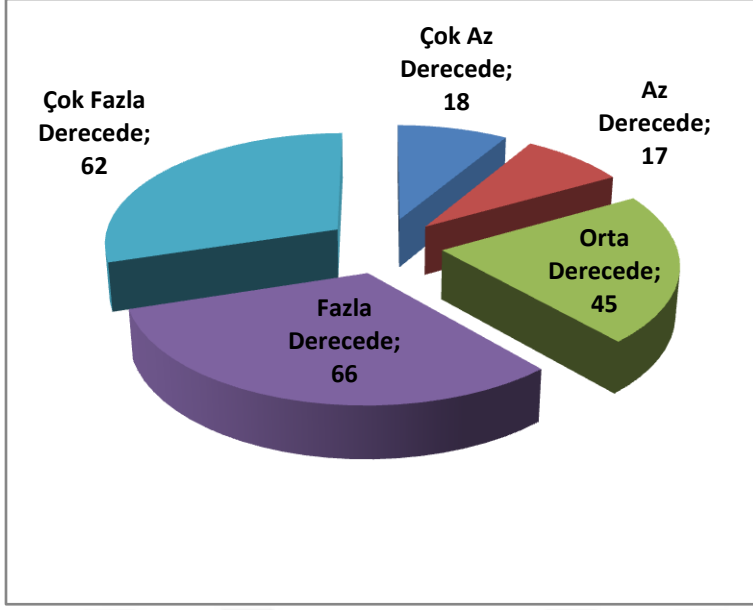
Milli Eğitim Bakanlığı ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı tarafından 2022 yılında eş zamanlı olarak yürütülen deprem tatbikatının yanı sıra gerek ulusal gerekse yerel çeşitli deprem tatbikatları yapılıyor. Bazı kurumlarda tatbikatlar hassasiyetle yürütülürken bazı kurumlarda yeteri kadar hassas davranılmamaktadır. Oysa her tatbikat olası afet için bireyin afete hazır olma durumunu güçlendirmektedir. Çalışmada okulda afet tatbikatları yapılır sorusuna verilen cevaplar grafik 16' da incelendiğinde öğretmenlerin bulundukları kurumda tatbikata dair yapılır cevabı tatmin eder oranda değildir.

Grafik 16: Bulunduğum okulda afet tatbikatları yapılır. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

7) Bulunduğum okulda afet tatbikatlarına katıldım.

Ülkemiz şartlarında bir çok eylem planı mevcuttur. Bu planlardan bir kısmı uygulamalı bir yapıya sahiptir. Afet tatbikatları da uygulamalı bir yapıya sahip eylem planlarındandır. Her ne kadar planlar yapılsa da kişilerin ve kurumların bu planlara dahil olmadığında geçerliliği azalmaktadır. Gelişmiş ülkelerde acil durum ve afet planlarına katılmak bir kültüre dönüşmüş ciddiyetlik içerirken çoğu gözlemde ülkemizde bu durumun henüz kültürleşemediği ve yeteri kadar ciddiyeti yakalayamadığı bilinmektedir. Öğretmenlerin afetlerde yönlendirici rol üstlenmesi önemli bir sorumluluktur. Afet tatbikatlarına katılarak bu sorumluluğun tecrübe ve yönetimsel özelliği artmaktadır. Araştırma kapsamında yer alan öğretmenlerin okul afet tatbikatlarına katılma oranına bakıldığında grafik 17' de görüleceği üzere % 60 civarındır. Bu da tatbikatların sahada daha da artırılabilir olacağı kanısını çıkarmamızı sağlamaktadır.

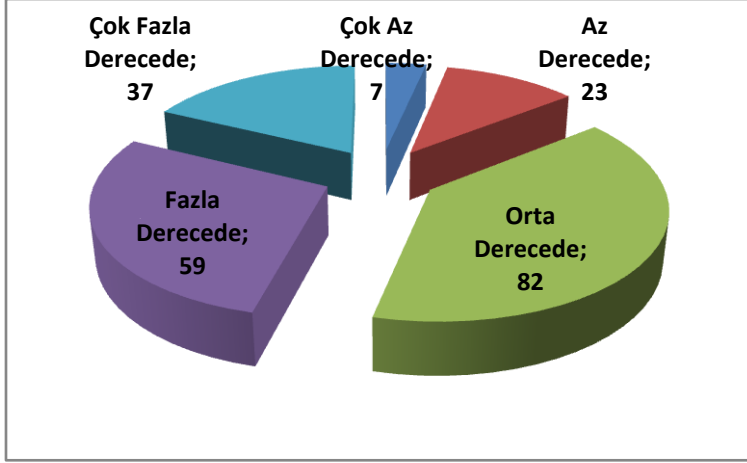

Grafik 17: Bulunduğum okulda afet tatbikatlarına katıldım.Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

8) Afet sırasında sakin kalır ve nasıl davranacağımı bilirim.

"Afet sonrası oluşan psikolojik travmalar bireylerin hayatını olumsuz yönde etkilemekte ve bireylerin ruh sağlığını yaşam boyu devam edebilecek bir süreçte bozabilmektedir. Öyle ki gerekli psikolojik destek sağlanmadığında bireylerde çok farklı şekillerde ruhsal bozukluklar görülebilmekte ve çevrelerindeki bireyleri de bu süreç etkileyebilmektedir. (Doğan ve Erdur, 2014)".

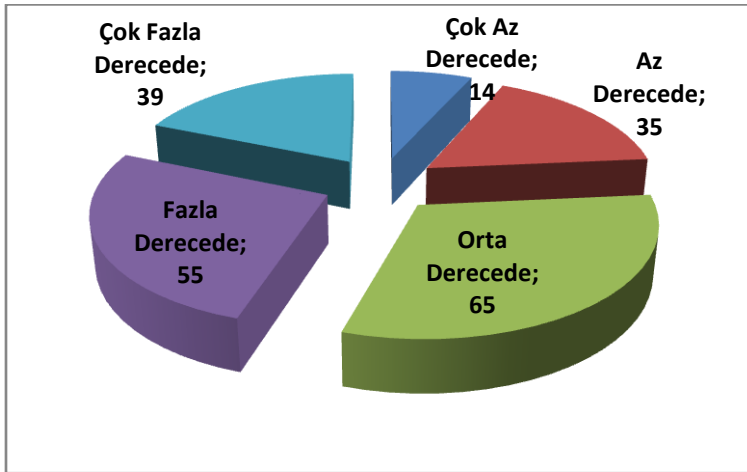
Afetler esnasında psikolojik dengeyi kontrol etmek soğukkanlı kalmak ise son derece zordur. Her yaşta bireyin afetler ile karşılaştığında sağlıklı düşünme yetisi ya ortadan kalkmakta ya da bozulmaktadır. Bu durum öğretmenler açısından ele alındığında afet esnasında panik arttıkça riskte artmaktadır. Bunun temel nedeni öğretmenlerin sorumluluğunda bulunan öğrencilerin bu durumdan etkilenmesidir. İnsan psikolojisi doğası gereği bulunduğu ortamdan ve bireylerden etkilenir. Öğretmenlerin afetler esnasındaki davranışlarına nazaran verdikleri cevaplara grafik 18' de bakıldığında yarıdan azının sakin kalabileceğini ifade ettiği görülür. Bu durum öğretmenlerin taşıdığı sorumluluklar açısından henüz düşük bir oran olarak algılanabilir.

Grafik 18: Afet sırasında sakin kalır ve nasıl davranacağını bilirim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

9) Afetlere dair okulumuzdaki acil durum idari yapısını bilirim.

Her organizasyon belirli kural ve yönetmelikler dahilinde sağlıklı işleyişini devam ettirir. Afetlerde de bu duruma benzer süreç görülür. İyi planlanmış bir acil durum eylemini etkili kılmanın çeşitli girdileri vardır. Bunlardan birisi de bu planların uygulanmasına yardımcı olan veya bu planlarda görev üstlenen bireylerin planlara dair bilgisi ve planlara hakim olmasıdır. Milli eğitim bakanlığınca okullarda yapılması zorunlu olan sivil savunma ve acil durum eylem planlarında yer alan hiyerarşide görevlilerin bilinmesi olası bir acil durum veya afette riskleri azaltmaktadır. Çalışmaya katılan öğretmenlere yöneltilen "Afetlere dair okulumuzdaki acil durum idari yapısını bilirim." sorusuna verilen cevaplar grafik 19' da incelendiğinde yine bazı sorularda olduğu gibi % 50 nin altındadır. Bu gibi bilinmezlik durumu, acil durum veya afet sırasında bir karmaşaya sebep olacağından riskleri artırmaktadır.

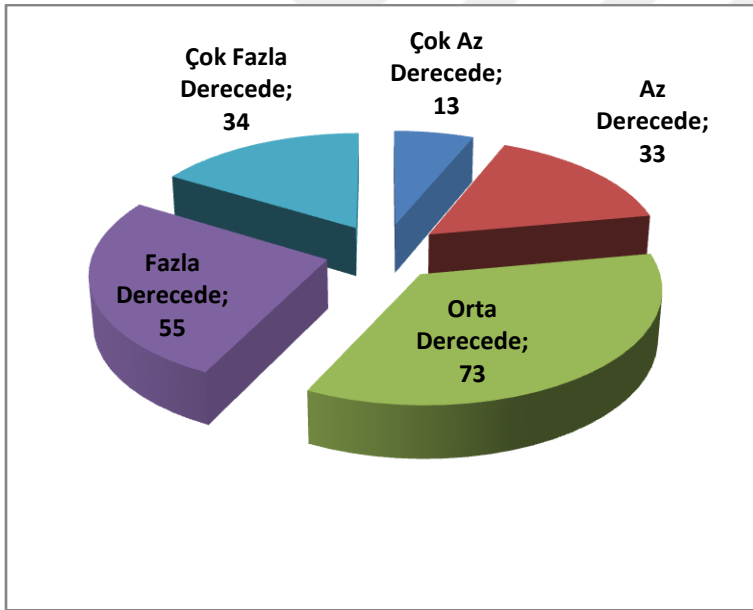

Grafik 19: Afetlere dair okulumuzdaki acil durum idari yapısını bilirim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

10) Okulumuzda afetlere hazırlıklı olmaya dair düzenli olarak kontroller yapılır.

Her afetin birbirine benzer etkisi olduğu gibi farklı yanları da bulunmaktadır. Örneğin deprem ve yangın gibi afetlerde acil çıkışlar ortak özelliktir. BU na bağlı olarak acil çıkışları gösteren levhalar, çıkış kapılarının kullanışlılığı ve çalışan durumları ile bu yapıların sağlamlıkları rutin bir bakım ve kontrol gerektirir. Bazı kurumlarda çeşitli sebeplere bağlı olarak acil çıkış kapılarındaki kollar iptal edilebilmektedir. Bu durum riskleri de beraberinde getirmektedir. Yine bazı kurumlarda kontrollerin göz ardı edilmesi aynı şekilde riskleri arttırmaktadır.

Her afetin öncesinde hazırlıklı olamaya dair farklı düzen ve kontroller vardır. Bu kontroller çoğu zaman bireyler tarafından fark edilebilir. Çalışma dahilindeki öğretmenlerin kurumlarında gözlemlerine dayalı olarak "Okulumuzda afetlere hazırlıklı olmaya dair düzenli olarak kontroller yapılır." sorusuna verilen cevaplar grafik 20' de gösterilmiştir. Bu kontrollerin gözlemlenmesinde ve duyurulmasında belli bir düzen olmadığından risklerin tespiti zordur. Buna rağmen öğretmenlerin bu soruya verdiği cevaplarda kontrollerin düzenli yapılmasına dair onaylanabilir seviyede cevap alınamamıştır.

Grafik 20: Okulumuzda afetlere hazırlıklı olmaya dair düzenli olarak kontroller yapılır.Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

11) Afetlere dair kullanılması gereken araç ve gereçlerin kullanma şeklini bilirim.

Afetler anında ve sonrasında ihtiyaç duyulan teknik alet ve ekipmanlar normal hayat akışını yakalayana kadar önemli bir role sahiptir. Özellikle afetlerin sık yaşandığı yerlerde bu aletlerin bakımı ve ihtiyaç duyulan ekipmanların temini önemlidir.

Saha çalışmaları sırasında bazı kurum ve kuruluşlarda örneğin deprem müdahale istasyonu olmasına rağmen içeri son derece ekipman olarak zayıf ve rutin bakımları muhtemelen aksatılmış ve atıl vaziyettedir.

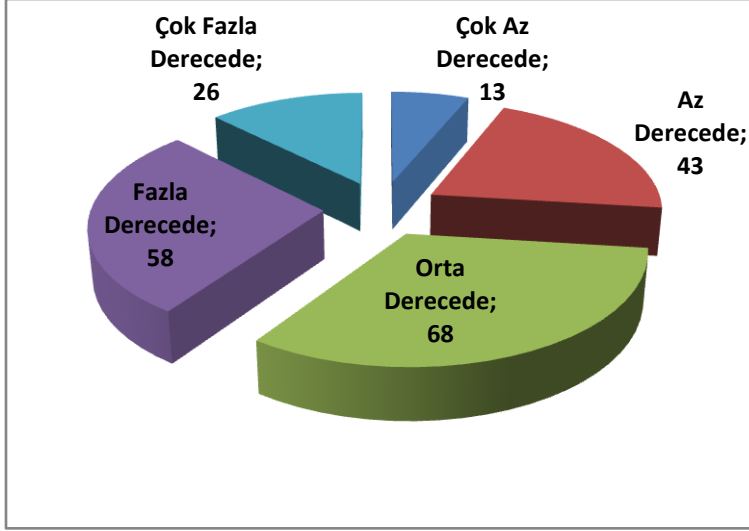
Çalışma sırasındaki öğretmenlere afetlerde kullanılabilecek ekipman ve alet bilgisi sorulduğunda grafik 21' de görüleceği üzere yarıdan azı bilgi sahibi olabilecek yeterliliktedir. Bu durum gösteriyor ki afetler bölgesinde gerekli ekipman ve aletlerin her an afet ile karşılaşılabilmesi için ilgili ve basit eğitimler ile öğretmenlere de aktarılması gerekli görülmektedir.

Fotoğraf 1: Saha çalışmasında yer alan okullardaki Deprem Müdahale İstasyonu Örneği 1

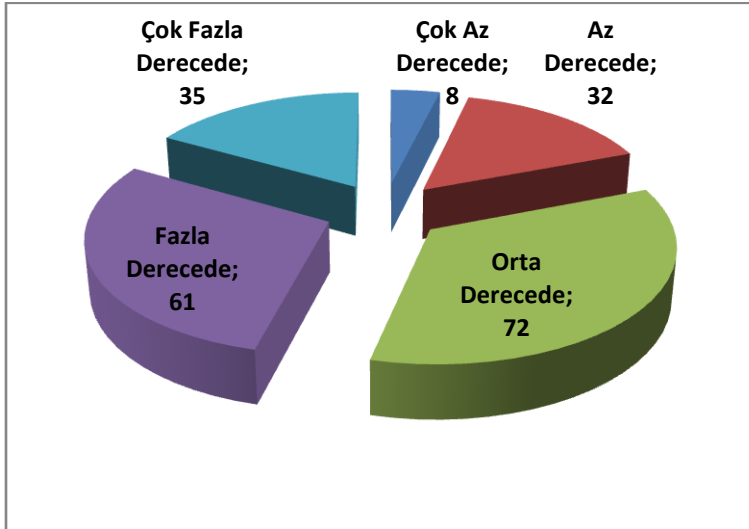
Fotoğraf 2: Saha çalışmasında yer alan okullardaki Deprem Müdahale İstasyonu Örneği 2

Grafik 21: Afetlere dair kullanılması gereken araç ve gereçlerin kullanma şeklini bilirim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

12) Afetler sırasında yardım edilmesi gerekenlerin öncelik sırasını bilirim.

İnsanlar doğası gereği olası bir tehlikede daima kendi yaşamlarını ve sağlığını koruma eğilimindedir. Kendilerini güvende hissettiklerinde ise çevresindeki yardıma ihtiyaç duyan insanlara yönelmektedir. Fakat bir afet durumunda kimin öncelikli olacağını bilmek oldukça önemlidir. Öğretmenlere yöneltilen afetler sırasında yardım edilmesi gerekenlerin öncelik sırasını bilirim sorusunda cevapların grafik 22' deki dağılımı incelendiğinde önceliklilik durumuna ilişkin yeterli bilgiye sahip olmayanların azımsanmayacak oranda olduğu görülür. Bu soruda da yine görüldüğü üzere afet bilinci çok yönlü bir alan durumundadır.

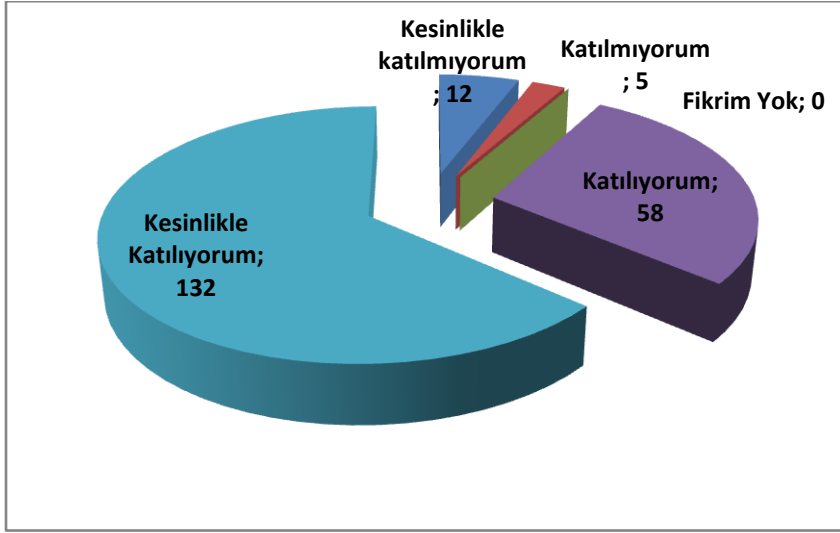

Grafik 22: Afetler sırasında yardım edilmesi gerekenlerin öncelik sırasını bilirim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

III. BÖLÜM (ÇEVRESEL VE TOPLUMSAL FARKINDALIKLAR)

1) Yaşamım boyunca her an afetlerle karşılaşabileceğimin farkındayım.

İnsanoğlu dünyanın neresinde olursa olsun her an afetler ile karşılaşma ihtimalindedir. Bu ihtimaller dahilinde çeşitli tedbirler alarak yaşamını en az risk ve en yüksek konfor ile sürdürebilir. Grafik 23 incelendiğinde ankete katılan öğretmenlerden %45 kadarı yaşamım boyunca her an afetlerle karşılaşabileceğimin farkındayım sorusunu fazla ve çok fazla yanıtını işaretlemiş olmasına rağmen afet ile karşılaşma farkındalığı olan bu bireylerin afetlere karşı temel bir hazırlık olan afet çantası bulundurma durumu incelendiğinde bu yarı yarıya olduğu görülmüştür. Bu da bireylerde afetlerin farkında olması ile afetlere karşı hazırlıklı olması arasında sıkı bir ilişki olmadığı anlamına gelmektedir.

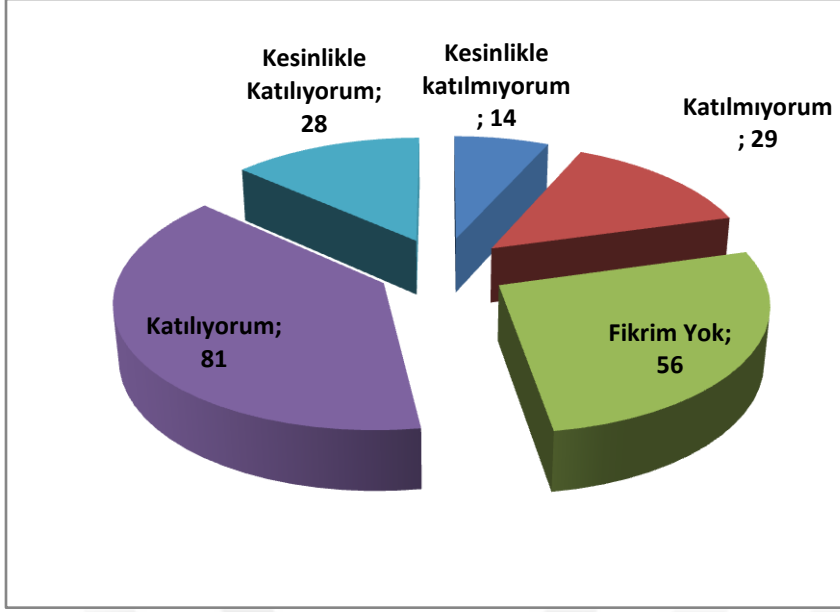

Grafik 23: Afetler sırasında yardım edilmesi gerekenlerin öncelik sırasını bilirim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

2) Afetlere dair gönüllü olarak bir sivil toplum kuruluşunda yer alırım.

Afetlere dair her geçen gün artan bilinç ile bireysel olarak gönüllülük esasıyla Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı' na olan başvurularda artmaktadır. Bu gönüllü bireyler içerisinde farklı meslek dallarından insanlar olmakla beraber öğretmenlerin de katılım gösterdiği bilinmektedir. Bu kapsamda çalışmada öğretmenlere afetlere dair gönüllü olarak bir sivil toplum kuruluşunda yer alırım kısmında alınan cevaplar Grafik 24' te gösterilmiştir.

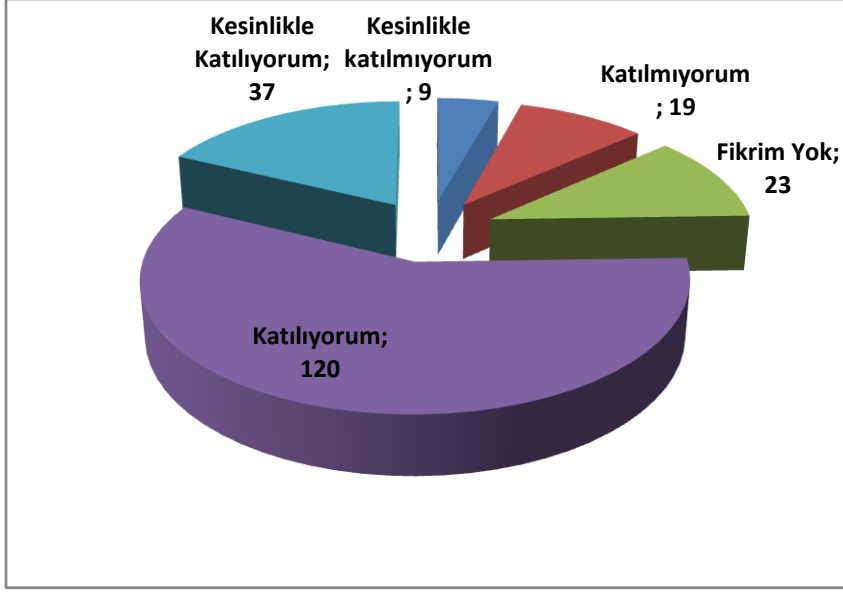
Grafik incelendiğinde katılıyorum diyenler bir yana olduğu gibi katılmıyorum şeklinde cevap verenlerde oldukça önemli bir gruba temsil etmektedir. Bu durum olumsuz gibi bir ifade olarak gözükse de altında yatan sebepler incelenmelidir.

Grafik 24: Afetlere dair gönüllü olarak bir sivil toplum kuruluşunda yer alırım. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

3) Yaşam alanlarımı (ev, iş yeri, okul vb) çevremdeki afetlere uygun olarak tasarlarım.

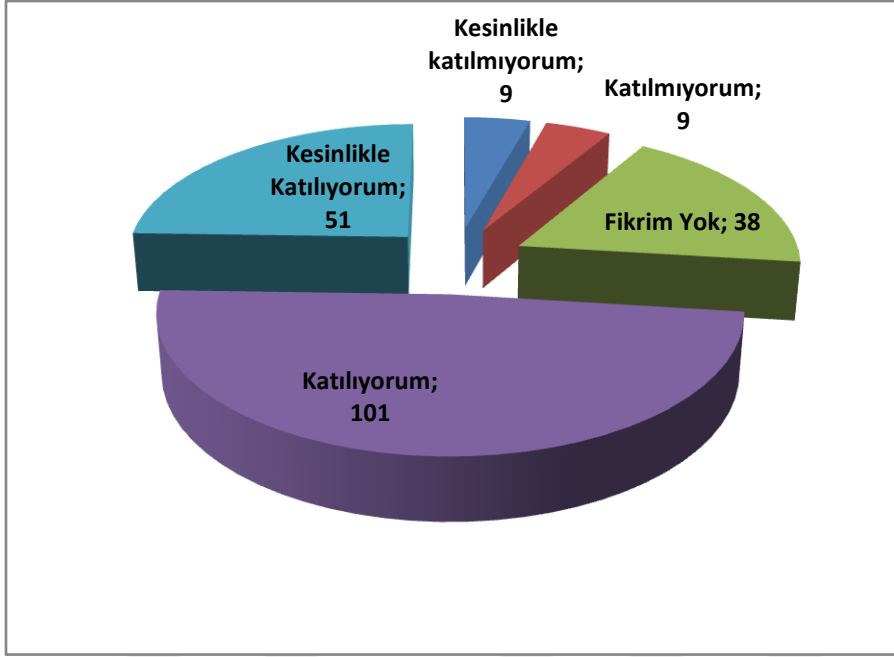
Afetlerde çoğu zaman ölüm ve yaralanmaların bir kısmı çeşitli eşyaların meydana getirdiği kazalar ile olmaktadır. Bunlara örnek olarak devrilen dolaplar, kaçış güzergahını kapatan eşyalar, kırılan camlar, kopan elektrik kabloları ve buna benzer durumlardır. Afetlerden önce en önemli faktörlerden birisi yaşam alanlarını afetlere hazır olacak şekilde düzenlemektedir. Öğretmenlere araştırma kapsamında sorulan yaşam alanlarımı (ev, iş yeri, okul vb) çevremdeki afetlere uygun olarak tasarlarım sorusuna alınan cevaplarda Grafik 25' te görüleceği üzere büyük oranda bu duruma uygun olacağını ifade eden cevaplar alınmıştır. Okullar da özellikle kitap dolaplarının sabitlenmesi, koridorlardaki eşyaların çıkışları kapatmayacak şekilde düzenlenmesi ve kapıların dışa açılacak şekilde yapılandırılması oldukça önemlidir.

Grafik 25: Yaşam alanlarımı (ev, iş yeri, okul vb) çevremdeki afetlere uygun olarak tasarlarım. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

4) Bulduğum okulda afetlere dair daha önceden tedbirler alınmıştır.

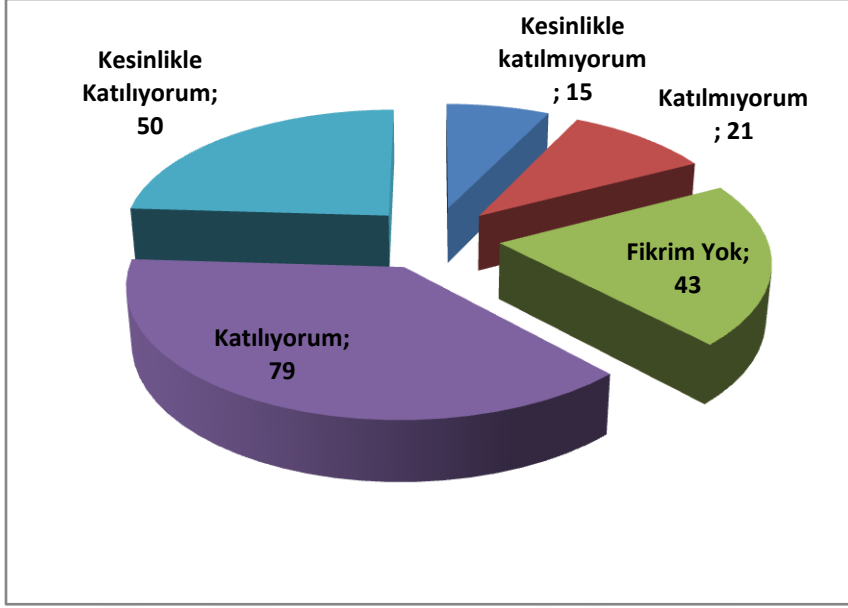
Eğitim kurumları çoğu zaman fabrika veya karmaşık çalışma sistemi olan yapılara göre tehlike riski daha az olabilecek alanlardandır. Buna rağmen özellikle deprem risklerinin fazla olduğu yerlerde özellikle de çocuk yaştaki bireylerin meydana gelecek afette panikleyerek izdihama sebep olunacağı varsayılırsa çıkışların sayısı arttırılmalı uygun uyarı levhaları yerleştirilmeli ve daima güvenliği arttırıcı tedbirler alınmalı ve belli aralıklar ile kontrolleri yapılmalıdır. Öğretmenlere yöneltilen bulduğum okulda afetlere dair daha önceden tedbirler alınmıştır sorusunda Grafik 26' ta görüleceği üzere büyük bir çoğunluk bu durumu onaylar cevap vermiştir. Bu durum özellikle eğitim kademesine göre incelendiğinde ilkokul (okul öncesi ve ilkokul 1,2,3,4. sınıflar) seviyesinde toplam 49 kişi ile yapılan ankette 43 kişi tedbir alındığını ifade eden bir görüş bildirmiştir. Ayrıca lise kademesinde görüşme yapılan 108 öğretmenden 25' i bu duruma dair fikri olmadığını belirtmiştir. Bu da ayrıca gösteriyor ki kurumlarda öğretmenlerin farkındalığının arttırılmasına dair gerekli çalışmalar yürütülmelidir.

Grafik 26: Bulunduğum okulda afetlere dair daha önceden tedbirler alınmıştır. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

5) Bulunduğum okul binası afetlere uygun olan bir mimari yapıya sahiptir.

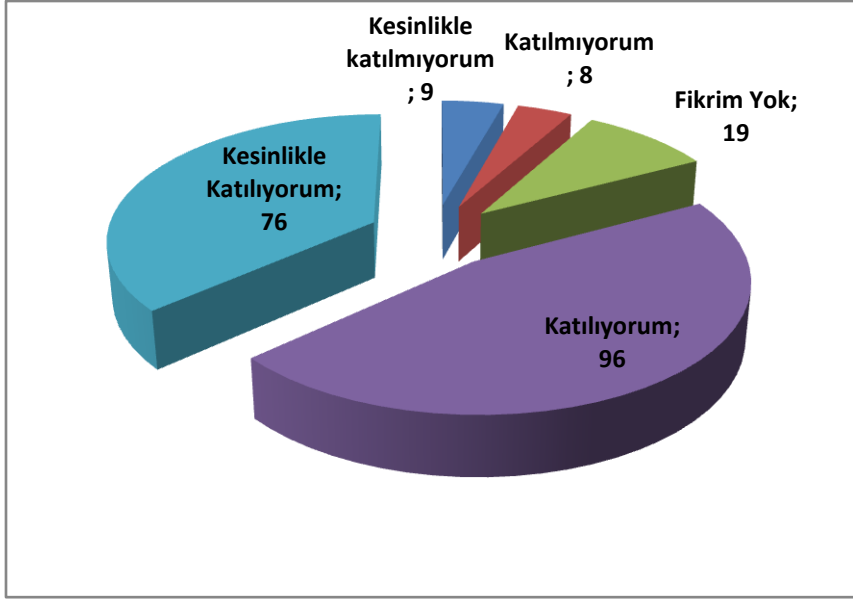
Afetlerde riski azaltan bir çok faktör bulunur bunlar içerisinde zemin özelliği, bina yapı malzemesi olduğu gibi yapının mimari özelliği de önemli bir durumdur. Özellikle büyük kamu binalarında yapının büyümesi ile binanın karmaşıklığı da artabilmektedir. Araştırmanın yürütüldüğü çeşitli okullarda öğretmenlere yöneltilen bulunduğum okul binası afetlere uygun olan bir mimari yapıya sahiptir sorusuna karşılık alınan cevaplar Grafik 27' de düzenlenmiştir. Bu cevaplara göre çalışma kapsamındaki okullarda öğretmenlerin %60' tan fazlası uygunluk belirtir cevap verirken %10' dan daha azı ise uygun olmadığını belirtir cevap vermiştir. Oran olarak küçük gözükse de bu cevap önemli bir noktayı gözden kaçırmamak gerektiğini gösterir ki bu durumda araştırma yapılan okulların çoğunun 17 Ağustos 1999 depremi sonrası yapıldığıdır. Önemli bir afet geçiren ilde şehir ve yapı planları afetlere uygun olarak yapılması gerektiği gerçeğini ortaya koymaktadır. Ayrıca afete uygun olmayan binaların ise kentsel dönüşüm kapsamında yenilenmesi önemli bir süreçtir.

Grafik 27: Bulduğum okul binası afetlere uygun olan bir mimari yapıya sahiptir. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

6) Bulduğum okulda acil durum tahliye çıkışlarını bilirim.

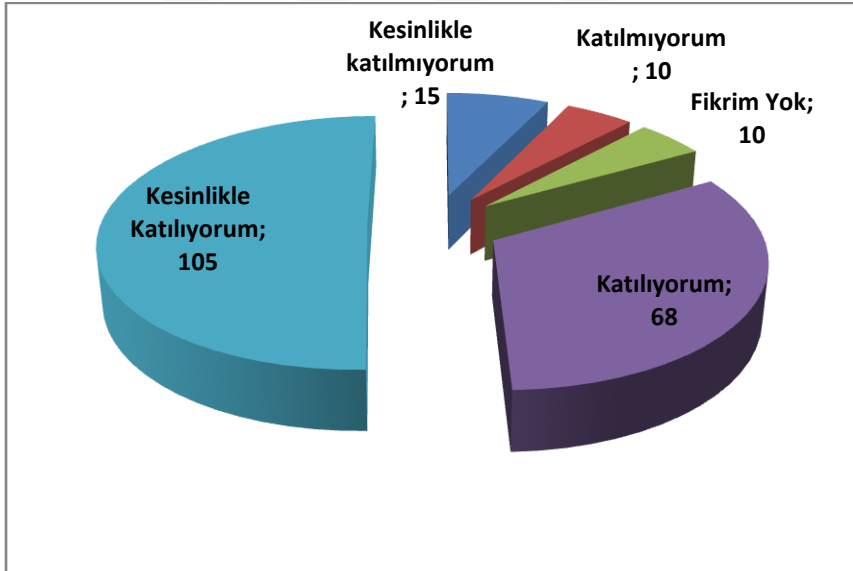
Afetlere bina içerisinde yakalanan insanlar için en önemli faktörlerden birisi acil çıkışlarını bilmek ve buraya insanları yönlendirmek veya kendisinin yönelmesidir. Özellikle okullarda öğrencilerin olası bir afette öncelikle öğretmenlerinin koruyuculuğuna ve rehberliğine ihtiyaç duydukları düşünülürse bir öğretmenin bulunduğu kurumda acil çıkış yerlerini ve toplanma alanlarını bilmesi ve buraya öğrencileri yönlendirmesi oldukça önemlidir. Bu sebeple öğretmenlerin acil çıkışlara dair bilgisini ölçmek için kendilerine yöneltilen bulunduğum okulda acil durum tahliye çıkışlarını bilirim sorusuna verilen cevaplar Grafik 28 incelendiğinde görüleceği üzere %80' den fazlasının bunu bildiği %10 kadarının fikri olmadığı ve %10' dan daha azının bilgisi olmadığı belirlenmiştir. Daha önceki bazı sorulardan elde edilen çıkarımlarda olduğu gibi öğretmenlerin görevli olduğu kurumlarda afetlere karşın bilmesi gereken temel konulardan biriside tahliye ve toplanma alanlarının yeri olduğudur.

Grafik 28: Bulduğum okulda acil durum tahliye çıkışlarını bilirim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

7) Daha önce bir afet yaşadım.

Mevcut soru kendinden bir sonraki soru ile birleştirilmek için sorulmuştur. Grafik 29' da görüleceği üzere bu soruya araştırmaya katılan toplam 208 kişide 173 kişi yaşadığını belirtir şekilde cevap vermiştir.

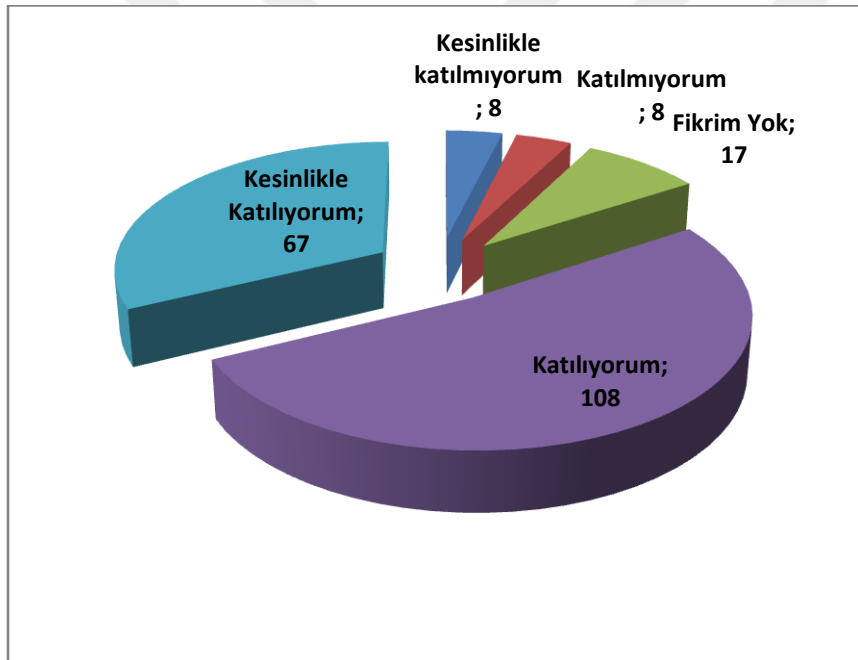

Grafik 29: Daha önce bir afet yaşadım. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

8) Doğal afetlerde nasıl davranacağımı bilirim.

Afetler esnasında insanlarda ortaya çıkan ilk belirtilerden birisi panik ve korku halidir. Bu durumda birey sağlıklı düşünemeyebilir ve buna bağlı olarak afet esnasında nasıl davranması gerektiğini unutabilir veya karıştırabilir.

Öğretmenler açısından bu durum çok daha büyük bir risk içermektedir. Bunun nedeni kendisine güvenen kendisinden nasıl davranması gerektiği konusunda yardım bekleyen öğrencilerde olacaktır. olası bir afette öğretmenlerin davranışlarını kontrol etmesi öğrencilerinde hayati risklerini en aza indirebilecek bir durumdur. Araştırmada öğretmenlere doğal afetlerde nasıl davranacağımı bilirim şeklinde yöneltilen soruda Grafik 30' da görüleceği üzere büyük çoğunluk ne yapacağını belirtir cevap vermesine karşın azınlıkta kalan bir kısım ise bilmediğini belirtir şekilde cevap vermiştir.

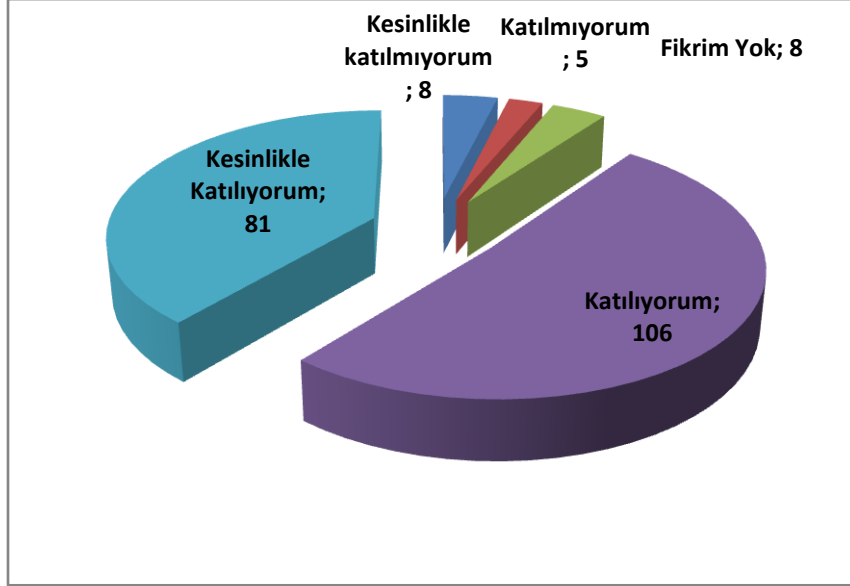
Grafik 30: Doğal afetlerde nasıl davranacağımı bilirim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

9) Afetlerin insanlar ve özellikle çocuklar üzerindeki etkisini bilirim.

Afetlerde meydana gelen fiziksel veya psikolojik etkiler kalıcı ve etkili olabilmektedir. Özellikle çocuklar üzerindeki etkileri travma olabilecek düzeyde etkiye sahip olabilir. Öğretmenlerin mesleki görevlerinin yanı sıra üstlendikleri toplumsal görevlerde vardır. Buna örnek olarak bir öğretmen öğrencisine manevi destek sağlayan bir büyüğü rolündedir. Olası bir afette çocuklarda meydana gelebilecek panik, korku ve endişe halinde ne yapması gerektiğini bilen öğretmenler ortaya çıkacak psikolojik etkileri en aza indirebilmektedir.

Böyle bir davranışı öğretecek hizmet içi eğitim şekli olmasa bile farkındalık gerektiren bir durumdur ve afet sonrası çocuk geliş süreci için önem arz etmektedir.

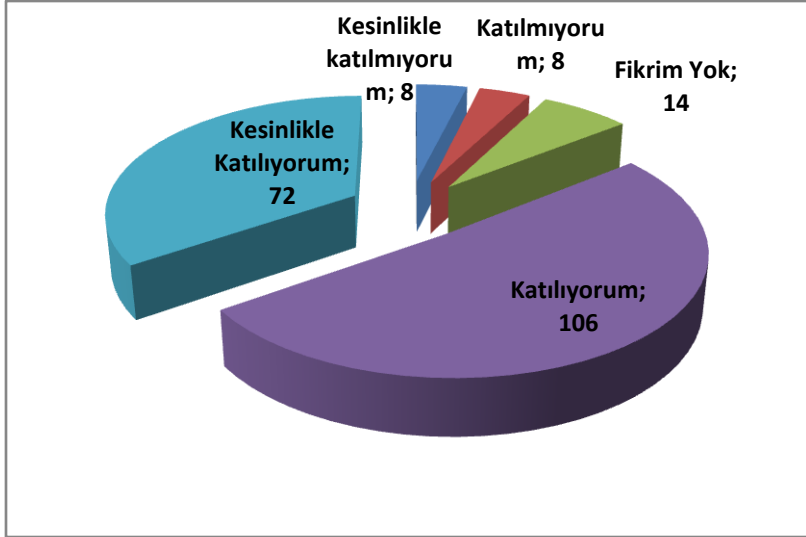
Tüm bu söylemlere bağlı olarak yapılan araştırmaya katılan öğretmenlere yöneltilen afetlerin insanlar ve özellikle çocuklar üzerindeki etkisini bilirim sorusuna Grafik 31' de görüleceği üzere %90 oranında bilirim cevabına karşılık gelecek cevaplar alınmıştır.

Grafik 31: Afetlerin insanlar ve özellikle çocuklar üzerindeki etkisini bilirim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

10) Afet anında çevremdeki insanları ve öğrencileri uygun olarak yönlendirebilirim.

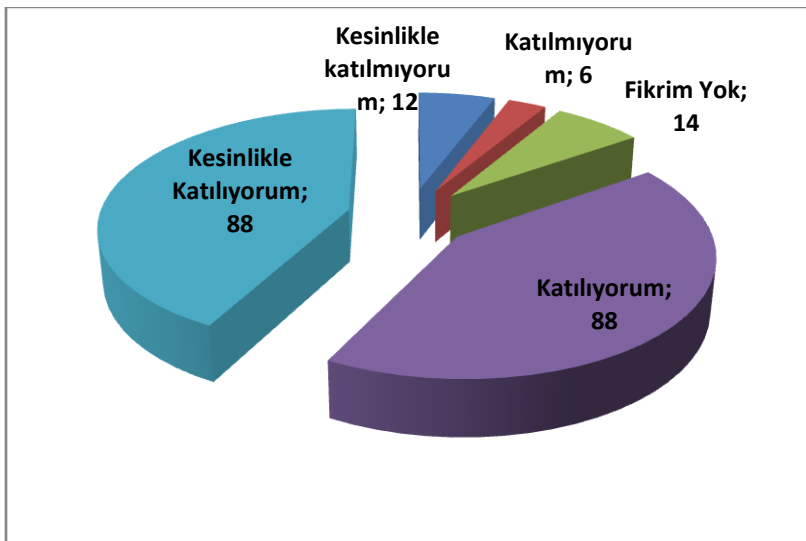
Afetler sırasında bir çok birey özellikle çocuklar afetin vermiş olduğu korku sonucunda sağlıklı düşünemeyerek ne yapması gerektiği konusunda kafası karışabilmektedir. Olası bir afette özellikle de deprem ve yangınlarda bina tahliyesi ve güvenli toplanma alanları oldukça önemlidir. Okullarda bina tahliyesinde ve toplanma alanına yönlendirmede öğretmenler birincil görevli rolünü üstlenmektedir. Bu görevin en az risk ile yapılabilmesi için öğretmenin önceden bu konuda bilgi sahibi olması oldukça önemlidir. Öğretmenlere yöneltilen afet anında çevremdeki insanları ve öğrencileri uygun olarak yönlendirebilirim sorusuna Grafik 32' de verilen cevaplar gösterilmiştir. Grafiğe göre öğretmenlerin %85 kadarı bunu yapabileceğini belirtir cevap vermiştir.

Grafik 32: Afet anında çevremdeki insanları ve öğrencileri uygun olarak yönlendirebilirim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

11) Bulduğum okulda afet acil durum toplanma alanı vardır ve yerini bilirim.

Acil durum toplanma alanları olası bir afet sırasında ve sonrasında önemli bir role sahiptir. Toplanma alanları kendisine en yakın binaların duvarlarına yıkılma tehlikesi sebebiyle 1,5 katı uzaklıkta açık alan şeklinde olmalıdır. BU alanlarda insanların korku ve panik hali risk azaldığı için azalmakta ve kısa sürede durum analizi yapmak için uygun yerlerdir. Bu sebeple her toplu yaşam alanı yakınında o bölgedeki insanların güvenliğini sağlayacak şekilde olmalıdır. Okullarda toplanma alanı olup olmadığı sorulduğunda Grafik 33' te görüleceği üzere öğretmenlerin %85' i görevli olduğu okulda böyle bir alanın varlığını doğrular şekilde cevap vermiştir.

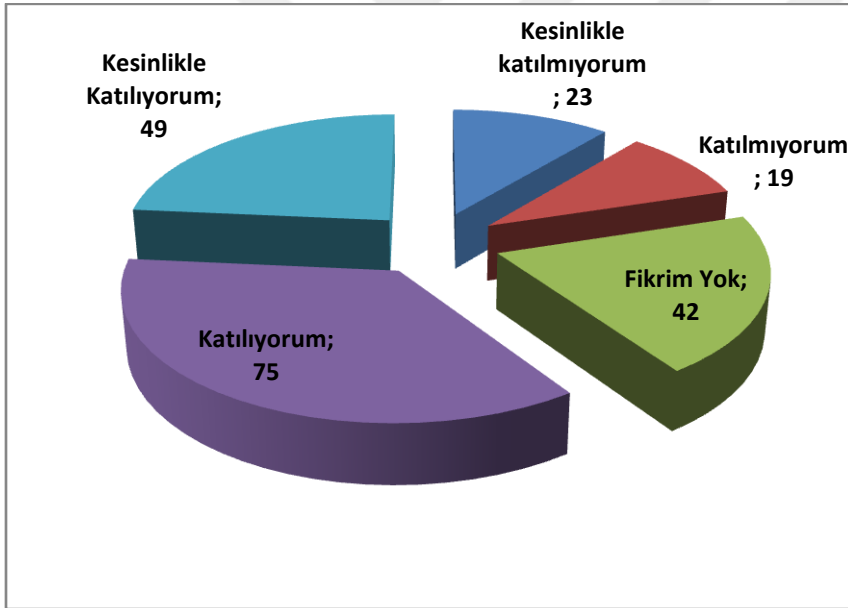

Grafik 33: Bulduğum okulda afet acil durum toplanma alanı vardır ve yerini bilirim. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

12) Okulumuzda afetlere dair bir öğrenci kulübü veya gönüllüler vardır.

Öğrenci kulüpleri öğrenciler için çeşitli becerilerin gelişimini sağlayan önemli eğitimsel alanlardır. Afetler ile ilgili olarak son yıllarda okullarda uygulanmaya başlayan afet hazırlık kulüpleri üyesi olan öğrencilere çevresinde meydana gelen afetlere karşı farkındalık arttırmaya, bilinçlendirmeye ve olası sorunlara karşı alınacak önlemlerin öğretilmesine imkan veren bir yıllık plan izler. Okullarda bu kulüplerin varlığı öğrencilerin afetlere karşı bakış açısının geliştirilmesi ve farkındalığının artırılması için önemlidir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin okulumuzda afetlere dair bir öğrenci kulübü veya gönüllüler vardır sorusuna verdikleri cevaplar Grafik 34' te incelendiğinde bu oranın yarıdan biraz fazla olduğu görülür.

Çocukların küçük yaşta afetlere karşı farkındalığının artması ve bilinçlenmesi için bu kulüplerin sayısının artırılması önemli bir eğitimsel ihtiyaçtır. Okul çağındaki çocukların bu konuda bilgilendirilmesi ile ileriki yıllarda toplumda afetlere dair bilinç düzeyinin artacağı öngörülmektedir.

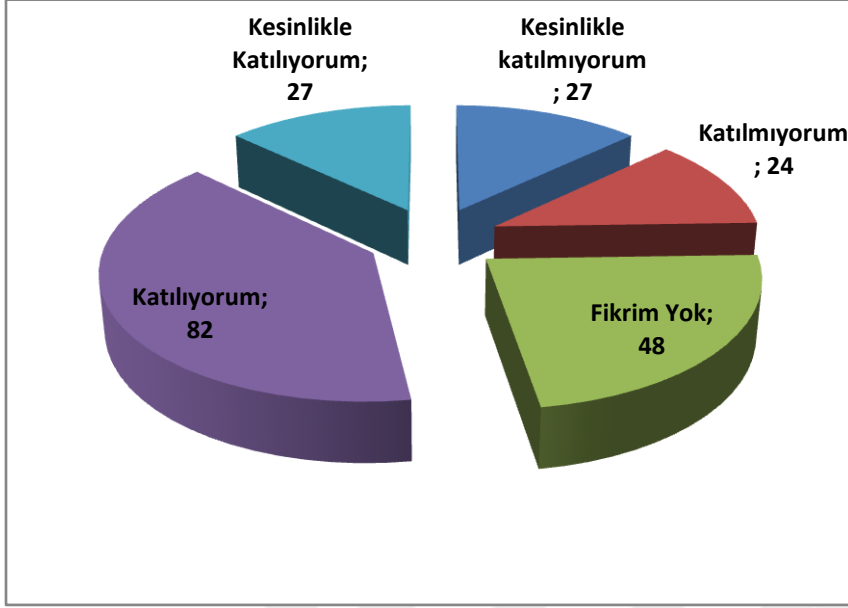

Grafik 34: Okulumuzda afetlere dair bir öğrenci kulübü veya gönüllüler vardır.Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

13) Okulumuz afetlere dair yarışma, proje veya seminerler düzenler.

Okul çağındaki çocukların eğitim sürecindeyken edindikleri bilgileri hayatları boyu işlediği düşünüldüğünde kalıcı izli öğrenme sağlayan etkinlikler oldukça önemlidir. Bu etkinliklere örnek teşkil edecek bazı çalışmalara dair öğretmenlere okulumuz afetlere dair yarışma, proje veya seminerler düzenler sorusu yöneltilmiştir. Grafik 35' te bu soruya alınan cevapların dağılımı gösterilmiştir. Yarıya kadar öğretmen tarafında bu etkinliklerin düzenlendiği belirtilse

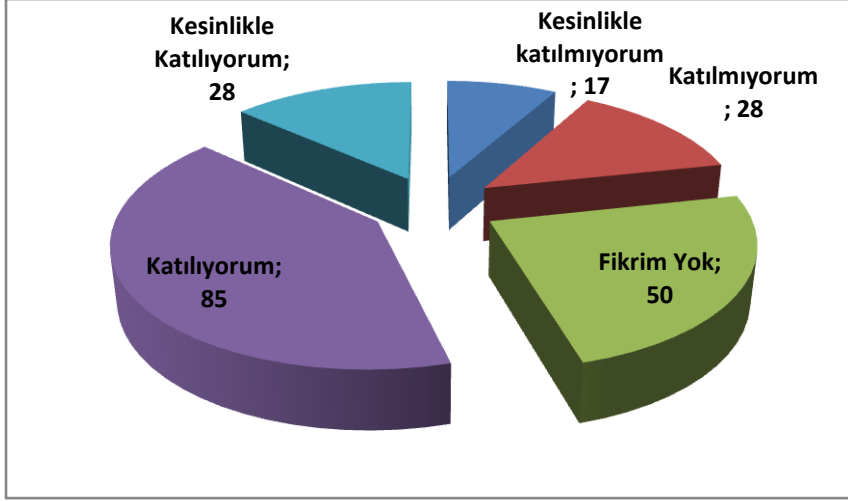
de hangi şekilde ve sıklıkta olduğuna dair cevap alınamadığı için kesin bir yorumda bulunmak mümkün değildir. Fakat afetlere dair etkinliklerin artırılması öğrenciler üzerinde afetlerin korkutucu etkisinin azalacağı gibi bilinç düzeyinin de artacağı kanısına varılabilir.

Grafik 35: Okulumuz afetlere dair yarışma, proje veya seminerler düzenler.Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

14) Okulumuz öğrencileri afetler konusunda yeterince bilince sahiptir.

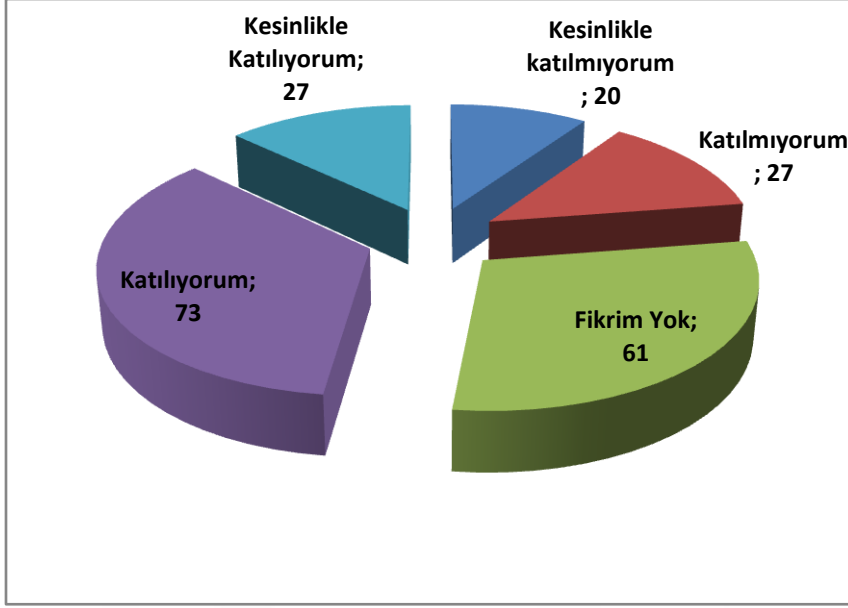
Okul çağındaki öğrencilerde afet bilinci çeşitli çalışmalar ile artırılabilir. Bunlar alanında uzman kişilerce verilen seminerler, kulüp çalışmaları, araştırma ödevleri, belgesel seyirleri, çeşitli yarışmalar ve benzer çalışmalardır. Bireylerde afet bilinci arttıkça risklerin azalması söz konusudur. Genel olarak her öğrencide farklı afet bilinç düzeyleri görülebilir. Çalışma kapsamında görevli oldukları okullardaki öğrencilerin afetler konusundaki bilinç düzeyi sorulan öğretmenler Grafik 36' da görüleceği üzere yarıdan biraz fazlası yeterli afet bilincine sahip olduğunu ifade eder şekilde yanıt vermiştir.

Grafik 36: Okulumuz öğrencileri afetler konusunda yeterince bilince sahiptir.Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

15) Okulumuzda afetlere karşı sığınak ve temel yaşam malzemeleri bulunur.

Yapılan araştırmalar ve gözlemlerde afetler esnasında ve sonrasında insanların temel ihtiyaçlarını karşılanmasının önemli olduğu görülmüştür. Günümüzde bir çok şehir ve yapı denetimde, kurum yönetmeliklerinde yangın merdivenleri, acil çıkış kapıları, ilk yardım dolapları, yangın söndürme aletleri zorunlu olmasına rağmen sığınak zorunluluğu veya temel yaşam malzemeleri bulundurma zorunluluğu yoktur. Oysa ki bir çok afette insanlar içme suyu ve tıbbi malzemeler başta olmak üzere çeşitli temel yaşam malzemelerine ihtiyaç duyar. Araştırma kapsamında kendilerine okulumuzda afetlere karşı sığınak ve temel yaşam malzemeleri bulunur sorusu yöneltilen öğretmenler bu soruya Grafik 37' de görüleceği üzere yarısı kadarı bulunur cevabına karşılık gelir şeklinde cevap verirken önemli bir kısım fikrinin olmadığını ve bir o kadarının da bulunmadığını belirtir cevabını vermiştir.

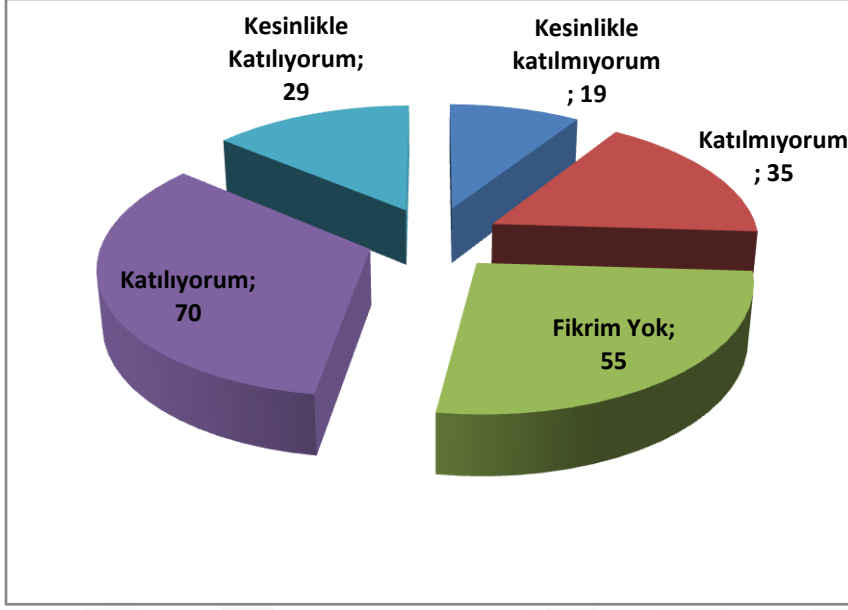

Grafik 37: Okulumuzda afetlere karşı sığınak ve temel yaşam malzemeleri bulunur.Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

16) Okulumuzda afetler sonrasında ilk yardım yapabilecek yeterli personel vardır.

Günümüzde öğrenci sayısı artan okullarda daimi sağlık personeli bulunurken bazı bölgelerde yakınlarında sağlık kuruluşlarının bulunmasının vermiş olduğu güvenden dolayı sağlık çalışanı bulunmaz. Günümüzde bir çok okulda sağlık alanında eğitilmiş bir personel bulunmadığı da bilinmektedir. Araştırmada okulumuzda afetler sonrasında ilk yardım yapabilecek yeterli personel vardır sorusuna karşılık Grafik 38' de görüleceği üzere yarısından azı bulunur cevabına karşılık gelecek şekilde cevap vermiştir.

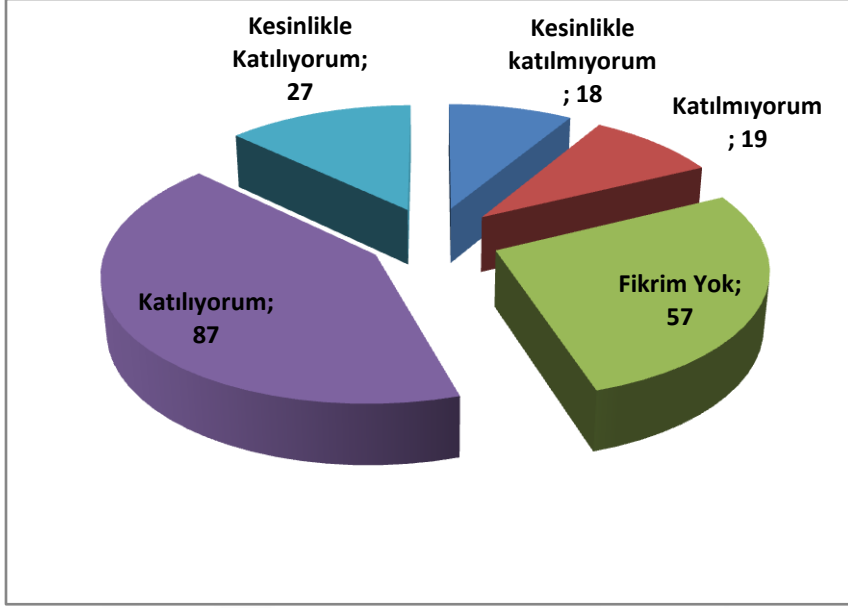
Yalnızca afetlerde değil her daim çeşitli kazaların meydana geleceği okullarda sağlık personeli ya da en azından bu alanda ihtisas sahibi bir öğretmen görevlendirilmeli veya bu konuda eğitim aldırılmalıdır.

Grafik 38: Okulumuzda afetler sonrasında ilk yardım yapabilecek yeterli personel vardır.Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

17) Okulumuz yakın çevresinde afetler sonrasında yardım alabileceğimiz kurumlar vardır.

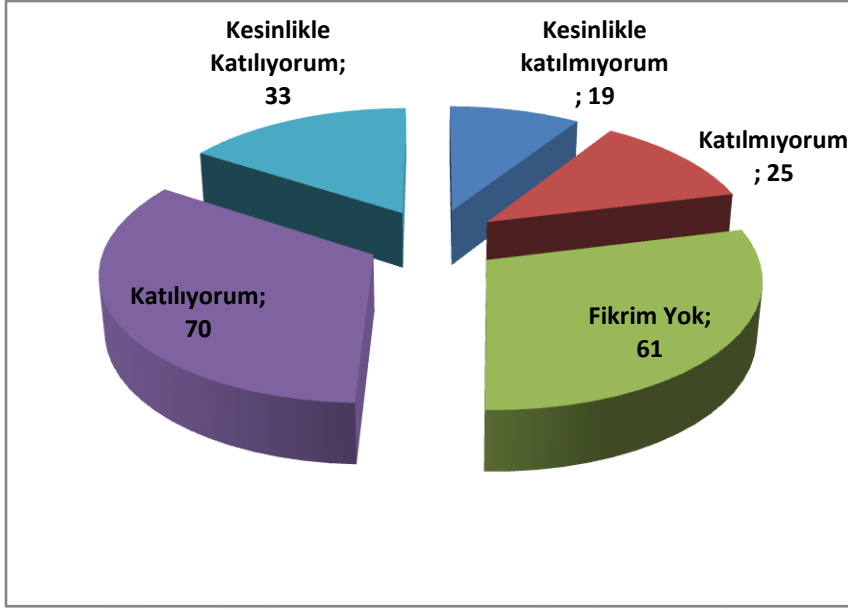
Afetlerde meydana gelen çeşitli ölüm ve yaralanmalarda ilk yardım kuruluşlarının varlığı kadar yakınlığı ve hizmet kapasitesi de önemlidir. Merkezi konumda yer alan okullarda bu sorunlar en alt seviyede görülürken taşra veya merkezi olmayan konumlarda sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Araştırma kapsamında ilk yardım veya temel ihtiyaçların karşılanabilmesi konusunda okulumuz yakın çevresinde afetler sonrasında yardım alabileceğimiz kurumlar vardır sorusuna cevap veren öğretmenler Grafik 39' da gösterilmiş ve bu soruya yarıdan fazla öğretmen bulunur cevabına karşılık gelir şeklinde yanıt verirken azımsanmayacak bir oran ise bulunmaz cevabı ile fikrim yok şeklinde yanıt vermiştir.

Grafik 39: Okulumuz yakın çevresinde afetler sonrasında yardım alabileceğimiz kurumlar vardır.Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

18) Okulumuz içinde veya yakın çevresinde afet sonrası temiz su, gıda ve enerji desteği sağlayabilecek yapılar vardır.

Günümüzde bir çok günlük alet ve yaşamı kolaylaştıran cihaz elektrik enerjisi ile çalışır durumdadır. Fakat olası afetlerde karşılaşılabilecek en önemli sorunlardan birisi de enerji kesintileridir. Bu durumda haberleşme, kurtarma aletleri ve çeşitli yaşam malzemelerine olan destek kesilir ve riskler daha da artmaktadır. Bazı bölgelerde ise harici enerji destek üniteleri ve jeneratör gibi cihazlar bu sorunu ortadan kaldırmaktadır. Özellikle büyük kurumlarda enerji kesintisine kısa süre çözüm oluşturabilecek bu cihazların bulunduğu bilinmektedir. Okullarda çoğu cihaz elektrik enerjisi ile çalışmasına rağmen kısa süreli kesintilerde bu çok büyük bir sorun teşkil etmez ve işleyiş devam edebilir düzeydedir. Olası bir afette ise enerji oldukça önemli bir faktör haline dönüşmektedir. Ayrıca temiz içme suyu ve gıda temini afet sonrası ilk dakikalarda önem arz etmektedir. Araştırma kapsamında öğretmenlere yöneltilen okulumuz içinde veya yakın çevresinde afet sonrası temiz su, gıda ve enerji desteği sağlayabilecek yapılar vardır sorusuna Grafik 40' ta görüleceği üzere yarıdan azı vardır cevabına karşılık gelen bir yanıt verirken bir kısmı fikri olmadığını yine bir kısmı ise yoktur cevabına karşılık gelir şekilde yanıt vermiştir.

Grafik 40: Okulumuz içinde veya yakın çevresinde afet sonrası temiz su, gıda ve enerji desteği sağlayabilecek yapılar vardır. Sorusuna verilen cevapların dağılımı.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

Bu tez çalışmasında Sakarya ili içerisinde yer alan Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okul öncesi kademesinde lise kademesine kadar eğitim öğretim faaliyeti yürüten kurumlarda aktif rol alan öğretmenler üzerinde afet yönetimi, afet öncesi ve sonrası çevresel ve toplumsal farkındalıklar ile afet bilincinin değerlendirilmesi üzerine yapılmış ve bazı hipotezler üzerinde durularak aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Hipotez 1' e karşılık olarak, yapılan araştırmada 208 kişi içerisinde 189 kişinin en az bir afet yaşadığı ve bu yaşanan afetin deprem olduğu görülmüştür. Deprem yaşayan bazı öğretmenler aynı zamanda farklı afetlerde yaşamıştır. Bu durumda hipotez bir geçerli hale gelmiştir. Hipotezin geçerliliğini ölçmedik yorumsal amaç ise bir öğretmenin afet yaşamış olması kendisi gibi afet yaşamış öğrencilerle empati kurmasını kolaylaştırabileceği gibi afetlere dair karşılaşılabilecek durumlarında farkında olmasını sağlar düşüncesini desteklemektir.

Hipotez 2' ye karşılık olarak, çalışmada 208 kişiden 189' u afet yaşadığını belirtirken bunların içerisinde yalnızca 49 kadarının afet çantası olduğu görülürken afet yaşamayan toplam 19 kişinin ise 4' ünde deprem çantası olduğu saptanmıştır. İki grup kendi arasında oransal olarak karşılaştırıldığında hemen hemen aynı olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu durumda afet yaşama ile afet çantası bulundurma arasında bir bağ olmadığı görüldüğünden hipotez 2' den geçerli bir sonuç alınamamıştır.

Hipotez 3' e karşılık olarak, öğretmenlerin afetlere dair bazı genel bilgi ve yeteneklerini saptamak, afet öncesi çevresini tanıması, afet esnasında ve sonrasında öğrenci ve diğer bireylere destek olabilirlik konusunda yöneltilen sorular sonucunda öğretmenlerin daha önce afet konusunda büyük bir kısmının (208 kişilik örneklem grubunda, 43'ünün çok fazla derece, 59'unun fazla derecede, 81'inin orta derecede) eğitim aldığı, ilk yardım konusunda ise yine büyük bir çoğunluğun ((208 kişilik örneklem grubunda, 19'unun çok fazla derece, 45'inin fazla derecede, 86'sının orta derecede) bilgi aldığı görülmüştür. Bu da hipotez 3' ün geçerli olduğunu gösterir.

Hipotez 4' e karşılık olarak öğretmenlerin ankette yer alan bazı sorulara karşılık olarak büyük bir kısmının çevresi hakkında gözlem yapığı ve bulunduğu yerdeki afet risklerinin farkında olduğunu belirtmiştir. Ayrıca öğretmenlere yöneltilen sorulardan bazılarında afet esnasında öğrencileri acil çıkış noktalarına ve toplanma alanlarına yönlendirebilip yönlendiremeyeceğı sorulduğunda bunu yapabilecek olduğunu belirtmiştir. Böyle bir durum genel olarak tehlike anında korku ve panik duygusunu kontrol edebilen bireylerde görülür bir davranış olduğu bilindiğinden Hipotez 4'ün geçerli bir sonuç verdiği görülür.

Hipotez 5' e karşılık olarak öğretmenlerden alınan bazı bilgilerde afetlerde kullanılan malzemelerin kullanma bilgisine sahip olup olmadığı sorulduğunda bir çok katılımcı öğretmenden olumlu cevap alınmıştır. Genel olarak mesleki yeterlilikleri içerisinde böyle bir bilgi ve eğitim alanı olmasa da bilgi ve yeteneklerinin bu konuda yeterli olduğunu ifade ettiklerinden hipotez geçerli bir sonuç vermiştir.

Hipotez 6' ya karşılık olarak yöneltilen bazı sorularda öğretmenlere afet ve acil durum eylem planlarını, görevliler hiyerarşisini, kurum ve çevresindeki planlamaları sorulmuştur. Bu idari ve teknik bir bilgi olduğundan genel olarak öğretmenlerden olumlu cevaplar alınmıştır ve hipotezi geçerli kılmıştır.

Hipotez 7' ye karşılık olarak sorulan bazı sorularda afetlerin etkilerini ve farkındalıklarını arttırmak, topluma yayabilmek, toplumsal bilinci arttırmak için kurumlarında çeşitli etkinliklerin durumu sorulmuştur. Böylesine bir eğitimsel süreç ve etkinliklerin çoğunun AFAD kapsamında yapılmasına rağmen öğretmenlerin okullarda da bu faaliyetlerin uygulandığını belirtmesi hipotez 7' yi geçerli kılmıştır.

Çalışmada 208 kişi ile farklı kademedeki görevli olan öğretmenlerle yapılan anket çalışmalarının sonuçlarını incelenmiş ve ortaya çıkan sonuçlarda genel olarak ortaya koyulabilir bazı yorumlarda bulunulmuştur. Bu sonuçlara bağlı olarak Sakarya ilinde bazı okullarda yapılan anketlerden elde edilen sonuçlara bağlı olarak bazı önerilerde bulunulması gerekirse bunlar;

Öğretmenlerin pedagojik eğitimi ile başlayan süreçte afetlerin eğitime olan etkisi de müfredata eklenebilir ve mesleğe başlayan öğretmenlerin görevli oldukları kurumlarda afet farkındalığı ve bilinci arttırılacağı için olası afet riskleri azaltılabilir.

Her eğitim kademesinde öğrencinin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal farkları olacağından öğretmenlere eğitim kademelerine göre afetler sırasında ve sonrasında öğrencilerde ortaya çıkabilecek davranışlar hakkında hizmet içi eğitim verilebilir ve böyle bir eğitim sonrasında öğretmenlerin ortaya koyacağı yapıcı davranışlar ile afetlerin çocuklar üzerindeki olumsuz etkisi azaltılabilir.

Afetlerin ne zaman ne şekilde ortaya çıkacağı bilinmese de her bölgenin afet riskleri bilinir düzeydedir. Bu bölgedeki görevli öğretmenlere bölgesel, yerel ve kurumsal açıdan verilecek afet eğitimi ile afet farkındalığı ve bilinç arttırılabilir. Bu durum afete maruz kalan öğretmenlerin panik ve korku halinin azaltılmasında etkili bir sonuç ortaya koyabilir.

Afetler ile ilgili bazı teknik işlem ve malzemeler alanında uzman kişilerce kullanılmasına rağmen bazı basit cihazların ve malzemelerin kullanımına dair öğretmenlere verilebilecek eğitimler afetler sonrasında ilgili ekiplerin yardımı gelene kadar riskleri ve afetin olumsuz etkilerini azaltabilir.

Kaza, afet ve buna benzer süreçlerde ihtiyaç duyulan ilk yardım ve sivil savunma konularında eğitim alan öğretmenlerin bulunduğu kurumlarda risklerin azalacağı varsayılırsa öğretmenlere eğitim dönemlerindeki seminer haftalarında bu alanlarda verilecek eğitimler ile afetler sırasında ve sonrasında riskler azaltılabilir.

Doğayı sev ve koru, tehlikelerinin farkında ol. Afetlere her daim hazır olmak dileğiyle.

KAYNAKÇA

AFAD. (2018). Türkiye’de Afet Yönetimi Ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri, 30

Akcanbaş M., (2009), Çocuklarda ve Gençlerde Afet Psikososyolojisi El Kitabı (I), <http://mertakcanbas.blogcu.com/cocuklar-vegenclerde-afet-psikososyolojisi-el-kitabi-i/6232106>, (Erişim 29 Ağustos 2018).

Akyel, R. (2005). Türkiye kamu yönetiminde afet yönetimi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1).

Bayram, A. (2015). İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin doğal afetlere dayalı kriz yönetimi ve İstanbul halkının bakış açısı.

Berkes, F., & Ross, H. (2013). Community resilience: toward an integrated approach. *Society & natural resources*, 26(1), 5-20.

Doğan, B. (2016). *Afet riski nedeniyle kentsel dönüşüm: İzmir örneği* (Master's thesis, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Doğan, T. ve Erdur, Ö. (2014). Afetler, Travmalar, Krizler ve Travmatik Stres Tepkileri. Türkan Doğan ve Özgür Erdur (Ed.), *Afetler, Krizler, Travmalar ve Psikolojik Yardım içinde* (s. 3-24). Türk PDR Derneği Yayınları, Ankara.

ERGÜNAY, O. (2011). 1999 Depremleri Afet Mevzuatını Nasıl Değiştirdi: Mevzuat Açısından Neredeyiz?. ODTÜ Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı, Ankara.

Ergünay, O., Derneği, D. M., & Sekreteri, G. (2009). DOĞAL AFETLER VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA. Deprem sempozyumu, 11, 12.

Fidan, N. (1996). Eğitim psikolojisi. Okulda Öğrenme ve Öğretme, Alkım Yayınevi, Ankara, 2-12.

Gerdan, S. (2019). BİR SOSYAL SORUMLULUK ALANI OLARAK AFET EĞİTİMLERİ. *International Journal of Management and Administration*, 3(5), 101-110.

KADIOĞLU, M. (2008). Sel, Heyelan ve Çığ İçin Risk Yönetimi. *M. Kadioğlu ve E.*

Kadioğlu, M. (2011). Afet yönetimi beklenilmeyeni beklemek, en kötüsünü yönetmek. *TC Marmara belediyeler birliği yayını*, 65, 47-54.

Kale, G.B. ve Kutemate, N.B. (2011). Disaster: Management tools and guidelines for effective recovery. *Journal of International Environmental Application & Science*, 6(1), 35-56.

Kemaloğlu, M. (2015). Türkiye’de afet yönetiminin tarihi ve yasal gelişimi. Akademik Bakış Dergisi, 52, 126-147.

KARAMAN, Z. T. (2017), Afet yönetimine giriş ve Türkiye’de örgütlenme, bütünleşik afet yönetimi, (Ed. Zerrin Toprak Karaman, Asuman Altay), İzmir: Birleşik Matbaacılık LTD. ŞTİ.

Koçak, M. (2019). Ulusal ve uluslararası afet eğitimi.

MEB, Milli Eğitim Bakanlığı. " Milli Eğitim Sisteminin Esasları". Erişim 29.09.2022. http://www.meb.gov.tr/belirligunler/10kasim/inkilapları/egitim/egitimin_esaslari.htm

MEDAK Medikal Arama Kurtarma Derneği <https://www.medak.org.tr/faydali-bilgiler/faydali-bilgiler/> Erişim tarihi 22.09.2022

Özcan, A. Ş. (2011). Afet ve Acil Durum Yönetimi. İdarecinin Sesi Dergisi, Mart-Nisan Sayısı, 11-16.

ÖZET, K. (2012). Eğitim bilimine giriş.

Özmen, B., Gerdan, S., & Ergünay, O. (2015). Okullar için afet ve acil durum yönetimi planları. Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırmalar Dergisi, 3(1), 37-52.

Şahin, C. ve Şipahioğlu, Ş., 2002, Doğal Afetler ve Türkiye. Gündüz Eğ. ve Yay. Ankara, 478s.

Şengezer, B., & Kansu, H. (2001). Kapsamlı Afet Yönetimi. YTÜ Yayınevi.

ŞENGÜN, H., & KÜÇÜKŞEN, M. (2019). Afet yönetimi eğitimi niçin gerekli?. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 33(46), 193-211.

EKLER

EK A : Eğitim –Öğretim Kurumlarında Afet Yönetimi, Afet Bilincinin Değerlendirilmesi Anket Formu

EĞİTİM –ÖĞRETİM KURUMLARINDA AFET YÖNETİMİ, AFET BİLİNCİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Değerli Katılımcı;

Bu form eğitim öğretim kurumlarında temel afet bilincini ve afetler öncesi ile sonrasında bireylerde meydana gelen farkındalıkları ölçmek ve bağlamda sonuçlar elde etmek amacıyla hazırlanmıştır. Form üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm kişisel bilgilerden oluşmaktadır. İkinci bölüm afet bilinci ile ilgili sorulardan oluşmakta olup üçüncü bölümde çevresel ve toplumsal farkındalıkların afetler ile bağlantısından oluşan sorular içermektedir. Bu anket formunu doldururken lütfen size en uygun seçenekleri işaretleyiniz.

I. BÖLÜM (Kişisel Bilgiler)

Bu bölümde kişisel bilgileri ve afetlere dair temel kişisel durumları ölçmeye yönelik sorular bulunmaktadır.

1. Yaşadığınız İlçe :
2. Yaşınız :
3. Mesleğiniz (Göreviniz):
4. Cinsiyetiniz : (.....) Erkek (.....) Kadın
5. Eğitim Durumunuz : (.....) İlkokul (.....)Lise (.....)Lisans (.....)Yüksek Lisans/ Doktora
6. Eğitim kurumu : (.....) Kamu Kuruluşu (.....) Özel Kuruluş
7. Hizmet Kademesi : (.....) İlkokul (1,2,3,4) (.....) Ortaokul (5,6,7,8) (.....)Lise (9,10,11,12)
8. Daha önce afet yaşadınız mı? (.....) Evet (.....) Hayır (Cevabınız hayır ise soru 10. soruya geçiniz)
9. Yaşadığınız afetin türü nedir? (.....) Deprem (.....) Heyelan (.....) Fırtına (.....)Çığ
(.....) Diğer
10. Evinizde afet ve acil durum çantası var mı? (.....) Evet (.....) Hayır

II. BÖLÜM (AFET BİLİNÇ DÜZEYİ)

Soru Sayısı	Bu bölümde afet ve acil durumlara dair bilgileri ölçmeye yönelik sorular yer almaktadır. Her soru 1'den 5'e kadar derecelendirilmiştir. (1) Kesinlikle katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Fikrim yok, (4) Katılıyorum, (5) Kesinlikle Katılıyorum şeklindedir. Aşağıdaki sorularda size en uygun ifadeyi işaretleyiniz. Teşekkürler.	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Daha önce afetler konusunda bilgi aldım ya da bilgi edindim.					
2	Daha önce ilk yardım konusunda bilgi aldım ya da edindim.					
3	Acil durum bilgilendirme ve yardım telefonlarını bilirim.					
4	Bulunduğum okulda ve çevresindeki afetler ile riskleri bilirim.					
5	Bulunduğum yerdeki acil durum eylem planlarını bilirim.					
6	Bulunduğum okulda afet tatbikatları yapılır.					
7	Bulunduğum okulda afet tatbikatlarına katıldım.					
8	Afet sırasında sakin kalır ve nasıl davranacağımı bilirim.					
9	Afetlere dair okulumuzdaki acil durum idari yapısını bilirim.					
10	Okulumuzda afetlere hazırlıklı olmaya dair düzenli olarak kontroller yapılır.					
11	Afetlere dair kullanılması gereken araç ve gereçlerin kullanma şeklini bilirim.					
12	Afetler sırasında yardım edilmesi gerekenlerin öncelik sırasını bilirim.					

AIİI. BÖLÜM (ÇEVRESEL VE TOPLUMSAL FARKINDALIKLAR)

Soru Sayısı	Bu bölümde çevresel ve toplumsal farkındalıkların afetler ile bağlantısını ölçmeye yönelik sorular yer almaktadır. Her soru 1'den 5'e kadar derecelendirilmiştir. (1) Kesinlikle katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Fikrim yok, (4) Katılıyorum, (5) Kesinlikle Katılıyorum şeklindedir. Aşağıdaki sorularda size en uygun ifadeyi işaretleyiniz. Teşekkürler.	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Yaşamım boyunca her an afetlerle karşılaşabileceğimin farkındayım.					
2	Afetlere dair gönüllü olarak bir sivil toplum kuruluşunda yer alırım.					
3	Yaşam alanlarımı (ev, iş yeri, okul vb) çevremdeki afetlere					

	uygun olarak tasarlarım					
4	Bulunduğum okulda afetlere dair daha önceden tedbirler alınmıştır.					
5	Bulunduğum okul binası afetlere uygun olan bir mimari yapıya sahiptir.					
6	Bulunduğum okulda acil durum tahliye çıkışlarını bilirim.					
7	Daha önce bir afet yaşadım					
8	Doğal afetlerde nasıl davranacağımı bilirim.					
9	Afetlerin insanlar ve özellikle çocuklar üzerindeki etkisini bilirim.					
10	Afet anında çevremdeki insanları ve öğrencileri uygun olarak yönlendirebilirim.					
11	Bulunduğum okulda afet acil durum toplanma alanı vardır ve yerini bilirim.					
12	Okulumuzda afetlere dair bir öğrenci kulübü veya gönüllüler vardır.					
13	Okulumuz afetlere dair yarışma, proje veya seminerler düzenler.					
14	Okulumuz öğrencileri afetler konusunda yeterince bilince sahiptir.					
15	Okulumuzda afetlere karşı sığınak ve temel yaşam malzemeleri bulunur.					
16	Okulumuzda afetler sonrasında ilk yardım yapabilecek yeterli personel vardır.					
17	Okulumuz yakın çevresinde afetler sonrasında yardım alabileceğimiz kurumlar vardır.					
18	Okulumuz içinde veya yakın çevresinde afet sonrası temiz su, gıda ve enerji desteği sağlayabilecek yapılar vardır.					

Değerli Katılımcı;

Bu araştırmaya vermiş olduğunuz destekten ötürü teşekkür ederiz.

ÖZGEÇMİŞ

1990 yılında Sakarya ilinde doğmuştur. 2004 yılında Adapazarı Şeker ilköğretim Okulunu, 2007 yılında Adapazarı Atatürk Lisesini bitirmiştir. Daha sonra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü'nden 2011 yılında mezun olmuştur. 2012 yılında ise Amasya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde pedagojik formasyon eğitimini tamamlamıştır. 2019 yılında Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde Afet Yönetimi Anabilim Dalı'nda Afet Yönetimi Yüksek Lisans eğitimine başlamıştır.

2011 yılında mezuniyet bölümü olan Coğrafya alanında çeşitli eğitim öğretim kurumlarında öğretmenlik görevinde bulunmuştur. Halen Sakarya Üniversitesi Vakfı Özel Anadolu Lisesinde ve özel eğitim kurslarında öğretmenlik görevini devam ettirmektedir. Evli bir çocuk babasıdır.